

... και ριξ'το στο γιαλο

Αναθεώρηση της 11 Ιανουαρίου 2012
© ΑΡΗΣ ΣΤΟΥΤΙΑΝΝΙΔΗΣ e-mail: aris@stougiannidis.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	14
Σημασία	14
Βαπορι	14
Κᾶλα.....	14
Καραβι	15
Ναυς.....	15
Ετυμολογία.....	16
Συνθετες λεξεις.....	17
Ολκάς	18
Πλοιο	18
Πλεουμενο	18
Σκαρι.....	18
Σκαφος.....	19
Σχεδία [ναυς].....	19
Νομικά.....	20
Η εννοια του πλοιου	20
Αιγιαλός	20
Παραλία	20
Παλαιός αιγιαλός	20
Οχθη.....	20
Παρόχθια ζώνη	20
Παλαιά όχθη.....	20
Λιμένες	21
Λιμενικά έργα	21
Φορέας διοίκησης και εκμετάλλευσης λιμένα	21
Αβαρια	21
Τυποι	22
ακατος.....	22
ακταιωρός	22
βαρκα ή λεμβος.....	22
βυθοκόρος	23
γαυλίσ	24
δρομων	24
εφολκιον.....	25
θαλαμηγός	25
καίκι	25
κλιπερ	25

... και ριξ' το στο γιαλο

λοίπαδος.....	26
μαούνα.....	27
μπομπάρδα.....	28
Μπριγκαντινι	28
Μπρικι.....	28
Μυοδρομων	30
Μυοπάρων.....	30
Σχεδία	30
Σακολαίφη.....	31
Σακτουρα	31
Σκαφη	31
Τριηρης.....	31
Ταρτανα	32
Τραμπάκουλο.....	32
Φρεγάδα	32
Χελάνδιο	33
Αναλογα με τη χρήση	33
ακτοπλοίας (Liner).....	33
επιβατικό.....	34
εμπορευματοκιβωτιων	34
δεξαμενοπλοιο	34
κρουαζιεροπλοιο	34
οχηματαγωγο	34
πορθμειο.....	34
παγοθραυστικό.....	35
πολεμικο	35
πυρπολικον.....	35
σπογγαλιευτικο.....	35
ευδρομον	36
υπερωκεάνειο	36
φαλαινοθηρικο.....	36
φορτηγο	36
Αναλογα με τον τροπο προωθησης	37
Κωπήλατα.....	37
Ιστιοφορα	37
Μηχανοκινητα	37
Διάσημα Αρχαια πλοια	38
Αργω.....	38
Πάραλος	38
Σαλαμινία	38

... και ριζ'το στο γιαλο

Αμμωνιάς	38
Αντιγονίς	38
Δημητριάς	38
Πτολεμαίς	38
Όνοματα Βυζαντινών πλοίων	38
Διασημα νεώτερα πλοία	39
ΑΡΗΣ	39
Πλοία Ύδρας	40
ΚΑΡΤΕΡΙΑ	41
ΕΛΛΗ	42
ΑΒΕΡΩΦ	42
ΒΕΛΟΣ	43
ΤΙΤΑΝΙΚΟΣ	43
ΜΕΔΟΥΣΑ	44
Ετυμολογία	44
Αρχαίες Φράσεις	45
Ανακρουω πρυμναν	45
Εγια Μολα	45
Ερει τα καλα	45
Πεμπω επι τας ναυς	45
Παρα θιν'αλός	46
Απόδος ω κατάρατε τα πορθμεια	46
Νεες Φράσεις	46
Αβερτα κουβερτα	46
Αργοκινητο καράβι	47
Βαλε πλωρη	47
Βαρκα γιαλο	47
Βιρα της Αγκυρες	47
Γλέντι τρικουβερτο	47
Εγινε βαπορι	47
Εκανε απωσον	48
Εξαλος, εξαλοσύνη	48
Εχουμε να τραβηξουμε πολύ κουπι	48
Ισα βάρκα – ισα νερα/πανια	48
Καπνιζει σαν φουγαρο	48
Καπετάνιος του γλυκου νερου	49
Κάνε στην μπαντα (στο πλευρο) πλευρα	49
Καλο κατευόδιο	49
Καλο ταξιδι	49
Καραβίσιο	49

... και ριξ' το στο γυαλο

Κοριτσια ο στολος	49
Κράτει.....	49
Μακράν των ελίκων.....	50
Μ' επιασε [το] απαγορευτικό	50
Μεχρι τα μπούνια	50
Μεσ' στο νερο	50
Να βρεις караβι να φυγεις	50
Νερο κι' αλατι.....	51
Ολοταχως	51
Οπισθεν	51
Ορτσα	51
Παμε φουντο	51
Πηρε το πασαπορτι του	52
Παλαμαρι	52
Πηραμε την κατω βολτα	52
Προσω	54
Πρυμα	54
Ριξαμε αγκυρα.....	55
Σία κι' αραξαμε	55
Στά σκαρια	55
Του δωσανε τα πανιά του	55
Του εδωσε πασαπορτι	56
Υπ' ατμον.....	56
Υποβρύχιον.....	56
Φαγαμε ψωμι και αλατι.....	57
Φούντο	57
Χασαμε το μπουσουλα.....	57
Ωρα καλη στην πρυμνη σου.....	57
Παροιμιες.....	59
Απελπισμενο κατεργο σε στερεο λιμανι	59
Αργοκινητο караβι καθε χρονο και ταξιδι.....	59
Βλαστημάς караβοκύρη; -Μα 'ντα διαβολο να κανω	59
Εδω караβια χανονται, βαρκουλες αρμενιζουν.....	59
Δεν το'χω 'γω που πνιγομαι παρα που μπουνατσαρει.....	59
Δερνει με και η θαλασσα, δερνει με και το κυμα	59
Η θαλασσα κι ο αχαριστος ποτε τους δε χορταινουν	59
Η στραβος ειν' ο γυαλος η στραβα αρμενιζουμε	59
Καθε κατεργάρης στον παγκο του.....	60
Κανε το καλο και ριξτο στο γυαλο.....	60
Μεγαλα καράβια, μεγαλες φουρτουνες	60

... και ριζ' το στο γιαλο

Ο καλός ο καπετανιος στη φουρτουνα φαινεται	60
Οι γυφτοι γιναν δημαρχοι κι οι βλαχοι καπετανιοι	60
Οι πολλοι καπεταναιοι ριχουν εξω το караβι	61
Περιγέλα το Νικολα οσο να μπεις στο λιμιωνα	61
Πλεουν τα μηλα στο γιαλο, πλεουν κι οι καβαλινες	61
Πολλα κουμαντα: το караβι με την μπαντα	61
Πορτο που φαινεται κολαουζο δεν θέλει.	61
Που καθεται εις την στερια και θαλασσα γυρευει ο διαβολος του κωλου του κουκια του μαγειρευει.	61
Που κατουραει στη θαλασσα το βρισκει στο αλατι.	61
Στα ρηγά δεν πλέει караβι	61
Τ' αμπέλι θέλει αμπελουργο και το καράβι ναυτες	62
Τ' αμπελη θελει αμπελουργο, το σπιτι νοικοκυρη και το караβι στο γιαλο θελει караβοκυρη.	62
Το μουνί σέρνει καράβι	62
Το πασαπορτι μ' ετοιμον, τα ναυλα μ' πληρωμενα	62
Φωτιες αναψαν οι γιαλοι και καιγονται τα ψαρια	62
Χεσε [υ]ψηλά/ψιλά κι αγναντευε και ματαξαναχεσε.	62
Παρομοιώσεις	62
Φρεγάδα	62
Νταρτανα η ταρτανα	63
Μαούνα	63
Συγγενικά με τη Θαλασσα	63
Θαλασσα	63
Ακτη	64
Αιγιαλος ή γιαλός	64
Κολπος	64
Ορμος	64
Πελαγος	65
Ποντος	65
Μερη του πλοιου	65
αγκυρα	65
ακροπρωρο	67
αμπαρι	68
ανάδρομοι	68
εξαλα	68
εξαρτία	68
εξάρτια	68
ερμα	68
θωρακιον	69

... και ριζ' το στο γιαλο

ισαλος γραμμη	69
ιστια	69
ιστος	70
καμπούνι.....	70
καρινα	70
καταστρωμα	71
κουπαστη	71
λαμαρινα	71
λάντζα	71
μαντάρι	71
μπαστουни	71
μπούνια.....	72
ξαρτια.....	72
οιαξ	72
όκια	72
παγκος.....	73
πλώρη.....	73
πρυμνη	73
πρυμάτσα	73
πλωριός	74
στοκολο	74
στραβοξυλα.....	74
τιμονι.....	74
τσιμινιερα	74
υφαλα	74
φινιστρινη	74
Συνεργα	75
εργατης	75
κιαλια	75
κανόνι	75
ματσακονι.....	76
μπουρού	76
κάβος.....	77
Οπτικός [τηλέγραφος].....	79
σημαδουρα	80
Σαλαμάστρα	81
σφουγγάρι.....	81
Τρόμπα-μαρίνα	82
φασίνα	83
Όργανα πλοηγησης – πλευσης.....	83

... και ριζ' το στο γιαλο

Οιαξ	83
Κωπη	83
Ελιξ	83
Διαβήτης	83
Παλινωριο	84
Πυξίς	84
Χαρτης	84
Βαθμοι πολεμικου Ναυτικου	84
ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ	84
ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ	84
Επαγγέλματα ή υπηρεσίες ή ρόλοι	86
αξιωματικός επιφυλακής	86
αρμενιστής	87
ασυρματιστής ή μαρκονής	87
βατσιμάνης	87
βαρδία	87
γεμπιζής	88
δρομοκαίτης	88
ερέτης	88
θερμαστής	88
θωρακίτης	88
καλαφάτης	89
καπετάνιος	89
καραβοκυρής	89
κελευστής	90
κολαούζος	90
κωπηλατής	90
κωπηλασία	90
λοστρομος	90
μαουνιερής	90
ματσακονιστής	91
μούτσος	91
οπλονομος	91
πλήρωμα	91
πειρατής	91
πιλοτος	91
πρωρευς ή πλωρίτης	91
σεφερλής	91
τιμονιερής	92
τσουρμο	92

... και ριξίτο στο γιαλο

οιακιστης	92
Ρηματα	94
αποπλεω	94
αρματώνω	94
αρμενίζω	94
βαρδα	95
γραδάρω	95
δαγκωνω τη λαμαρινα	95
δενω και ριχνω αγκυρα	95
εξωκειλε ή Το έριξε εξω	95
θαλασσοδερνομαι	96
θαλασσωνω	96
καλάρω	96
καλαφατίζω	96
καραβοτσακίζομαι	97
κάνει νερά	97
καταπλεω	97
Λασκαρω	99
μπαρκάρω	99
μπουκάρω	99
μπατάρω	99
μποτζερνω	99
ουριοδρομω	100
παιρνω καβο	100
παίρνω κατω	100
παλαμιζω	100
πελαγοδρομω	100
πελαγώνω	100
περιμενω α πικο	100
σαβουρωνω	100
σαλπάρω	101
σιγουραρω	101
σκαλώνω	101
σκαμπανεβάζω	101
σκαντζάρω	101
τραβαω κουπι	102
Σχετικά	103
λαζαρετο	103
λιμην ή λιμανι ή πορτο	103
πασαπορτι	103

... και ριζ' το στο γιαλο

προβλής (η)	103
μουράγιο	104
σκαλα.....	104
σταθμος	104
τελωνείο	104
ταρσανάς.....	105
φαρος.....	105
φωτοσημαντηρ	105
Επώνυμα	106
Καπετανάκης.....	106
Καραβιας Χρύσανθος.....	106
Πλωρίτης Μαριος	106
Σαχτούρης Γεωργιος (1783- 1841).....	106
Ψαρόπουλος.....	106
Ποιηση	107
Νικος Καββαδιας.....	107
Αλεξανδρος Ραγκαβης	107
ΔΗΜΟΤΙΚΗ.....	107
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ.....	107
Λογοτεχνια.....	107
Μυθιστορηματα	107
Ποιηση	108
Αλεξάνδρου Πάλλη – «Κανάρης»:	108
Τραγουδι.....	108
Δημοτικα – Παραδοσιακα.....	108
Θαλασάκι μου	108
Αρμενακι ειμαι κυρά μου.....	108
Γιαλο-Γιαλο πηγαίναμε	109
Λαικά ή Ρεμπετικα.....	109
Το βαπορι απ την Περσια.....	109
Καπετανάκης.....	109
Πηραμε την κατω βολτα	110
Ελαφρά Εντεχνα	110
Βιρα τις αγκυρες.....	110
Το μουραγιο στο λιμανι.....	110
Γλυκειά Μαντόνα.....	110
Με Βάρκα την Ελλάδα	110
Ξεκινάει μια ψαροπουλα.....	111
Τα ανεμολογια.....	111
Τζαμάικα	111

... και ριζ' το στο γιαλο

Καπετάνιε, Καπετάνιε Χαμογέλα.....	111
Ιστορικά.....	112
Μελοποιημένα ποιήματα	113
Που πας карабаки με τετοιο καιρο	113
Σπασμένο καράβι	114
Οι 7 νάνοι στο s/s Cyrenia	114
Cambay's water	114
Kuro-Siwo	114
Αρμίδα	114
Ενας Νέγρος Θερμαστής απο το Τζιμπουτί.....	114
Σταυρός του Νότου	114
Παιδικά	114
Ηταν ενα μικρό καράβι.....	114
Ηταν ενα καράβι παιδια	116
Παραδόσεις	118
Η γοργόνα ¹⁷	118
Παραδότη #551	118
Η παναγιά η Γοργονα	119
Τα τζιτζικια	120
Επιμετρα	121
Διονυσου πλους	121
Το Ανεμολογιο	121
Ο Κολοσσός της Ρόδου.....	124
Οι αστερισμοι.....	125
Λεξιλογιο	125
Κομβοι	126
Κομβος.....	126
Δρομομετρο	126
Αγκύλη	127
Καντηλίτσα	128
Ματισιά.....	128
Ορμιοδεσμος.....	129
Ονοδεσμος ή γαιδουρόκομπος	129
Ποδόδεσμος.....	129
Σταυρος ή σταυροκομπος	129
Φιμωμα	130
Ψαλιδιά	130
Η πειρατεία	131
Ετυμολογια.....	131
Επιχειρειν δια της πειρατειας	131

... και ριζ'το στο γιαλο

Πειρατικές Τακτικές	132
Στα καθ'ήμας	133
Φρασεις	133
Λεξεις	133
Τραγουδια	134
Διασημοι πειρατες	135
Ιστορικα προσωπα	135
Ηρωες Μυθισοτηματων	141
Οι καιρικες καταστασεις – καιρικα φαινομενα	143
αγιαζι	143
αλκυονιδες	143
ευδια	143
θαλασσα	143
καταιγισ	144
κυκλων	144
κυμα	144
μπόρα	146
μπουνάτσα	146
μπουρίνι	146
νέφος	147
νηφάλιος	148
νερά	148
Ουριος ανεμος	149
Ρεστία	149
Σίφουνας	150
Τυφών	151
Φουρτουνα	151
Νικος Καββαδίας	152
Αρμίδα	152
Cambay's water	153
Εσμεράλδα	154
Θεσσαλονίκη	155
Kuro Siwo	155
Νανούρισμα για μωρά και γέρους	156
Πικρία	159
Πούσι	161
Σταυρός του Νότου	162
Οι 7 νάνοι στο s/s Cyrenia	163
Μαρτυρική Κατάθεση 1795	165
Βιβλιογραφία	166

... και ριζ'το στο γιαλο

Βραχυγραφίες.....	170
Χρηστικές Επεξηγήσεις	170
Πως δει αναγινωσκειν.....	170
Index.....	171

... και ριζ' το στο γιαλο

Εισαγωγή

Είμαστε παντα θαλασσινος λαος. Η θαλασσα, ο γιαλος, το πλοιο και η ναυτικη ζωη εχουν αφησει στη γλωσσα μας παρα πολλα. Εχουν αφησει ακομα και μια ειδικη γλωσσα, την γλώσσα των ναυτικων που στους περισσοτερους απο μας ειναι ακατάληπτη. Εκανα κοπιωδη προσπαθεια ψαρευοντας σε θολα νερα να αλιευσω παροιμιες, φρασεις, λεξεις, κουβέντες που τις ακουμε και δεν τις ξερουμε. Τα λογια της πλώρης αλλα και της πρυμνης, των ναυτων, των ψαραδων, βαρκαρηδων. Αλλα και ορους παραξενους που κρατάνε απο την βαθειά αρχαιοτητα μεχρι σημερα. Ποιητές και μουσικοι εχουν γραψει ωραιοι ποιηματα και τραγουδια που εχω συλλέξει. Υπαρχουν σύνδεσμοι για να ακουστε τα τραγουδια και να διαβάσετε και τους στιχους. Ορισμενοι στιχοι ειναι σχολιασμενοι για τους ειδικους ορους και τα λαογραφικα στοιχεια.

Σημασία

Βαπορι

Ατμοπλοιο
Πλοιο κινουμενο με ατμο, (It. Vapore, Fr. Vapeur, Eng. Steam)
συντομογραφικα Α/Π ή s/s : Steam ship
Παρετυμολογικα το ελεγε ο λαος ατμοπλοιον.
Φρ. [Εγινε βαπορι](#)

Κάλα

Τα κάλα ειναι τα ξύλα (αρχ). Κατα συνεκδοχη ειναι τα πολεμικα πλοια. Η φράση παρεμεινε στην Ιστορια απο τον **Ιπποκράτη τον Λακεδαιμονιο**, που ηταν αρχαιος Σπαρτιατης στρατηγος. Στον Πελοποννησιακο Πολεμο, το 412 π.Χ. εχασε εξι πλοία (που αντιστοιχουσαν στο μισο του στολου του) ενεδρευοντας στο Τριοπιο ακρωτήριο της Καριας. Μπορεσε ωστοσο να ενισχυσει την αμυνα της Κνιδου από τις επιθεσεις των Αθηναίων.

Το 410 π.Χ. ήταν αντιναύαρχος των Λακεδαιμονίων οταν νικηθηκε στην Κυζικο ο στολος του Λακεδαιμονιου ναυαρχου Μινδαρου και ο ιδιος ο **Μίνδαρος** σκοτώθηκε. Τότε ο Ιπποκράτης έστειλε μία επιστολή στη Σπάρτη, που έγινε περιφνημη ως υπόδειγμα λακωνικής συντομίας (διδασκόταν στα σχολεία της νεότερης Ελλάδας) Το κείμενό της, σαν τηλεγράφημα, ήταν:
« Ερρει τα κάλα. Μίνδαρος απεσσύα. Πεινώντι τώνδρες. Απορίομες τι χρηδραν». Δηλαδη: Πάνε τα πλοια. Ο Μίνδαρος σκοτώθηκε. Οι ανδρες πεινανε. Δεν ξερουμε τι να κανουμε.

... και ριζ' το στο γιαλο

Ξενοφών –Ελληνικά 1.1.123

Σήμερα λεμε «ἔρρει τὰ κᾶλα» για ολοκληρωτικη και μονιμη καταστροφη.

Καραβι

Πλοιο

Ιστιοφορο, με 3+ καταρτια μεγαλου σχετικα εκτοπισματος

Ετυμ. Αρχ καραβος < καραβιδα αλλα και κολεοπτερα.

Πχ. χρυσοκαραβος ειναι η χρυσομυγα ή ο χρυσος σκαραβαίος.¹

Η ομοιότητα του σκαραβαίου με ένα καράβι (κοιλη ναυς) είναι πολύ μεγάλη: 1) Το χρώμα ταιριαζει γιατι τα πλοια αλλειβονταν με πισσα (καλαφατισμα) για να αδιαβροχοποιηθουν. 2) Το σχημα και οι αναλογιες ταιριαζουν σε κοιλη ναυν (φορτηγο πλοιο δικην φορτηγίδας, [μαούνας](#)). 3) Τα ποδια μοιάζουν με κουπιά. Σήμερα ο ορος «καράβι» έχει την σημασια «πλευμενο»

Ναυς

πλοιον,

συχνα στο Ομηρο: ἐν νῆεσσι ἢ ἐν νηυσίν = στα πλοια δηλ. στο σταρατοπεδο που δημιουργηθηκε απο τα πλοια που ειχαν τραβηξει στη στερια οι Αχαιοι

ναῦς (πληθ) μακραί, Το Λατινικο naves longae, πολεμικα πλοια, στενομακρα για την επιτευξη ταχυτητας, ενω τα εμπορικα (ναῦς στρόγγυλαι, γαῦλοι, ὀλκάδες) ηταν πιο στρογγυλα σαν μαούνες.

Ἄνδρες πόλις και οὐ τείχη, ουδέ νῆες ἀνδρῶν κεναί.

Θουκιδιδης

¹ Ο [Ευτγκαιο Αλλαν-Πόε](#) έχει γράψει το Διηγημα ο «Χρυσοκάραβος» ή Χρυσος σκαραβαιος, μεταφραστηκε στα Ελληνικα απο τον Εμ. Ροϊδη.

... και ριζ' το στο γαλο

μτφρ: η πόλη [συνεκδοχικά: η δύναμή της πολης] είναι οι άντρες και όχι τα τείχη ούτε τα άδεια πλοία

Ετυμολογία

Η ναυς έχει πελασγικές ρίζες NA-, NE-, NH-, NO- [417.23](#)

NA

ναρός=ο ρέων > νερο

Βλ. Γ. Χατζηδάκη στο 280.598 «Περί της λέξεως νερον»

Ναμα=ρεον υγρο > Ο οινος της μεταληψης, χριστιανικής κοινωνίας

Ναιας = νυμφη του ποταμου

Ναυαγιο

Ναυαγιστής = κακοποιος που προκαλει εσκεμενα ναυάγια προκειμενου να τα ληλατησει.

ναυς

ναυκληρος

ναυτης

ναυτιλια

ναυλοχω

ναυπηγώ, ναυπηγός, ναυπηγείο

ναυσταθμος

NE

Νέω =κολυμπω

Νερός>νερο

Νεωλκείον

Νεωλκος(νεω+ελκω)

Νεωσοικος (νεω+οικος)

Οικήματα παρα τη θαλασση οικοδομουμενα εις υποδοχην νεών. Σουιδα

Νεωριον

Ναυπηγείον

NH

Νησίς

Νησακι. Της μοδας σημερα οι βραχονησίδες

Νηχω

Νησος

Νησα

Νηκτικος (κολυμβητικος)

Νηογνώμων

Απο τη γενικη νηός της λ. Ναυς =ο γνώμωνας, ο κανονας για τα πλοια.

Είναι ναυτιλιακός τεχνικός οργανισμός που καταρτίζει κανονισμούς ασφαλείας, τόσο επί της ναυπήγησης των πλοίων όσο και επί του εξοπλισμού τους, κατατάσσοντας αυτά σε κλάση (classification).

Με ειδικούς δε επιθεωρητές (surveyors) τα παρακολουθεί καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους, είτε με περιοδικές είτε με έκτακτες επιθεωρήσεις.

Νηοπομπή

Νησιωτης

NO

... και ριζ' το στο γιαλο

Νοτος, νοτιος

Συνθετες λεξεις

Παραθετω μερικες αυτονόητες:

- Θαλασσοδερνομαι
- Πελαγοδρομώ
- Πικροθάλασσα
- Σαπιοκάραβο

Αλλα και μερικες που θελουν παραπερα ερμηνεια:

- **Σκυλοπνιχτης:** χαρακτηρισμος για πλοιο κακής ή και παλαιας κατασκευής και επικίδυνο. Το πρωτο συνθετικο απο το σκυλος (αρχ. κυων) ειναι συχνα υβριστικο πχ. σκυλοτουρκος, σκυλοβριζω, σκυλομουρης.

Αλλα στους «Περσες» του Αισχύλου (στ. 576) συνανταμε τη φράση:

γναπτόμενοι δὲ δῖνα, φεῦ,
σκύλλονται πρὸς ἀναύδων, ἠέ,
παίδων τὰς ἀμιάντου, ὄᾶ.

Μεταφράζω στο περιπου: Πλητοντσι από την δινη των νερων, **σπαρσσονται**, αλοιμονο, από τους άφωνους [ιχθείς] τα παιδιά τους στην αμόλυνη θάλασσα.

Δηλ. **σκυλλομαι** ισον **σπαράσσομαι**, και το ναυαγιο πνιγει και δινει τον πνιγμενο τροφή στα ψάρια.

Πρβλ. Σαν πεθανω στο καραβι

Άντε, σαν πεθάνω στο καράβι,
ρίξτε με μες στο γιαλό
Να με φάνε τα μαύρα τα ψάρια
και το αρμυρό νερό!

- **Ξυλάρμενο:** [ενν. πλοιο]: που πλέει σε καταιγίδα, με δεμένα τα πανιά με μονο τα ξυλινα αρμενα και οχι τα πανια. Ενα πλοιο που πλεει ξυλαρμενο ειναι στην ουσια ακυβέρνητο.
- **Σύξυλο:** Ο Μπαπινιωτης¹³¹ εξηγεί οτι η λεξη αναφερεται σε καράβι που βυθιστηκε με τον ξυλινη κατασκευη του. Δεν βγάξει νοημα: πως μπορει να βυθιστει χωρις την ξυλινη κατασκευη του; Και η Φρ. «Εμεινα σύξυλος»; Υποθέτω λοιπον οτι το **σύξυλο** σημαινει το ιδιο με το **ξυλάρμενο**. Αυτος που μένει σύξυλος ειναι ακυβέρνητος, δηλ. δεν ξερει τι να κανει γιατι ακουσε κατι περιεργο, κατι το απιστευτο. Αναλογο «εμεινε αναυδος»=αφωνος

... και ριζ' το στο γιαλο

Αυτος που τον **αφήνουν σύξυλο** (πρβλ. «έφυγε και με αφήσε σύξυλο» είναι και αυτος στην ιδια κατάσταση: απορεί (κυρ. Το α+πορευομαι, δεν εχω [ορισμενη]πορεια, ειμαι ακυβέρνητος,).

Ολκάς

(αρχ) (η) -άδος : πλοίο το οποίο είναι συρόμενο η σύρει : ως εκ τούτου, εμπορικό πλοίο, εμπορικό πλοίο. Ετυμ. < ρ. ελκω.

Βλ. [Αλεξανδρος Ραγκαβης](#) και «[Διονυσου πλους](#)»

Αλλ' όπου νότος εις γλαυκάς
ταινίας την ερρίκνου,
τι ήτον; όρνις ή **ολκάς**,
η τις ετάνυεν λευκάς
τας πτέρυγας ως κύκνου.

Ητο **ολκάς** ουχί πτηνόν·
ως δ' έφτασε πλησίον,
μέλαν εφάινετο βουνόν,
και τον ιστόν του Τυρρηνών
εκόσμει **επισείων**.

Πλοιο

Απο το αρχαιο ρήμα πλεω. Στεκομαι και προχωρω πανω στην υγρη επιφάνεια. Δευτερο συνθετικο για πολλες κατηγοριες πλοιων. Πχ. ποταμοπλοιο, ατμοπλοιο, δηζελόπλοιο, δεξαμενοπλοιο κλπ.

Πλευμενο

Σαφως επηρεασμενο απο το Βυζαντινο «πλωίμον» ο Στόλος.

Οι καταληξη -ομενο στην ομιλουμενη δειχνει επιθετο οπως και τα αρχαια εις -ιμος = αυτος που να κανει η να παθαινει ο,τι αναφερει το σχετικο ρημα. Δες για παράδειγμα:

ηγούμενος, προηγούμενος, συναρμολογούμενο, ενεργούμενος, **πλεούμενο**, ζητούμενο, ποθούμενο, αεριωθούμενο, **ρυμουλκούμενο**, βρισκούμενο, λαλούμενο, υπονοούμενο, νοούμενο, απαιτούμενο, ζητούμενο, προαπαιτούμενο, **πηδαλιουχούμενο**, πρεπούμενο, σκοπούμενο, κατηγορούμενο, πατούμενο, κρατούμενο, **πετούμενο**,

Επομενως **πλωιμο** αλλα και **πλεούμενο** είναι αυτο που μπορει να πλευσει.

Σκαρι

Σκαρι < σχαρί <Μσν. εσχαριον Απο το εσχαρώνω (τοποθετω επι ναυπηγικής εσχαρας) πρβλ. κν. φρ. [τι σκαρώνεις](#); [Στά σκαρια](#)

... και ριζί'το στο γιαλο

Σκαφος

Από το αρχ. ρ. σκαπτω > προβλ. σκάφη

Απο τα πρωτόγονα μονόξυλα που γίνονταν μέ σκάψιμο ενός κορμού.

Ο ορος είναι γενικός και αφορά παν πλωτο μεσον. Ομοσχημο σκευος είναι η σκαφή της μπουγάδας. Αλλα και οι πλάβες του βάλτου (προβλ. Ν.Καβαδια «Βαρκα του βαλτου αναστροφη, φτενη, διχως καρένα ... »

Σχεδιά [ναυς]

Βλ. [Υπογλώσσιο 48](#) για τη Σχεδιά

... και ριζ' το στο γιαλο

Νομικά

Η έννοια του πλοίου

1. Πλοίο, κατά την έννοιαν του παρόντος Κώδικος, είναι παν σκάφος, προωρισμένον όπως μετακινήται επί του ύδατος προς μεταφοράν προσώπων ή πραγμάτων, ρυμούλκισιν, επιθαλάσσιον αρωγήν, αλιείαν, αναψυχήν, επιστημονικάς ερεύνας ή άλλον σκοπόν.
2. Τα πλοία, αναλόγως του μέσου κινήσεως, του ειδικού προορισμού των, της εκτάσεως πλόων ή άλλων κριτηρίων, διακρίνονται εις κατηγορίας κατά τα δια Π.Δ/τος οριζόμενα.

ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Αιγιαλός

(ο κν. γιαλος) είναι η ζώνη της ξηράς, που βρέχεται από τη θάλασσα από τις μεγαλύτερες και συνήθεις αναβάσεις των κυμάτων της.

Παραλία

είναι η ζώνη ξηράς που προστίθεται στον αιγιαλό, καθορίζεται δε σε πλάτος μέχρι και πενήντα (50) μέτρα από την οριογραμμή του αιγιαλού, προς εξυπηρέτηση της επικοινωνίας της ξηράς με τη θάλασσα και αντίστροφα.

Παλιός αιγιαλός

είναι η ζώνη της ξηράς, που προέκυψε από τη μετακίνηση της ακτογραμμής προς τη θάλασσα, οφείλεται σε φυσικές προσχώσεις ή τεχνικά έργα και προσδιορίζεται από τη νέα γραμμή αιγιαλού και το όριο του παλαιότερα υφιστάμενου αιγιαλού.

Όχθη

των μεγάλων λιμνών και των πλευσίμων ποταμών είναι η χερσαία ζώνη, που περιτοιχίζει αυτούς και βρέχεται από τις μεγαλύτερες αλλά συνήθεις αναβάσεις των υδάτων τους.

Παρόχθια ζώνη

των μεγάλων λιμνών και των πλευσίμων ποταμών είναι η με τη συνδρομή των προϋποθέσεων της παραγράφου 2 προστιθέμενη στην όχθη ζώνη ξηράς, που καθορίζεται σε πλάτος μέχρι και πενήντα (50) μέτρα από το προς την ξηρά όριο της όχθης.

Παλαιά όχθη

των μεγάλων λιμνών και των πλευσίμων ποταμών είναι η ζώνη της ξηράς, που προέκυψε από τη μετακίνηση της οριογραμμής της όχθης των μεγάλων λιμνών και πλευσίμων ποταμών.

... και ριζ' το στο γιαλο

Λιμένες

είναι ζώνη ξηράς και θάλασσας μαζί με έργα και εξοπλισμό, που επιτρέπουν κυρίως την υποδοχή κάθε είδους πλωτών μέσων και σκαφών αναψυχής, τη φορτοεκφόρτωση, αποθήκευση, παραλαβή και προώθηση των φορτίων τους, την εξυπηρέτηση επιβατών και οχημάτων και την ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με τις θαλάσσιες μεταφορές.

Λιμενικά έργα

Είναι εκείνα, που εκτελούνται ολικώς ή μερικώς στον αιγιαλό, την όχθη, την παραλία ή την παρόχθια ζώνη, μέσα στη θάλασσα, στον πυθμένα της θάλασσας και στο υπέδαφος του βυθού, καθώς και εκείνα που επιφέρουν διαμόρφωση ή αλλοίωση των χώρων αυτών ή που προβλέπονται από τις διατάξεις περί Λιμενικών Ταμείων.

Φορέας διοίκησης και εκμετάλλευσης λιμένα

είναι κάθε δημόσιος φορέας ή φορέας της Αυτοδιοίκησης ή ιδιωτικός ή μικτός φορέας που έχει, κατά νόμο, την ευθύνη της διοίκησης και της εκμετάλλευσης λιμένα.

Αβαρια

Αβαριάν ονομάζομεν , ως ονομάζεται και εις σχεδον όλας τας νεωτέρας γλώσσας (avarie), την οποίαν πληρόνουν αναλόγως ζημίαν οι έχοντες παραγμαχείας εις πλοίον, σωσμένον απο νανάγιον, δια της εκχύσεως πολλών ή ολίγων φορτίων. Επειδη ή εκχυσις γίνεται δια κοινήν των πλεόντων σωτήριαν, δίκκαιον εκρίθη να πληρώνεται η ζημια απο τας σωσμένας πραγματείας εις τον ζημιωθέντα τας ιδικας του.

Ετυμολόγησαν την λέξιν τίνες από το Ελλην. Βάρις (navire), και άλλοι από το Γερμανικον hafen (Havre), ίσως ειναί από των Ελλήνων, οχι το Βάρις , άλλα το Βάρος (poids, charge), με τό στερητικον «α», Άβαρης (léger) επίθετον, και έκ τούτου ούσ. Θηλ. Αβαρία, ήγουν έλαφρωσις , άνακούφισις (allegement). Εις τας θαλασσοταραχάς εκχύνονται τα φορτία, για νά έλαφρωθη τό πλοιον, και άκολουθως νά σωθη απο το ναυάγιον, ως συνέβη εις του Ιωνά το ταξειδιον «Εκβολήν έποιησαντο των σκευών των έν τω πλοίω εις τήν θάλασσαν, του κουφισθηναι άπ' αυτών » (Ιωνας Α', στ. 5). [352.27](#)

Η λεξη πιθανον, κατ'αλλους, να παρθηκε απο το λατινικο avaria / averium <avar

Που σημαίνει βαθεια πληγη και επομενωσ ζημιά.

Μεταφορικά σημαίνει την παραχώρηση, την αποδεκτή ταλαιπωρια: φρ. Θελω να κανεις μια αβαρια και να μου ταχυδρομησεις αυτο το γραμμα. Εμφανής η παρεξηγηση μεταξύ του **αβαρια** και **αγγαρεία**.

... και ριζ' το στο γιαλο

Αλλή ορθότερη φρ. «Κανε μια **αβαρία** και μειωσέ μου το ενοικιο για να κλεισουμε την συμφωνία» (περιορισε τις απαιτησεις σου).

Τυποι

ακατος

Η μεγαλύτερη βαρκα του πλοιου κν. σκαμπαβια για μεταφορες απο και προς τη στερια η και ως ναυαγοσωστικη.

Ετυμολογια σκαμπαβια < Ιταλ scarrania = διαφυγη, δραπετευση. [ΠΗΗΗ](#)
348.138

ακταιωρός

Με τον επίσημο ελληνικό όρο **ακταιωρός** χαρακτηρίζονται διάφοροι τύποι πολεμικών πλοίων που λόγω του μικρού τους εκτοπίσματος και τις περιορισμένες ναυτικές τους δυνατότητες είναι περισσότερο κατάλληλα για τη φρούρηση των ακτών, διαύλων, και συναφείς αποστολές, περιπολίες, συνοδείες, επείγουσες μεταφορές κ.λπ. που ενεργούνται κατά κανόνα σε μικρές αποστάσεις από τις ακτές, ή σε περιορισμένους θαλάσσιους χώρους. Βραχυγραφία Α/Κ

Ονοματα παλαιων ακταιωρων:

- Δολιανά - Α/Κ 295
- Δομοκός - Α/Κ 332, ΜΛ 232
- Δοξάτο - Α/Κ 307
- Δράμα - Α/Κ 341
- Καλίνη - Μ-478, Α/Κ-478, Κ/Α-295
- Κάρπαθος Ι - Α/Κ 561
- Καρπενήσι - Α/Κ 867
- Κάσος ΙΙ - Α/Κ 554
- Καστελόριζο - Α/Κ 840
- Κως ΙΙΙ - Α/Κ 565
- Νίσυρος ΙΙ - Α/Κ 864
- Τήλος - Α/Κ 569
- Χάλκη Ι - Α/Κ 94, Α/Κ 578

βαρκα ή λεμβος

Εικόνα 1 - Αρχαία Αιγυπτιακή Λεμβος

... και ριζ'το στο γιαλο

Το γνωστο μικρο πλεουμενο για μικρες μετακινησεις μετεπιβιβασεις σε πλοια και θαλασσιους περιπατους

Πρβλ .το τραγουδακι το Τσιτσανη
Έχω βάρκα για σιργιάνι **βάρκα γιαλό**
που για ψάρεμα δεν κάνει
...

Θα σου την **κλαφατίσω**
Απο μπρος και απο πισω
Βαρκα γιαλο.

ή για ψάρεμα (τοτε τη λεμε ψαρόβαρκα).

Εικόνα 2 -Βολανακης -Ψαρόβαρκα

βυθοκόρος

(η) βυθοκόρος [ενν. ναυς]

Πλωτο κατασκευασμα για εκβάθυνση θαλασίων περιοχων που προοριζονται για ελλιμενισμο πλοιων. Κν. φαγάνα.

Εικόνα 3 - Βυθοκορος στη λιμνη Κερκινη

Τα προιοντα της εκσκαφής (λασπονερα, πετρες κλπ) απορριπτονται απο τη φαγάνε σε ειδικη μαουνα (μαουνα της φαγάνας)

Φρ. «Ειναι αυτος μια φαγάνα!». Με την εννοια οτι τρωει πολυ ή οτι απαιτει πολλα για δωροληψια.

Ετυμολογια:

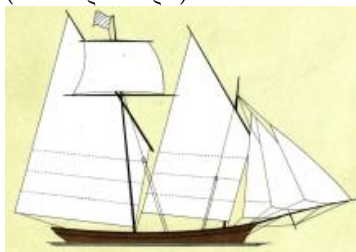
- Το **βυθοκορος** απο το ουσιαστικο . βυθος και το αρχαίο ρημα κορευ =σκουπιζω. (Πρβλ νεωκόρος=αυτος που σκουπιζει το ναό)

... και ριζ' το στο γιαλο

- Το **φαγάνα** απο το ρημα τρωγω απο τη ριζα του αοριστου εφαγον απο οπου προέκυψε το συγγενικο φαγανός=λαιμαργος, γουλόζος και βέβαια το φαγειν>φαϊ

γαυλίσ

(κν Μπρατσέρα)

Εικόνα 4 -Μπρατσέρα -Εξελιγμενος τυπος.

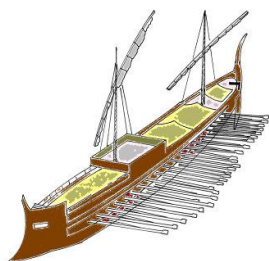
Μεγάλο σκάφος που ακολουθούσε το σφουγγαράδικο στόλο και χρησίμευε για να αναπαύονται σ' αυτό οι δύτες και τα πληρώματα. Ενα πλωτό «ξενοδοχείο».

Πότε θ' ανοίξουμε πανιά
να κάτω στο τιμόνι
να δω της Λέρος τα βουνά
να μου διαβούν οι πόνοι

Μπρατσέρα μου έλα γιαλό
πουχω δυο λόγια να σου πω

Ποραδοσιακο (Δωδεκανησου)

δρομων

Ο Δρόμων ή Δρόμωνας (dromon, corvette) υπήρξε ο επικρατέστερος τύπος πλοίου του Βυζαντινού πολεμικού ναυτικού.

Ο Κουκουλες 165.127 το παρομοιαζει με το νεωτερο ευδρομον και την φρεγατα.

Ο Δρόμων έφερε δύο σειρές κουπιών ανά πλευρά, με δυο κωπηλάτες ανά κουπί (ήταν δηλαδή σύμφωνα με την αρχαία ναυτική ορολογία δίκροτη τετρήρης) με πλήρωμα περίπου 200 ερέτες (κωπηλάτες). Έφερε επίσης ιστίο (πανί) στον κύριο ιστό του (κατάρτι). Υπήρχαν δρομωνες με μια (γαλέα) με δυο (διτσεριον) και με τρεις (τριτσεριον) σειρες κουπιων.

... και ριζ' το στο γιαλο

Η διακυβέρνησή τους γινονταν με τους **αυχένας** (πλατια κουπια στην πλώρη που επαιζαν το ρολο τιμονιου) και τα χειριζετο ο **επι των αυχένων**

Στο κατάστρωμά του επέβαιναν πολεμιστές που επεδίωκαν όμως την από κοντά μάχη με τον εχθρό.

Περί το τέλος του 7ου αιώνα τα πλοία αυτά έφεραν στη πλώρη τους ειδική συσκευή με την οποία εξακοντίζονταν το υγρό πυρ όπως και τά χελάνδια

δρομονάριν το. * (Πιθ.) είδος ψωμιού στενόμακρου σαν το δρόμωνα (πβ. Eideneyer, Προδρ., σ. 243): ο Ποιούν και προσφοράν ... και δρομονάριν (Προδρ. II 26-6 χφ Η κριτ. υπ). [πιθ. <ουσ. δρόμων ή δρομώνιον (βλ. δρομόνι) + κατάλ. -άριν (ορθότ. γρ. -μω-· άσχ. με ουσ. *δερμονάριν). πβ. και επίθ. δρομωνάριος (6. αι., Lampe)]. Πιθανότατα ενα παρατσουκλι σε απρόσεκτο φουρναρη να ηταν Δρομοκαϊτης (αυτός που καίει το δρομονάρι) που επέζησε ως επώνυμο. πββλ. Γ. Σουρή «Ολίγα για το σπίτι του Ζωρζή **Δρομοκαϊτή**» (Ο Γ. Δρομοκαϊτής συμπατριώτης του Σουρή, Χιώτης εθνικος ευεργετης και ιδρυτης του ομώνυμου Ψυχιατρείου). Πιθανον όμως να ήταν και «**δερμοκαϊτης**» δηλ. με δέρμα στιγματισμενο δια καυτηριάσεως (με πυρωμένο σίδερο) για λόγους τιμωρίας και διαπομπευσης.

[ΠΗΓΗ](#)

εφολκιον

Βοηθητική ή ναυαγοσωστική βαρκα. Μικρή βάρκα που ρυμουλκείται από ένα πλοίο.¹⁵¹

Επι+ολκας> υποκ. όλκιον

θαλαμηγός

(κν. Λόρδικο ^{637.132} ή γιώτ)

Το πιο ακριβό γιωτ στον κοσμο ανηκει στο Ρωσο μεγαστάνα Ρομάν Αμπράμοβιτς. Ονομάζεται «Le Grand Bleu» (114m). Κόστισε 100.900.000 \$

καϊκι

Απο το τουρκικο kayik (ισως συγγ. Προς το Kayak). Μικρο ιστιοφορο η μηχανοκινητο σκαφος για μικρομεταφορες ή για ψάρεμα (ψαροκαικο)

κλιπερ

... και ριζ' το στο γιαλο

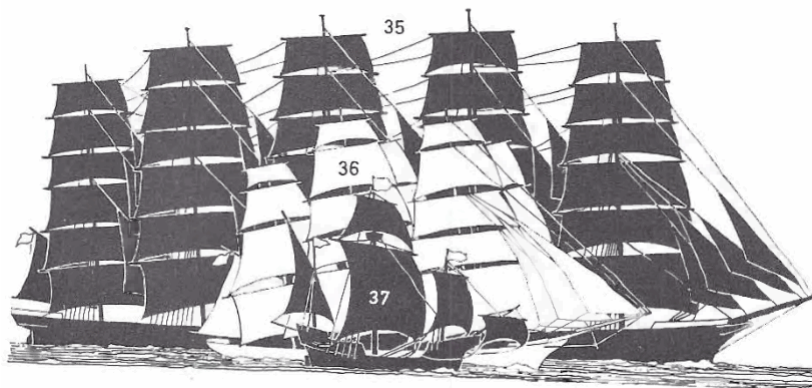

Ο όρος "Clipper" πιθανότατα προέρχεται από το ρήμα "clip", που σήμαινε, μεταξύ άλλων, γρήγορο τρέξιμο ή να πετάγμα. Ο Dryden, Άγγλος ποιητής, χρησιμοποίησε τη λέξη "κλιπ" για να περιγράψει την ταχεία πτήση ενός γερακιού τον 17ο αιώνα. Τα πλοία φαίνονταν να πετούν κατά μήκος του νερού των ωκεανών. Ο όρος "clip" έγινε συνώνυμο με την "ταχύτητα" και επίσης

λεγεται για γρήγορα άλογα και ιστιοφόρα."

Η πρώτη εμφάνισή του όρου "Clipper" φαίνεται ότι έχει αμερικανική προέλευση. Απαντάται στα κλιππερ της Βαλτιμόρης στο τέλος του 18ου αιώνα. Αυτό το νέο μοντέλο σκάφους ναυπηγήθηκε με σκοπό να «πεταει» πάνω από τα κύματα και όχι τα σχίζει, ο βελτιωμένος αυτός τύπος σκάφους έγινε γνωστός ως «clipper», λόγω της ταχύτητάς του.

Δείτε την εικόνα παρακάτω για να συγκρίνετε τις αναλογίες του κλιππερ με άλλα ιστιοφόρα.

Εικόνα 5 35: Πεντάστηλος Δρομώνας 36: κλιπερ 37:Η "Σαντα Μαρια" του Χ. Κολομβου

[303.214](#)

Νανούρισμα για μωρά και γέρους

Πρώτη μέρα του Μαγιού
πάει το clipper του τσαγιού.
Να προλάβει τη Σαγκάη,
να φορτώσει το άσπρο τσάι.

Νίκος Καββαδίας

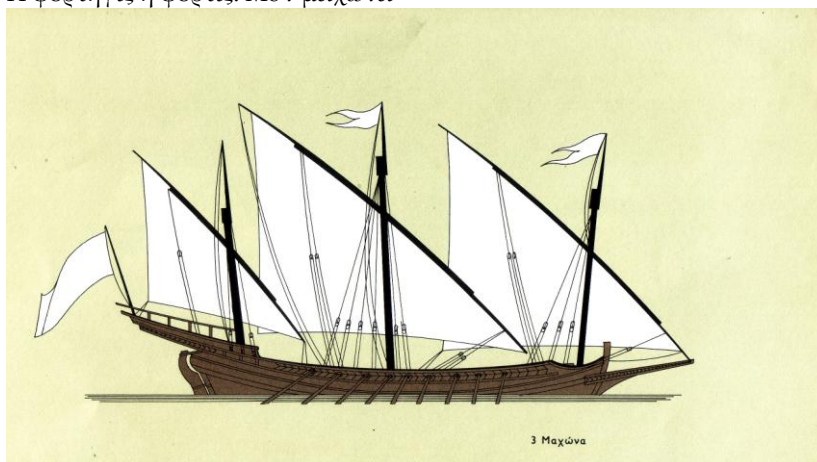
Λοίπαδος

κν. Σακολεβα

... και ριζ' το στο γιαλό

μαούνα

Η φορτηγίς ή φορτίς. Μον μαχώνα

Η μαούνα είναι ένα πλοίο χωρίς τροπίδα, καρίνα, δηλαδή χωρίς το κατώτερο τμήμα του σκελετού του που εκτείνεται από την πλώρη ως την πρύμνη.

Χρησιμοποιείται για μεταφορές σε μικρές αποστάσεις και για φορτώσεις και εκφορτώσεις εμπορευμάτων στα λιμάνια.

Ειδικός τυπος μαουνας είναι η μαουνα της φαγάνας (φορτηγίς της βυθοκόρου). Ο πυθμένας του κυτους της ανοίγει για να απορριφθούν αυτοματα τα προιοντα της εκσκαφής σε άλλο μερος.

Ό πατέρας μου πέφτει πάνω στο κρεβάτι καί καταριέται τή μέρα που γεννήθηκα.
Τήν Ίδια νύχτα μπαρκάρησα μέσα σε μιά **μαούνα** καμιά εκατοστή μαυραγορίτες.
Δένω τή **μαούνα** πίσω από μια τορπιλάκατο καί ανοιγούμαστε κατά τήν Κασπία.

N. Καζάντζακη – Τοντα Ράμπια σ.165

... μια **μαούνα** άργοςάλευε με νοχέλεια τρισμακάρια, σαν πάπια στο γιαλό. Η **μαούνα** ήταν φίσκα στο άσπρο, το χοντρό, το μεστωμένο φασόλι. Φασόλι πού 'χε στα **σπλάχνα** του όλους τούς χυμούς του μπεσαράμπικου κάμπου πού τό 'θρεψε. Κι' η κοιλιά του Χρίστου Νεζερίτη ήταν άδεια ...

Μιγάλη Καραγάτση – Το μεγάλο Συναξάρι σ. 178

Η λέξη μαούνα χρησιμοποιείται με υποτιμητική χροιά για κάθε μεταφορικό μέσο που είναι αργοκίνητο και παλιάς τεχνολογίας (π.χ. για ογκώδες οικογενειακό αυτοκίνητο παλαιού τύπου). Επίσης, η **μαούνα** χρησιμοποιείται ως μειωτικός χαρακτηρισμός για την εύσωμη και δυσκίνητη γυναίκα.

Ετυμολογία: απο το Ισπανικο mahona που προήλθε απο αραβικο mahun = χύτρα και «πλοιο σα χύτρα», πραγμα που δικαιολογει τις παρομοιώσεις.

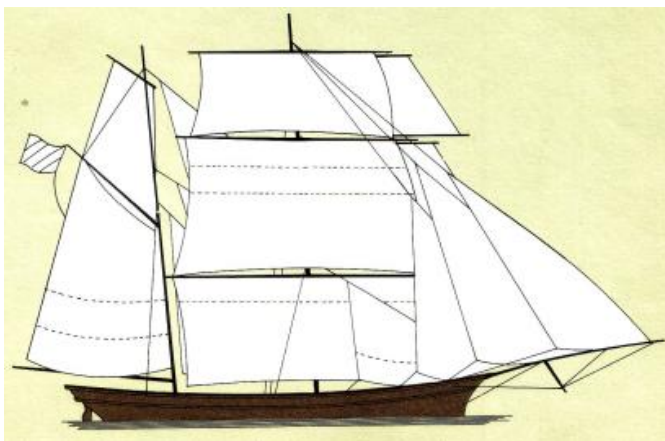
... και ριζ' το στο γιαλο

ΠΗΓΗ

Η [Μαούνα](#) χρησιμοποιείται σε παρομοιώσεις

μπομπάρδα

Βομβάρδα ή μπομπάρδα είναι ένα ναυπηγημένο με επίπεδο τυθμένα ειδικό για τη μεταφορά και εκτοξεύση βομβών ολμών.

Πρβλ. Ελύτης-Αξιόν Εστι
Στ' ανοιχτά του πελάγου με καρτερεσαν
Με μπομπάρδες τρικαταρτες
Και μου ρίζανε.

Μπριγκαντινι

Από το Ιταλικό brigantine < brigantenus

Μπρικι

Ετυμολογία: **μπρίκι** < γαλλικό [brick](#) < αγγλικό [brig](#)

Δεν πρέπει να συγχεται με το ομοίχο σκευος για την παρασκευη καφε. Αυτό προερχεται από το τουρκικό ibik.

Φρ. μπρίκια κολλάμε;

Το [wiktionary](#) ισχυρίζεται ότι λέγεται για να δώσουμε έμφαση στο γεγονός ότι γνωρίζουμε το αντικείμενο ή για να πούμε στον συνομιλητή μας ότι και εμείς ξέρουμε να κάνουμε αυτή τη δουλειά, ότι είναι αντικείμενο της δουλειάς μας και δεν χρειάζεται να χρησιμοποιήσει άλλον. Προφανώς εννοείται ότι δεν μπορούμε να συγκριθούμε με αυτούς που κάνουν πανευκόλες δουλειές, αλλά είμαστε ειδικοί και τεχνικά καταρτισμένοι. Όμως το να κολλας μπρικια (ibik) δεν νομίζω ότι είναι ευκολη δουλειά. Ίσως είναι ασχετη δουλειά, γιατί είναι περιεργη. Εμένα μου αρέσει περισσότερο η φρ. «**Ασβέστη σβυνουμε**» ως πιο καταλληλο

... και ριζ'το στο γιαλο

να ορισει απλη δουλεια. Το αναλογο «τζιτζικια πεταλώνουμε» είναι πια πολυ τραβηγμενο.

... και ριξ' το στο γαλο

Μυοδρομων

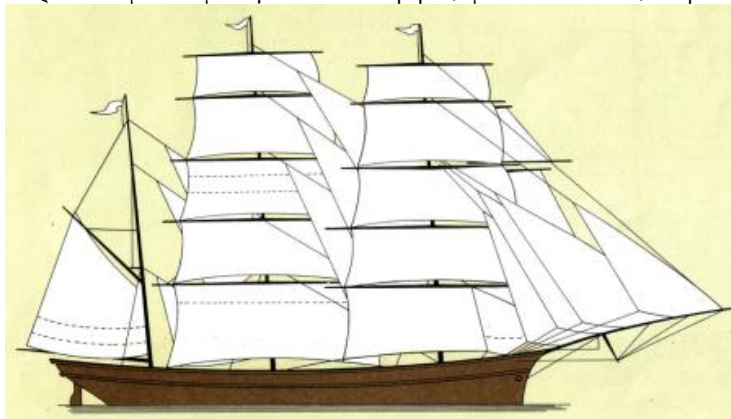
(κν γαβάρα ή μπαρκο)

Εικόνα 6 - Μπαρκο - μπέστια (τυπος μυοδρομωνος)

Από το μπαρκο (<βάρκα) παράγεται το ρημα μπαρκάρω δηλ. κατατασσομαι, ναυτολογουμαι στο πληρωμα καποιου πλοιου.

Τωρα το λεμε και με την εννοια επιβιβαζομαι σε πλοιο ως επιβάτης.

Εικόνα 7 -Κλασικό Μπάροκο

Μυοπάρων

Εικόνα 8 -Μυοπάρων -κν. Γολέτα

(κν. Γολετα)

Σχεδιά

Εννοειται σχεδια [ναυς]

Βλ. [Υπογλώσσιο 48](#) για τη Σχεδιά

... και ριζ' το στο γιαλο

Σακολαίφη

Η **Μελιτταία**

Είδος λέμβου.637.123

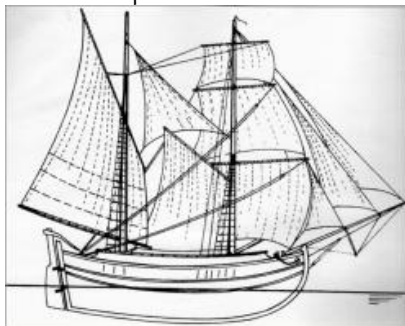
Κν. σακ(κ)ολέβα ή σακκουλεβα ή αλα μαλτεζα.

1) δημ. ναυτ. Ιστιο με τραπεζοειδες σχήμα, αρχ. [λοίπαδος](#), σακκολαίφη

2) τύπος μικρού οξυπρόμνου πλοιαρίου (τρεχαντηριού ή ψαροπούλας) που έχει ιστιο σακολέβα

3) ό συστολευς των επιδρομών μεσουρία βλ.λ.

Κν. Σακολεβα

Ετυμολογια:Σκοτεινη. το λαίφος ηταν ειδος πανιου (ιστιον) σακκος =ασπιδα 'η σακούλι δερματινο Το δερμα χρησιμευε για την κατασκευη ελαφρων πλευμενων σαν σχεδιες, σλεπια ή τα σημερινα φουσκωτά.

Στα 1821 θεωρειτο η πιο κατάλληλη για να μετασκευασθει σε πυρπολικο

Βλ. Το λημμα «[γαιδαρος](#)» στο

Υπογλωσσιο 32 ΒΡΕ ΖΩΟΝ!

Comment [ΑΣ1]: Μελιττη
ειναι η Μαλτα

Σακτουρα

Οι **Σακτούρες** ήταν βυζαντινά ελαφρά κωπήλατα και ταχύπλοα, στην εποχή τους, [πλοία](#) που έφεραν μια σειρά κουπιών ανά πλευρά.

Με τέτοια όμως πλοία *απαρτίζονταν*, επί εποχής [Βυζαντίου](#), και ο αραβικός στόλος στον οποίο ήταν τα πλέον συνήθη.

Ετυμολογία:Το όνομα αυτών των σκαφών θεωρείται ότι προέκυψε εκ παραφθοράς από την αραβική ονομασία τους «σατήρ» (= ταχύς, ευκίνητος). Απαντάται και ως σαχτούρα απ' όπου και το επώνυμο. [Σαχτούρης](#)

Σκαφη

Τα σκαφη πληθ. του σκαφος απο το αρχ. σκαπτω.

Τριηρης

Επιθετο που σημαινει αυτος του εχει τρεις σειρες κουπια. Ενν. τριήρης [ναυς]

... και ριζ' το στο γιαλο

Ταρτανα

Βλ. [Νταρτανα η ταρτανα](#)

Τραμπάκουλο

Απο το Ιτ. Trabaccolo < Λατ. Trabaculum = σανιδοκατασκευη < trabes= σανίδες (οι λατινοί το ελεγαν και trabica navis)

Η απο το Γερμ. Traben = τρεχω

Λεμε σήμερα «**παθαμε τραμπακουλο**», αναστατωθηκαμε, λες και το τραμπακουλο ειναι αρρωστεια. Το **τρικούμπουλο** ομως ειναι η οστεοπεριαρθρίτις.^{239,49} Προφανής η επιδραση απο αυτο.

[293](#).155

Επώνυμο: **Τραμπακουλας** –Φανταστικο προσωπο που υποδύεται σε κωμικές εκπομπές ο Χάρυ Κλιν.

Φρεγάδα

Φρεγάτα (Φ/Γ), κοινώς Φρεγάδα και Φεργάδα, ονομασία που προήλθε εκ της γαλλικής Fregate, είναι ένας όρος που έχει χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει κατά εποχές διάφορους τύπους πολεμικών πλοίων με διαφορετικούς ρόλους και μεγέθη.

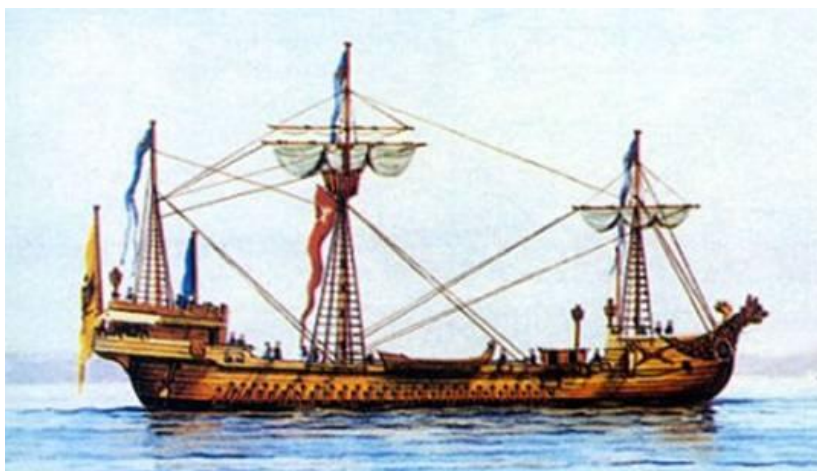
Το 17ο και 18ο αιώνα αναφερόταν σε ένα μικρό και γρήγορο τριίστιο ιστιοφόρο πλοίο που χρησιμοποιούταν κυρίως για περιπολίες. Από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και μετά ο όρος φρεγάτα αποδίδεται σε ένα πλοίο που αποσκοπεί στην προστασία άλλων πλοίων, κατά κύριο λόγο από υποβρύχια, σε συνοδείες νηπομπών. Παρόλα αυτά, ο όρος φρεγάτα δεν είναι σταθερός, κατά χαρακτηρισμό τύπου πλοίου, από χώρα σε χώρα.

... και ριζ' το στο γαλο

Χελάνδιο

Χελάνδιον < (εγ)χέλ(υς) = χέλι + καταλ. -άνδιον

Βυζαντινό πολεμικό πλοίο με δύο ιστούς.Υπήρχαν δύο βασικές παραλλαγές: το «ουσιακόν χελάνδιον» με πλήρωμα περ. 110 ατόμων (δηλ. μία «ουσία»), και το μεγαλύτερο «πάμφυλον χελάνδιον» με πλήρωμα 120 έως 160 ατόμων (το όνομα δηλώνει είτε προέλευση από την Παμφυλία είτε επάνδρωση με διαλεχτά πληρώματα, από το πάν+φύλον). Εκινείτο με κουπιά αλλά και με τη βοήθεια δύο τετράγωνων ιστίων, ένα σε κάθε ιστό. Στην πλώρη του έφερε ειδική κατασκευή για να εξακοντίζεται το **υγρό πυρ**.

Αν και τον 9ο αι. πρόκειται για ένα ιδιαίτερο τύπο πλοίου στο β' μισό του 10ου αι. κατέληξε να ταυτισθεί με τον δρόμωνα. Στο κατάστρωμά του επέβαιναν πολεμιστές που επεδίωκαν την από κοντά μάχη με τον εχθρό. Συχνά χρησιμοποιήθηκε σαν ιππαγωγό.

Το μικρό χελάνδιο λέγεται «χελανδάριο» αλλά και ο ναύτης του «χελανδάριος» ή «χελανδάρις» (πρβλ. κάτεργο - κατεργάρις). Κάποιος Χελανδάρις φαίνεται ότι ίδρυσε την διάσημη μονή Χιλανδαρίου ([Χελανδαρίου](#)) στον Αθω.

Αναλογα με τη χρήση

ακτοπλοΐας (Liner)

Οι αναχωρήσεις των σκαφών της ακτοπολοιας ανακοινωνωνταν απο το ραδιοφωνο. Χαρακτηριστικες ηταν οι διαδρομες των πλοιων της αγωνου γραμμης:

... και ριζ' το στο γαλο

Δια Κεαν, Κυθνον, Σεριφον, Σιφνον, Κιμωλον, Μηλον. Μια μινι – Οσλυσεια γιατι δεν πλευριζε σε λιμανια

επιβατικό

εμπορευματοκιβωτιων

(Container carrier)

δεξαμενοπλοιο

Γκαζάδικο ή tanker

Εικόνα 9 -Hellespont Alhambra supertanker

Τα μεγεθη των τανκερς ηταν αμεσα συναρτημενα με το δρομολογιο. Οταν εκλεισε το Σουέζ αρχισαν να κατασκευαζονται τα μεγαλυτερα τανκερς (~ 500.000 τονων) στα Ιαπωνικα Ναυπηγεια.

Το ορθοτερο «επιβατηγο».

Επιβατικο θα λεγονταν αν ανηκε στους επιβάτες.

Συνωνυμα: ποστάλι και φορηγοποσταλι ή εμπορικο

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ :ιταλ. λ. postale = ταχυδρομικό πλοίο] (ναυτ.) το επιβατικό πλοίο: [1159](#)

"έκανα χρονία τη χειρότερη **βάρδια** μες στα ποστάλια".

κρουαζιεροπλοιο

Πλοιο με ιδιατερη γοητεια και ανεση. Ενεπνευσε την δημιουργια τηλεοπτικης σειρας «Το πλοιο της Αγαπης», ενα πλωτο ξενοδοχειο ανεσεων και ρωμαντικου κλιματος.

οχηματαγωγο

Ferry-Boat

Ελληνικά το λέμε πορθμείο αντι του ορθου οχηματαγωγον.

πορθμειο

Το κν. Περαμα

Τοπωνύμιο: Περαμα περιοχη του Πειραιά μετα το Κερατσινι οπου επιανε το πορθμεια της γραμμης Παλούκια-Πέραμα

Αλλα και το Πέραμα Μυλοποτάμου στην Κρήτη που ονομαστηκε ετσι απο περαμα σε ποτάμι.

Το Πέραμα εινοι το κεφαλοχώρι της κοιλάδας του Μυλοποταμου ανοτολικά από το Ρέθυμνο, στα 24. Ειναι χτισμένο στην οριστερή όχθη του Αυλοπότσμου, όπου υπήρχε

... και ριζ' το στο γιαλο

πέραμα, δηλαδή **διάβαση ποταμού** (εκεί που είναι σήμερα η γέφυρα), που συνδέει το χωριό με το Μελιδόνι και το Πάνορμο. Στο Πέραμα κατοικούσαν οι πιο αιμοβόροι και πιο άγριοι τούρκοι του Μυλοποταμού, γι αυτό έλεγαν το χωριό Πέραμα και "**Πόρο** του Χάρου" και του Σατανά.

Απο το πορθμειο προεκυψαν ο πορθμεύς και τα πορθμεια=τα ναυλα για το περασμα.

παγοθραυστικό

Εννοεία παγοθραυστικον [πλοιον]

Πλοιο που έχει την ισχύ μηχανων και αντοχή πρόμνης για να σπαι τους παγους σε παγωμενες θαλασσεσ. Μεταφορικα λεγεται η φρ. «σπαι τον παγο»: Διαλυω κλιμα ψυχροτητας ή αμηχανιασ μεταξυ παρευρισκομένων. Πχ . «Πες κανενα ανεκδοτο να σπαισει ο παγος»

πολεμικο

Πλοιο που ανήκει στο πολεμικο ναυτικο.

Τα γνωστοτερα πλοια του Ελληνικου πολέμικου ναυτικου:

Αβερωφ, Αδριασ, Βελος, Ελλη.

πυρπολικον

(το) εννοειται [πυρπολικον πλοιον]Κν. μπουρλότο

Φρ. [Εγινε μπουρλότο](#)

Η ιστορια του 1821 ειναι γεματη απο κατορθωματα των Ελλήνων πυρπολητων (Καναρης, Παπανικολησ Ματροζοσ, Ραφαλιασ, Πιπινοσ κ.α.)

Βλ. [1164](#)

σπογγαλιευτικο

Σπογγαλιευτικό ή κοινώς **σφουγγαράδικο** ονομάζεται μικρό σχετικά πλοιάριο ασχολούμενο με την αλιεία των σπόγγων την λεγόμενη **σπογγαλιεία**.

Το σπογγαλιευτικό κατά το είδος της επιχειρούμενης σπογγαλιείας μπορεί να είναι «καμακατζίδικο», (αλιεία με **καμάκι**), ή «γκαγκάβα», (αλιεία με γύπο), ή «μηχανοκάικο», (αλιεία με **σκάφανδρο**).

Σπογγαλιευτικό όμως χαρακτηρίζεται και το «**ντεπόζιτο**» (απο το Ιταλικο deposito = καταθετήριο, αποθήκη), ως επί το πλείστον μεγάλη βρατσέρα που συνοδεύει τα μηχανοκάικα ως αποθήκη αλιευμένων προϊόντων, αλλά και ως αναπαυτήριο των πληρωμάτων τις μέρες αργίας ή ως πρόχειρο ακόμη πλωτό νοσοκομείο σε οργανωμένους στολίσκους σφουγγαράδικων.

... και ριζ' το στο γαλο

Παλαιότερα όταν τα σκάφη αυτά ήταν ιστιοφόρα έφεραν ως εξαρτισμό (πανιά) τα μεν μηχανοκάικα και τα καμακατζίδικα σακκολαίφη, οι δε γκαγκάβες το λατίνι.

ευδρομον

Ο χαρακτηρισμός Εύδρομον (Ε/Δ) αφορά κυρίως τύπο πολεμικού πλοίου που συνδύαζε βαρύ πυροβολικό, μεγάλη ταχύτητα και ελαφριά θωράκιση, αντίστοιχο δηλαδή με το καταδρομικό. Τυπικό: Το ιστορικό Ε/Δ «ΕΛΛΗ»

υπερωκεάνειο

(Ocean Liner) Υ/Κ Στην εικόνα το μεγαλύτερο του είδους, το *Allure of the Seas*. Τα υπερωκεάνεια, δεν χρησιμοποιούνται πια για μεταφορές επιβατων απο λιμανι σε λιμανι αλλα για περιηγήσεις (κρουαζιερές)

φαλινοθηρικό

Εικόνα 10 -Φαλινοθηρικό

Ως Φαλινοθηρικό (whale catcher) χαρακτηρίζεται μεγάλο αλιευτικό σκάφος με το οποίο πραγματοποιείται το κυνήγι της φάλαινας, η φαλινοθηρία (whale fishing).

Κάθε φαλινοθηρικό συνοδεύονταν παλαιότερα από δύο ή τρία μικρά αλιευτικά τις "φαλινίδες" (whale boats) οι οποίες, μετά τον τραυματισμό του κήτους, πλησίαζαν και ολοκλήρωναν την αλιεία του. Τα φαλινοθηρικά κινούνται συνήθως σε μικρούς στολίσκους που μπορεί να τους συνοδεύει ακόμη μεγαλύτερο σκάφος, "πλοίο εργοστάσιο" που διαθέτει μέσα κατεργασίας και μεγάλους ψυκτικούς θαλάμους.

Τα πλοία-εργοστάσια επεξεργασίας της φάλαινας" (whaling factory ships) είναι μεγάλης σχετικά χωρητικότητας μέχρι και 45.000 τόρων, δηλαδή σαν μεσαία δεξαμενόπλοια, που εξυπηρετούν συνήθως 5 - 10 φαλινοθηρικά.Πρώτο ελληνικό (ελληνόκτητο) στόλο φαλινοθηρικών είχε δημιουργήσει ο Αριστοτέλης Ωνάσης.

φορτηγό

Με τον διεθνή όρο Λίμπερτυ (liberty) =ελευθερία, χαρακτηρίστηκε ειδικός τύπος φορτηγού πλοίου εκτοπίσματος περίπου 10.500 τον.d.w. που ναυπηγήθηκε στην Αμερική (ΗΠΑ) σε πολύ μεγάλο αριθμό κατά την διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και που παρέμεινε σε ενεργό

... και ριζ' το στο γιαλο

υπηρεσία πολλά χρόνια μετά από αυτόν, κυρίως για μεταφορές ομοειδών φορτίων.

Μετά τη λήξη του πολέμου, 100 τέτοια πλοία "λίμπερτυ" παραχωρήθηκαν δανεικά από τις ΗΠΑ στην Ελλάδα, σε Έλληνες πλοιοκτήτες, με τα οποία ξεκίνησε, την ανοδική πορεία της η Ελληνική ναυτιλία.

Αναλογα με τον τροπο προωθησης

Κωπήλατα

Η πρώτη μορφή προώσης του πλοίου γίνονταν με κουπια. Το πλοίο λέγεται κωπηλατο (κωπη=κουπι+ελαυνω=τραβάω).

Κωπήλατα [πλοία] ήταν η Τριήρης Δήρης, Γαλεάτσα, Γαλέα, Δρομώνας, Κατεργό

Ιστιοφορα

Ως Ιστιοφόρο χαρακτηρίζεται οποιοδήποτε σκάφος ή πλωτό ναυπήγημα που αποκλειστικό μέσο πρόωσής του έχει την αιολική ενέργεια (τον άνεμο) επί των ιστίων του (πανιά) τα οποία και φέρει, εξ ου και η ονομασία του. Αποτελεί τη δεύτερη εξελικτική βασική κατηγορία τύπων πλοίων, μετά το "κωπήλατο" και πριν από το "μηχανοκίνητο" (ατμόπλοιο).

Μηχανοκίνητα

- ατμοπλοια
- δηζελοπλοια
- πυρηνικα

Για ιδιαίτερη κινητηρια δυναμη δεσ σχετικη [παροιμια](#)

... και ριζ' το στο γιαλο

Διάσημα Αρχαία πλοία

Αργώ

Η Αργώ στην ελληνική μυθολογία ήταν το πλοίο στο οποίο επιβιβάστηκαν οι Αργοναύτες με σκοπό να μεταβούν στην Κολχίδα και να πάρουν το χρυσόμαλλο δέρας. Πήρε το όνομα της από τον κατασκευαστή της Άργο, γιό του Φριξου κι της Χαλκιοπίης. Άργος = ο ξύπνιος ο γρήγορος. Έτσι ονομάσε ο Οδυσσέας το σκύλο του και Φριξος (φριξον ηλιε) το γιο του. Άργος τελικά σημαίνει γρήγορος, πιστέψτε με!

Πάραλος

Στην αρχαιότητα η **Πάραλος**, ή και *Παραλία* αποκαλούμενη κατά επιγραφές, ήταν ένα από τα έξι "ιερά πλοία" της Αθηναϊκής Δημοκρατίας. Τα άλλα πέντε ακολουθούν.

Σαλαμινία

Αμμωνιάς

Η Αμμωνιάς ήταν τριήρης όμοια με την Πάραλο, και τη Σαλαμινία και συμμετείχε και αυτή στις "θεωρίες" καθώς και σε άλλες ιερές ή δημόσιες αποστολές, συνήθως επείγουσας φύσης. Το συνηθέστερο αγκυροβόλιο της Αμμωνιάδας φέρεται να ήταν ο λιμένας Μουνιχίας, το σημερινό Μικρολίμανο. Και αυτή η τριήρης αποκαλούνταν από τους Αθηναίους "Θεωρίδα" (Θεωρίς) ή "Δηλιάδα" (Δηλιάς), επειδή μετέφερε τις Θεωρίες στη Δήλο.

Για την προέλευση του ονόματος της Αμμωνιάδας δεν είναι τίποτα γνωστό. Πιθανολογείται όμως, κατά μία υπόθεση ότι ειδικότερα με το ιερό πλοίο αυτό πέμπονταν θυσίες είτε σε κάποιο ιερό του Αμμωνα Διός στον ελληνικό χώρο, είτε σ' εκείνο του Αμμωνα της αρχαίας Αιγύπτου.

Αντιγονίς

Δημητριάς

Πτολεμαίς

Όνοματα Βυζαντινών πλοίων

Αρχάγγελος, Μιχαήλ, Αντιόχεια, Αρπή, Άγιος Κωνσταντίνος, Αρχάγγελος Γαβριήλ, Αγαμέμνων, Άγιος Δημήτριος, Αυγουστα Θεοδώρα, Άγιος Γεώργιος, Αθήναι, *Βασιλευουσα, <Βραοΐδας>, ι Βελισσάριος, Βρεττανικός,

... και ριζ' το στο γαλο

'Βασιλευς Ηράκλειος, Βασιλικός , 'Ελευθερια, Ζήνων ο Βασιλευς, Ζωοδόχος Πηγή, Θήβαι, Ιουστινιανός ο Μέγας, Ισαάκιος, Ικανάτος, Ιοχυρός, Κριτής τών θαλασσων, Καλοϊωάννης ο Πρωτοσέβατος, Καλλικρατιδας, Καίσαρ Αλέξιος, Κορινθος, Καθηγιαομένος, Κατακρουστης, Κάστρον τ . . » (εν χρήσει κατονομαζόμενου τοῦ μέρους εις την συμπλήρωσιν), Λερναία, Μητρόπολις τής Ασίας, Μέγας Θεοδόσιος, Μεγαλοπρεπής, Μήτρα, Μαραθών, Νικηφόρος, Μυκάλη, Ναρσης, Νέαρχος, Νίκαια, 'Ορμητικός, 'Οψικιανός, 'Οδυσσευς, Παρθένος Μαρία, Παντοκρατωρ, Παναγία ή Βλαχερνιωτισα, Παναγία ή Αθηνιώτισσα , Περικλής, Πρόμαχος, Πτολεμαιοι, Πλούτων, Ρωμανός, Σπάρτη, Σεβαστοκρατόρισσα Ειρηνη, Στρατιωτικός, Σωκράτης, Σεβαστοκρατόρισσα Ευδοκία, Σιδηρόκαστρον, Σοφία ή θεού, Τραπεζουοι, Τρισαυγουοτοι 'Ιωαννης. Ταξιάρχης, Τράλλειοι, Τριβωνιανου Βασιλευοι, Τρειοι 'Ιεράρχηοι, 'Υπεραγία, 'Υπερηφανοοι, Φώτιοοι ο Οίκουμηνικός, Φιλοπατωρ, Φίλυντοοι Χάρων, Αγιοι Πνεύμα, Αγία Τριάοι, Αγία "Ελένη, Ανασταοιοοι, Άγιοι Πάντεοι, Αρχιμίδηοι, Άχειροποίητοοι, Αμωμοοι, Άργινουοιοι, Αλέξανδροοι, Αχραντοοι, Άνδροφόνοοι, Αλβάτοοι, Αρτεμιοοι, Βένετοοι, Γοργοεπήκοοι, Δώδεκα 'Απόστολοιοι, Διμάχηοι, Δέοιοι Παρθένοοι, Δορικτήτωοι, Λομέοιοι ... , Δικαιοκριτηοι, Ιανουαριοοι ... , Ευαγγελίοιοι, 'Επίζηλοοι, Ευψυχιοοι, Ηρακλήοι, 'Ηρα, Θειοι Κρίοιοι, Θάμβοοι, Θυμόοι, Θρίαμβοοι, Θεοδωρητοοι, Θείοι 'Ανάληψιοοι, Ιων, Ιταλικοί, 'Ιερώων ο Τύραννοοι, Κατασύτηοι, Κλέων, Καλλίνικοοι , Καστρήοιοι, Κεχαριτωμένη, Λυσανδροοι, Λαμπηδών. Λέων ο Σωτήρ, Λυκουργοοι, Λάβροοι, Λέων ο Σοφός, Λακεδαιμονιοοι , Λαμπρόοι, Λύκαινα , Μονομάχοοι.

Ουφ! Νομιζω οτι πηρατε μια ιδεα. Ονοματα τηοι αρχαιοοι ελληνικοοι Ιστοριοοι ειναι οπανιοι. Βλ. Αντιθετα ονοματα ιστοφορωων του 1821 ([Πλοιοι 'Υδροοι](#)) που σχεδον το 100% ειναι αρχαιοι Ελληνικοοι.

Διασημιοι νεωτεροοι πλοιοι

ΑΡΗΣ

Ο «Άρηοι» σάθηκε το μόνο καράβιο του μεγάλου αγώνα για τη λευτεριά μαιοι που έζηοοι ίοασμε το 1921. Όταν ξεκουμπίστηκαν οί Τούρκοιοι δυνάοτεοι από τον τόπο μαιοοι, το κράτοοι δίοιοι τιμώνταοι το τ' αγόραοοι. Για έναν ολόκληρο σχεδόν αιώνα μ' αυτόν κάναοοι το εκπαιδευτικό τουοι ταξίδιοι οί Δόκιοιοι του ναυτικού μαιοοι. Το 1921, στα ειατόχρονα του Εικοοιόοι, το βούλιαζαν στο Σαρωνικό να ξεκουραοοι στο βυθό τηοι θάλαοοι για πάντα. Εικόνα 11 -Το ακροπρωρο του "ΑΡΗΣ"

... και ριζ' το στο γιαλο

Πλοία Ύδρας

Τα Πλοία της [Ύδρας](#) που φέρονται να συμμετείχαν στον κατά θάλασσα αγώνα της Απελευθέρωσης του 1821 κατά αλφαβητική σειρά ήταν:

Αγαμέμνων του Δημ. Τσαμαδού
Αθηνά του Φραντζέσκου Βούλγαρη
Αθηνά των Λ.& Γ. Κουντουριωτών
Αθηνά των Λ.& Γ. Κουντουριωτών
Αινιάν του Δημ. Μαστρο-Αντωνίου
Αίολος του Ιωάννη Ορλάνδου
Αλέξανδρος των Στ.& Β. Βουδουραίων
Αλέξανδρος του Δημ. Τσαμαδού
Αμφιτρίτη του Λαζάρου Μπρούσκου
Άρης του Ανδρέα Μιαούλη
[Άρης](#) του Δημ. Τσαμαδού
Αριστείδης του Γεωργίου Γκιώνη
Αριστείδης του Αναγνώστη Θεοδώρου
Αχιλλεύς του Δημ. Βούλγαρη
Αχιλλεύς του Δημ. Τσαμαδού
Βατερλώ του Φραντζέσκου Βούλγαρη
Διομήδης των Ν.& Α. Οικονομαίων
Επαμεινώνδας του Θεοδ. Γκίκα
Επαμεινώνδας των Κριεζήδων
Ηρακλής του Νικολάου Βώκου
Ηρακλής του Αναγν. Παπα-Μανώλη
Ηρακλής του Ανδρέα Μιαούλη
Ηρακλής του Αναστάση Τσαμαδού
Θεμιστοκλής του Δημ. Βούλγαρη
Θεμιστοκλής του Θεόδ. Γκίκα
Θεμιστοκλής των Λ.& Γ. Κουντουριωτών
Θεμιστοκλής των Εμμ.& Ιακ. Τομπάζηδων
Θέτις του Ιωάννη Μαρούκα
Θρασύβουλος του Ιωάννη Ορλάνδου
Ιάσων των Στ.& Β. Βουδουραίων
Κέκροψ των Λ.& Γ. Κουντουριωτών
Κίμων του Αναστ. Θεοδωράκη
Κίμων του Αναγν. Κριεμάδη
Κίμων του Ανδρέα Μιαούλη
Κίμων και Λεωνίδα των Εμ.& Ιακ. Τομπάζηδων
Λυκομήδης των Βουδουραίων
Μέντωρ του Κωνστ. Μεθενίτη
Μιλτιάδης του Γεωργ. Σαχίνη
Νέρων και Οδυσσεύς των Λ.& Γ. Κουντουριωτών

... και ριζ' το στο γαλο

Οδυσσεύς των Ν.& Α. Οικονομαίων
Πάραλος του Θεοχ. Παπα-Αντωνίου
Σκιπίων του Λαζάρου Μπρούσκου
Σκιπίων των Μ.Νέγκα & Δ. Τσαμαδού
Μελπομένη του Φραντέσκου Παπα-Μανώλη
Τερψιχόρη των Ε. & Ιακ. Τομπάζηδων
Τηλέμαχος των Στ. & Β.Βουδουραίων

Τηλέμαχος και Τιμολέων των Λ.& Γ. Κουντουριωτών
Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι όλα σχεδόν τα ονόματα των πλοίων προέρχονται από την ελληνική μυθολογία και ιστορία. Το ίδιο ισχύει και για τα πλοία των Σπετσων και των Ψαρων.

Συγκρίνε τα με τα ονοματα των [Βυζαντινών](#) πλοίων

Αυτο δείχνει ότι πλέον οι Έλληνες αποκτούσαν μια συνείδηση συνεχειας και συγγενειας με τον αρχαιο Ελληνισμό. Οι περισσότεροι πολεμαρχοι του ναυτικού ήταν εμπορευομενοι και επηρεαστηκαν απο τα κυργματα του διαφωτισμου της Δυσης.

ΚΑΡΤΕΡΙΑ

Η Καρτερία ήταν το πρώτο ατμοκίνητο πολεμικό πλοίο στην ιστορία, το οποίο χρησιμοποιήθηκε σε πολεμικές επιχειρήσεις. Ναυπηγήθηκε το 1825, σε αγγλικό ναυπηγείο, για λογαριασμό του ναυτικού των Ελλήνων επαναστατών, κατά την Επανάσταση του 1821. Κατασκευάστηκε από το ναυπηγείο του Greenland Dock (South), στο Rotherhithe του Λονδίνου.[1] Ήταν το μόνο από τα έξι τέτοια πλοία που παραγγέλθηκαν από τον πλοίαρχο Φρανκ Χέιστινγκς (Φραγκίσκο Α. Αστιγγα), πρώην αξιωματικό του βρετανικού Βασιλικού Ναυτικού στην υπηρεσία της ελληνικής επαναστατικής κυβέρνησης. Η παραγγελία χρηματοδοτήθηκε από το Φιλλεληνικό Κομιτάτο του Λονδίνου.

Υπό τις εντολές του Χέιστινγκς, η Καρτερία γρήγορα κέρδισε τη φήμη επίφοβου πολεμικού πλοίου. Μεταξύ των άλλων επιτυχημένων πολεμικών ενεργειών της, περιλαμβάνεται η επιδρομή στο λιμάνι της Ιτέας, στον Κορινθιακό Κόλπο, στις 17 ή 18 Σεπτεμβρίου 1827 (παλιό ημερολόγιο), κατά την οποία ανατίναξε ή βύθισε 4 οθωμανικά πλοία.

Ακουσα το εξης ιστορικο ανεκδοτο: Οταν τα Παραλια του Ποντου βομβαρδιζονταν απο τους Ρωσους στον Ρωσσοποτρικο πολεμο μια γρια και ο γιος της ειχαν χωθει σε ενα ορυγμα. Οι βομβες βροχη. Ρωτάει η μάνα «Ε νε παι ντο εν; ντο εν;». (τι είναι). Ο γιος δεν μπορεί να διακρινει μεσα στους καπνους και λει «καρτερία μάνα, καρτερία!» Δηλ. κανε υπομονη μάνα. Και η μάνα «Ναηλοι εμας! Τωρα πα έρθεν το 'ΚΑΡΤΕΡΙΑ', πα εχάθμεν». Δηλ. Αλοιμονό μας! Τωρα μας χτυпанε και οι Ελληνες με το ΚΑΡΤΕΡΙΑ παιει χαθηκαμε!

Εικόνα 12 - Το ΚΑΡΤΕΡΙΑ στην μάχη της ΙΤΕΑΣ

... και ριζ' το στο γιало

ΕΛΛΗ

Θυμα ανανδρου τορπιλισμου το Δεκαπενταγουστο του 1940 απο Ιταλικο υποβρύχιο. Ο τορπιλισμος εγινε σε μη εμπολεμη περιοδο.

Απο λαογραφικη αποψη περασε στο περιβητο «πανόραμα» (συσκευη πλανοδιου επαγγελματια που παρουσιαζε τρισδιαστατες (στερεοσκοπικες) εικονες.

Ο επι του πανοράματος διαλαλουσε τις υπηρεσιες του καπως ετσι:

«Εδω κυριοι βλεπετε τα **τελευταια γεγονοτα**: Την πυρκαγια της Σμύρνης και τον τορπιλισμο της Έλλης».

Αλλοτε γινοταν μνεια σε παλαιοτερα «γεγονοτα»: «Εδω κύριοι βλέπετε το Μεγαλέξαντρο, που σκοτωσε το καταραμενο φιδι και πηρε τη Βεζυροπουλα».

ΑΒΕΡΩΦ

Το 10.200 τόνων θαωρακιμένο εύδρομο (όπως ακριβέστερα περιγράφεται) είχε ιταλικές μηχανές 19.000 ίππων, 22 γαλλικούς λέβητες, γερμανικές γεννήτριες και αγγλικά πυροβόλα 190 και 234 χιλιοστών τύπου ARMSTRONG. Η μέγιστη ταχύτητα που ανέπτυξε το Θαωρηκό ήταν 23 κόμβοι.

Το «Γ. Αβέρωφ» καθελκύστηκε στις 12 Μαρτίου (27 Φεβρουαρίου με το παλαιό ημερολόγιο) 1910 και την 11 Σεπτεμβρίου 1911 κατέπλευσε στο Φάληρο, όπου

έγινε δεκτό από τους Έλληνες με ενθουσιασμό.

Το Θαωρηκό δεν άργησε να γνωρίσει το βάπτισμα του πυρός. Τον Οκτώβριο του 1912, με την έναρξη του Πρώτου Βαλκανικού Πολέμου, το «Αβέρωφ», επικεφαλής του Στόλου του Αιγαίου υπό τον Ναύαρχο Παύλο Κουντουριώτη, απέπλευσε προς τα Δαρδανέλια. Κατέλαβε τη Λήμνο και στον όρμο του Μούδρου εγκαταστάθηκε το προχωρημένο αγκυροβόλιο του Στόλου. Ακολούθησε η κατάληψη του Αγίου Ορους, των νησιών του βορείου και ανατολικού Αιγαίου (Θάσος, Σαμοθράκη, Ίμβρος, Τένεδος, Αγ. Ευστράτιος, Μυτιλήνη, Χίος

Απο λαογραφικη αποψη το «ΑΒΕΡΩΦ» επηρεασε τους πλανόδιους στραγαλατζήδες του μεσοπολεμου και επεκεινα οι οποιοι βαπτιζαν «ΑΒΕΡΩΦ» το τροχήλατο κατάσημα τους φροντιζοντας να του βάλουν και τρια καπνιζοντα φουγάρα για του λογου το ασφαλεις.

Στη φωτογραφια η φθηνη εκδοση, με ενα φουγάρο, για να παρετε μια ιδεα.

... και ριζ' το στο γυαλο

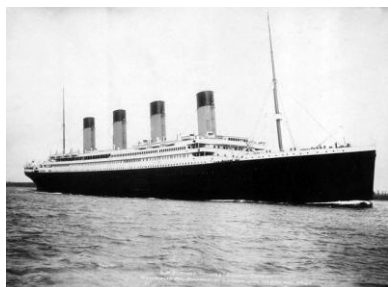
ΒΕΛΟΣ

Στη νεότερη ελληνική ιστορία, με τον όρο Κίνημα του Ναυτικού αναφερόμαστε στην αντιστασιακή δράση ομάδας αξιωματικών του Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού, με σκοπό την ανατροπή της Χούντας των Συνταγματαρχών το 1973. Από το 1969 αρχίζει η προετοιμασία και η οργάνωση του Κινήματος, με κύριο πυρήνα την τάξη του 1948. Η οργάνωση εκτός από Αξιωματικούς του Ναυτικού μύησε και μερικούς αξιωματικούς της Αεροπορίας αλλά και του Στρατού. Ειδικότερα στο Στρατό, σημαντικό ρόλο είχαν ο Ιωάννης Αλεξάκης και ο Σπύρος Μουστακλής, που βασανίστηκε απάνθρωπα στο ΕΑΤ-ΕΣΑ.

Το Κίνημα θα εκδηλωνόταν στις πρώτες ώρες της 23ης Μαΐου 1973. Τις βραδινές ώρες της 21 Μαΐου υπήρξαν οι πρώτες ενδείξεις ότι το κίνημα είχε προδοθεί. Στις 23 Μαΐου οι αξιωματικοί τίθενται υπό περιορισμό, ενώ η ΕΣΑ εισβάλλει στο Ναύσταθμο. Οι πρώτες συλλήψεις δεν αργούν να γίνουν. Στις 25 Μαΐου ο Νίκος Παππάς και το πολεμικό πλοίο "Βέλος" παίρνουν την απόφαση να αποχωρήσουν αιφνιδιαστικά από την άσκηση του Ν.Α.Τ.Ο. και να καταπλεύσουν στο Φιουμιτσίνο της Ιταλίας, όπου το πλήρωμά του ζήτησε πολιτικό άσυλο, επιφέροντας σημαντικό πλήγμα στη χούντα.

ΤΙΤΑΝΙΚΟΣ

ΠΡΙΝ

ΜΕΤΑ

Υπερωκειάναιο που είχε χαρακτηριστεί αβύθιστο και αποδείχθηκε «άφθαστο»! Χτυπήθηκε από παγοβουνό στο παρθενικό του ταξίδι και

... και ριζ' το στο γιαλο

δεν εφθασε ποτε στην αλλη ακρη του Ατλαντικου. Στο ναυάγιο χαθηκε το 68% των επιβαινοντων (1514 ατομα)

Με λιγοτερες απωλειες αν και κουβαλουσε 1350 ατομα βυθιστηκε σε βαθος 120 μετρων, ο ΒΡΕΤΑΝΝΙΚΟΣ, πλωτο νοσοκομειο, ομοιο με τον ΤΙΤΑΝΙΚΟ, στο στενο της Κεας, στα Ελληνικά χωρικά υδατα. Ναυαγιο που δεν εγινε διασημο σαν τον ΤΙΤΑΝΙΚΟ, ουτε αξιοποιήθηκε (αν και πουληθηκε για αξιοποιηση) γιατι κλαψανε λιγοτερες μανούλες.

ΜΕΔΟΥΣΑ

Το ναυάγιο της γαλλικής φρεγάτας ΜΕΔΟΥΣΑ, στα ανοιχτά της ακτής της Μαυριτανίας στις 5 Ιουλίου του 1816, ήταν ένα σκάνδαλο για την εποχή του. Ο άπειρος καπετάνιος της φρεγάτας, Viscount Hugues Duroy de Chaumereys που είχε να κυβερνήσει πλοίο πάνω από μια εικοσαετία, προσκείμενος στην πρόσφατα απεκατεστημένη γαλλική μοναρχία, θεωρήθηκε τουλάχιστον ανίκανος.

Το ναυάγιο εγινε γνωστο απο τον θαυμασιο πινακα του Jean Louis Théodore Géricault (1791–1824)

Ετυμολογία

Την παρεμβάλλω οπου χρειάζεται σε κάθε λεξη.
Οι περισσοτεροι οροι ειναι αρχαιοι ελληνικοι και μων. Ιταλικοι

... και ριζ' το στο γιαλο

Οι λέξεις για το θέμα μας που προερχονται απο τα τουρκικα είναι λιγες γιατι:

- Οι τουρκοι δεν ειχαν αξιολογη ναυτικη δραστηριοτητα
- Τα νησια (Επτάνησα, Κυκλάδες, Δωδεκάνησα) βρισκοντουσαν κατω απο την κυριαρχια λατινοφωνων λαων
- Η Βενετια καθοριζε τα της ναυτιλιας σε παγκοσμια κλιμακα.

Για αυτο εκανα ευρεια χρηση του Vocabolario Etimologico della Lingua Italiana

Αρχαιες Φράσεις

Ανακρουω πρυμναν

Υποχωρώ κωπηλατωντας αναποδα για να μην δειξω την πρυμνα (πρυμνη) στον εχθρο ή για να ετοιμασω το πλοιο για αραγμα ή ανελκυση. Κν. κωλώνω

Μτφ. Αναθεωρώ τις αποψεις μου, υπαναχωρώ, υποχωρω ευσχήμεως, χωρις να κάνω στροφή. Βλ. Και πρυμνη και πρυμάτσα

“πρύμνην ἀνακρούεσθαι” [Ηροδοτος - Ιστορίες 8.84](#)

π.χ «Η κυβέρνηση με την πρώτη επίθεση της αντιπολίτευσης **ανέκρουσε πρύμναν**».

Εγια Μολα

Το εγια απο (αρχ) [εία](#) ένα επιφώνημα που χρησιμοποιείται για να ευθυμησει καποιος ή για να παρακινηθει σε κατι: Τράβα, δώστου, αντε μόλλα = προστακτικη του ιταλικου ρ. mollare < αρχ. λατ. mollum = χαλαρωνω < Ελλ μαλακός

Η ολη φράση σημανει «τραβα και ασε» χαρακτηριστικη εντολη για κωπηλασία.

Φαινεται οτι το «εγια λεσα» είναι συνώνυμο του «έγια μολα» αφου lascia είναι η προστακτικη του lasciare > λασκάρω, χαλαρώνω. Είναι επομενως παράλογο να συνεκφέρεται πρβλ. τραγουδια

Εγια μολα –Εγια λεσα

Γεια σου θαλασσα μπαμπεσα.

Ερει τα [καλα](#)

Σημερα λεμε «Έρει τα κάλα» για ολοκληρωτικη και μονιμη καταστροφη.

Πεμπω επι τας ναυς

ἔπεμψαν ἐπὶ τὰς ναῦς Καλλικρατίδαν

ορισαν επι κεφαλής του στολου τον Καλλικρατίδα

... και ριζ' το στο γιαλο

Παρα θιν' αλός

Κοντά στον αμμολοφο της παραλίας
Η αλς η θάλασα θις αιτ. Θίνα = στον αμμολοφο
ἀμφι Διόνυσον, Σεμέλης ἔρικυδέος υἱόν,
μνήσομαι, ὡς ἐφάνη **παρὰ θιν' αλός** ἀτρυγέτιο
ἀκτῆ ἔπι **προβλήτι** νεηνίη ἀνδρι εὐοικῶς,

Ομηρικοί Ὕμνοι – Πρὸς Διόνυσον

Ο Δήμος Καλαμαριάς της Θεσσαλονικης οργανώνει επι χρόνια πολιτιστικες εκδηλωσεις με τιτλο αυτη τη φράση

Απόδος ω κατάρατε τα πορθμεια

Απο τους νεκρικούς Διαλογους του Λουκιανου – Διαλογος Χαροντος και Μενιππου
«**Δος μου καταραμένη τα ναυλα**» λειει ο Χάρων και ο Μένιππος απαντα με το γνωστο «**Ουκ αν λαβοις παρα του μη εχοντος**»

Νεες Φράσεις

Αβερτα κουβερτα

Επιρρ. Κυρλ. Σε ανοικτο καταστρωμα. Αν το θεωρησουμε προερχομενο απο το *aperita coperta* (ή *coverta* = κλινοσκεπσμα αλλα και κατάστρωμα)
Πρβλ. -Τ' ἀρματα στην κουβέρτα !

Κατά τη διάρκεια του [Αγώνα του 21](#) ένα από τα συνηθέστερα κελεύσματα των Ελλήνων ναυμάχων της ιστορικής εκείνης εποχής ήταν και αυτο το κλευσμα για την ετοιμασία του "αγήματος εμβολής" δηλαδή των ενοπλων ανδρών (συνεκδ. «τα αρματα») που θα επιχειρούσαν σε επικείμενη προσέγγιση κατάληψη εχθρικού σκάφους.

Η φράση που το συναντάμε είναι «γαμιεται αβέρτα [κουβέρτα]»
Εγω νομιζω οτι το σωστο είναι οτι «γαμιεται απέρτα κουβέρτα» δηλαδη ξεσκεπαστη, ασυστολα οπως οι πορνες.
Ενδεχομενο το αβερτα να είναι απο το Ιτ. *Anvertire* που ως μεταβατικο ρημα σημαίνει επισημαινω, ειδοποιω καποιον. Αρα «αββερτα κουβερτα»

... και ριξ' το στο γιαλο

σημειώνει ειδοποίησε το καταστροφή, συνεκδοχικά τους άνδρες, το πλήρωμα του καταστροφώματος (Αντιθετό του «[Κοιτία ο στολος](#)»)

Αργοκινητο καράβι

Αποκαλούμε έτσι μεταφορικά κάποιον που είναι κινητικά ή νοητικά βραδύς.

Βαλε πλώρη

Η πλώρη δείχνει την κατεύθυνση της πορείας του σκαφούς. Μτφ: βαλαμε πλώρη για ... :καθορίσαμε πορεία προς το ... Γενικά σημαίνει την εκκίνηση κάποιας δραστηριότητας.

Όταν η μετανάστευση ήταν στο φόρτε της κι ο κοσμάκης πήγαινε στο Αμερική μεσουρανούσε το Τραγούδι «[Βια τις Αγκυρες](#) και βαλε πλώρη»

Βαρκα γιαλο

Τρόπος βαδίσματος. Μι από τις πολλές παρομοιώσεις που λέμε για τους μεθυσμένους : Είχε πιει τα σκονακία του και ερχόνταν «βαρκα-γιαλο» (παραπατώντας) ή «γλαρο το λεγανε» Από το τραγούδακι «[Ήτανε ένα καράβι](#)»

Βια της Αγκυρες

Ετοιμασία προς αποπλουν, προς **απαρσιν**. Λυνουν τους κάβους και βιβαρουν της αγκυρες. Το βιβαρω από το Ιταλικό *vibrare* από το λατινικό *vibrare* (σημ. Τριβω, πρβλ. vibrator) αλλά εδώ με την έννοια περιστρέφω, στριβω. Για να βιβάσουν τις αγκυρες χρησιμοποιούσαν ειδικό μηχανισμό τον [εργάτη](#)

Το πλήρωμα τιθεται «εις ταξιν απαρσεως» με ειδική σφύριγμα ([Περισσότερα](#))

Γλέντι τρικουβερτο

Κουβερτα είναι το κατάστρωμα. Ένα πλοίο με τρία καταστρώματα ήταν κατι πολύ μεγάλο. Η φράση λέγεται για δείξει κατι πολύ μεγάλο.

Εγινε βαπορι

Θυμωσε υπερβολικά.

... και ριζ' το στο γιαλο

Αναλογες φρασεις: «Εγινε εξω φρενων», «αναψε και κορωσε», «φουντωσε» οπως το ατμοπλοιο οταν ειναι «υπ ατμον», επισης «Αφρισε απο το κακο του», «εγινε θηριο²», συγχρονο «Του αναψαν τα λαμπάκια». Αναλογο: «εγινε [μπουρλότο](#)»

Εκανε απωσον.

(αργκο) την απεφυγε. Για την κοπελα του ή για την αυτοβουλη απεμπλοκη καποιου απο μια υποθεση ή επιχειρηση. Απο το αρχαίο προσταγμα *ἀπωσον* (προστ. Του ρ. *απώθω*): σπρώξε μακρια. (συγγ. *Ωσις*, *ωστηριον*, *διωστηρ* και *συνθ.* *Πρωωθησις*, *απωθησις*, *εξωθησις*, *απωθημενα*).

Εξαλος, εξαλοσύνη

Απο το *εξω+αλς* (θαλασσα) τα μερη του πλοιου που φαινονται πανω απο τη θαλασσα. Αντιθ. Τα υφαλα. Ομοηχο : *εξαλλος*: ο εκτός εαυτου, ο αλλοφρων.

Εχουμε να τραβηξουμε πολύ κουτι

Μτφ: Εκκρεμουν ακομη πολλες και επιπονες εργασιες. Στα πλοια και κυριως στα κατεργα η κωπηλασια ηταν πολυ επιμοχθη εργασια για τους κατεργαρηδες.»(δες Δ. Ρωμα –ο Σοπρακομιτος)

Ισα βάρκα – ισα νερα/πανια

Χαρακτηρισμος ενεργειας που δεν φερνει ουτε κερδος ουτε ζημια. Απο την βάρκα που η κουπαστή της βρισκεται σχεδον ισα με την επιφάνια του νερου. Δεν βουλιάζει αλλα και δεν εξυπηρετει.

Η φρ. «*ισα βαρκα ισα πανια*» μπορει να υπηρχε ως παλαιότερο γνωμικο που να σημαινε «[για να εχεις] *ισια* [τη] *βαρκα* [πρεπει] *ισια* [να ειναι και τα] *πανια* [δεν πρεπει να γέρονν]». Η ισοροποια καθε πλεούμενου ειναι απαραιτητη.

Πρβλ. φρ. «*η βάρκα γέρονει*» βρισκεται σε δεινή κατάσταση που σε πληρη και χυδαιότερη μορφη ειναι «*χεστήκαμε κι η βάρκα γέρονει*» δηλ. αδιαφορήσαμε και κιδυνεύει να *μπατάρει* η βάρκα.

Καπνίζει σαν φουγαρο

Το φουγάρο του πλοιου και ιδιαιτερα του ατμοπλοιου μοιαζει σαν ενα συνεχως αναμενο τσιγάρο. Τη φράση τη λέμε για μανιόδεις καπνιστές.

---

² Το «Θηριο» της Κηφισιας ηταν ατμοκινητο τραινο που εβγαζε πυκνο καπνο και αγκομαχουσε για να προχωρήσει.

... και ριζ' το στο γιαλο

Λεμε ομως και καπνιζει αριμανειως απο τον θεο των Περσων Αριμαν που εβγαζε φωτιες απ' τα ρουθουνια του.

Καπετάνιος του γλυκου νερου.

Ενας καπετανιος σε λιμνες ή ποταμια αντιμετωπιζει λιγοτερα προβληματα, και περιφρονειται απο τους γνησιους θαλασσινους

Κάνε στην μπαντα (στο πλευρο) πλευρα

Βλ. Λήμμα «Βάνδον» στο [Βυζαντινο Λεξικο](#) μου

Καλο κατευόδιο

Ευόδιον (ευ + όδιος: ο ανηκων στην οδό) αυτο που ανηκει σε καλο δρομο, η καλοκαιρια. Κατευοδώνω ευχομαι κατευοδιον: σημαίνει ξεπροβοδίζω.

Το καλο κατευοδιο ειναι παλλιλογια γιατι το «ευ» δηλώνει ήδη το καλο. Ψιλα γραμματα θα μου πητε. Εδω λεμε «καλο καλοκαιρι», το «καλο κατευοδιο» μας μάρανε!

Καλο ταξιδι

Εχει την ιδια σημασία με το προηγουμενο χωρις παλλιλογιες.

Καραβίσιο

Αυτο το επιθετο σημαινει «του καραβιού». Ομως στην φραση «το πληρωσα καραβισιο» σημαινει σε υπερβολικη τιμη, σε αισχροκερδη τιμη. Απο εμπειρια των τιμων στα κυλικεια των συγχρονων πλοιων οπου και η αναγκη ειναι εντονη και το μονοπωλιο ισχυρο.

Η φράση εχει το νοημα το πληρωσα σαν να ημουν σε καράβι και λεγεται για καθε τι ακριβο ανεξαρτητα που αγοραστηκε (σε πλοιο ή οχι)

Αισχροκερδεια υπαρχει οταν καποιος εκμεταλλεομενος την αναγκη, κουφότητα, η απειρεια του αλλου συναπτει συμβασεις με τιμημα δυσαναλογο προς την παροχη.

Κοριτσια ο στολος

Φραση που λεγαν οι πορνες του Πειραια για την μεταξύ τους ειδοποιηση για τον κατάπλου του 6^{ου} στολου των ΗΠΑ. Σημασια: «ανοιξαν οι δουλιές» ή «πλακωσαν τα κοροϊδα». Πρβλ. φραση «για αμερικανακια μας περασες;».

Κράτει

Προσταγμα προς τον μηχανικο. Προστακτικη του ρ. κρατώ. «Να σταματήσεις και τις δύο μηχανές». Σε μανουβρες μπορει να χρειασται να σταματησει μονον μια (πχ. η δεξια). Σημερα λεμε για τους αχαλινωτους,

... και ριζ' το στο γιαλο

η τους θαραλεους: «δεν κανει 'κρατει' πουθενα» πρβλ. ακρατητος, ακρατεια.

Πρβλ. τους στιχους του **Λευτέρη Παπαδόπουλου**

Σου 'παν πως είμαι μπελαλής
άντρας βαρύς και ντερτιλής
δε λογαριάζω κι ούτε ρίχνω τεμενά
δεν κάνω **κράτει** πουθενά

Μακράν των ελίκων

Όταν ακομα στα νησια μας τα πλοια δεν μπορουσαν να δεσουν λογω παλαιων ή ανυπαρκτων λιμενικων εγκαταστάσεων, η αποβίβαση γινονταν με λαντζες (βάρκες). Ενα σμαρι απο βάρκες πλησιαζε το πλοιο πριν καλα καλα να φουντάρει. Για ν' αποφύγουν τα παρατράγουδα οι πλοιοκτήτες εγραφαν «μακραν των ελικων» στην πρυμνη του πλοιου. Προτροπη για πραγματα που πρεπει να αποφεύγουμε.

Μ' επιασε [το] απαγορευτικό

Εγκλωβιστηκα σε καποιο νησι γιατι απαγορευτηκαν οι **πλοες** απο το λιμενικο. Εξεδόθη απαγορευτικον [σημα].

Μεχρι τα μπούνια

Υπερφορτωμένος. Γεματος μεχρι τα μπούνια.

Μεσ' στο νερο

Σημερα το λεμε για να δειξουμε μια σιγουρη μετρηση. Πχ. Αυτή είναι 40 χρονω μεσ' στο νερό. Φυσικά δεν κυριολεκτουμε. Η ηλικια της δεν αλλαζει αν βγει απ' το νερο!

Ομως ηταν ενας χαρακτηρισμος τιμης για πλοια. Μεσ' στο νερο δηλ. καθελκυσμενο. Η τιμη περιλαμβανει και τα εξοδα, κυριως ασφαλιστρα, καθελκυσης Πρβλ. το σημερινο «13.000 € **με το κλειδι στο χέρι**».

Να βρεις καράβι να φυγεις

Απο τις εποχές που η μετανάστευση γινονταν μονον με πλοια. Οποιος ειχε διαπραξει κατι αξιοποينو η δεχονταν απειλες κατα της ζωης του επρεπε να δραπετευσει απο την χωρα, επρεπε «**να βρει καράβι να φύγει**». Την φράση την λέμε τωρα ως απειλη αλλα για απλούστερα παραπτώματα φρ. «Κύττα να μου τα εχεις ετοιμα μεχρι την Δευτερα, αλλιως **να βρεις καράβι να φυγεις**».

... και ριζ' το στο γαλο

Νερο κι' αλατι

Χαρακτηρισμος ως απορρητων των λεχθεντων η συμφωνημενων
Οτι ειπαμε :νερο και αλατι. Να διαλυθουν να μην καταγραφουν ουτε να
ανακοινωθουν

Ολοταχως

Προσταγμα προς τον μηχανικο. Με πληρη ταχύτητα
Προηγείται η λεξη προσω ή οπισθεν : πχ προσω ολοταχως
Αφορα και τις δύο μηχανες εκτος αν ρητως αναφερθει μια.
πχ. «προσω ολοταχως η δεξια»
Τα προσταγματα δινοντουσαν με φωναγωγο απο την γέφυρα στο
μηχανοστάσιο.

Οπισθεν

Προσταγμα προς τον μηχανικο. Κν. αναποδα.
Η οπισθεν [ενν. ταχυτητα] ισχυει και σημερα στα αυτοκινητα.
Φρ. Βαλε την οπισθεν.

Ορτσα

Ορτσα επιθετο (η) :Η αριστερη πλευρα του πλοιου. Απο το Ιταλικο orza <
απο τη θεση που τοποθετουσαν την ορτσα.
Ορτσα (η) ουσιαστικο =πιθαρι για νερο κρασι η καρπους στην αριστερα
πλευρας της πρυμνης. Και το αριστερο σχοινη για τη στροφή των ιστιων
στα μικρα ιστιοφόρα.
Το λατινικό pes sinister.
Απο το επιθετο ορτσα το ρημα ορτσαρω (orzare = πλεω αντιθετα προς
τον ανεμο) η προοστακτικη του orzare ειναι και αυτη orza: όρτσα =
στρεψε, πλευσε αντιθετα προς τον ανεμο.
Το αντιθετο του ορτσα ειναι ποντζα < υστερο λατινικο podia < απο το
ΕΛΛ. πόδιον (ποδάρι<ποδάριον) υποκοριστικο του πους (γεν. ποδός).
Επειδη το ποδι μεταφορικά σημαινει το κατω μερος. Πρβλ. ποδιά= το
κάτω μέρος των πανιών .
Συνώνυμα: η υποστροφή και το τσίμα
Φρ. «Ορτσα λα μπαντα» και «ποντζα λα μπαντα»:κελευσματα
Φρ. «Ουτε στα ορτσα έρχεται ουτε στα ποντζα μπαινει». Λεγεται
μεταφορικά για δυσκολο ανθρωπο, ανοικονομητο.

Παμε φουντο

Απο το Ιταλικο fondo = βυθος, πυθμην || μτφ. Το βαθος, η βάση το
έρεισμα και συνεκδοχικα το κεφαλαιο (πρβλ. «δουλειες με φουντες»)

... και ριζ' το στο γυαλο

Το «παμε φουντο» σημαίνει βυθιζομαστε|| μτφ. Καταρευμε οικονομικως (λεμε τωρα...)

Πηρε το πασαπορτι του

Τον αναγκασαν να αποχωρήσει. Τον απελυσαν. Επι εραστων σημαινει την μονομερη ρηξη της ερωτικης σχεσης.

Παλαμαρι

Χοντρο σχοινη ο αρχ. καλως (πρβλ. κν. καλωδιο< μσν. καλωδιον < αρχ. κάλως) για την προσδεση πλοιου σε προβλητα.

Μτφ. Ευμέγεθες πέος. Επηρεασμος απο τη διαμετρο. Το μηκος ειναι εξωπραγματικο και με επιδραση απο το παλαμη και τον αυνανισμο.

Παλαμαριαζω ισως συνώνυμο του πλευριζω (οτν πλευριζουμε δένουμε το παλαμάρι). Μτφ. Πολιορκω γυναικα πλησιαζοντας την. Επιδραση απο το παλάμη και το ρ. [παλαμιζω](#).

Πηραμε την κατω βολτα

χειροτερεύω, επιδεινωωμαι, παρακαμαζω.

Στην καθημερινη γλωσσα η βόλτα σημαίνει:

Περιπατος:φρ. **αν δεν σ'αρεσει** [η νύφη που σου προξενευω συνεχισε] **την βολτα σου**

Στροφή περιστροφή: φρ. Θελω τα ωπα μου, θελω τις βολτες μου.

Γύρος: Φερε δυο βόλτες το σχοινη στη δεστρα.

Ετυμολογεται απο το Ιταλικο volta (στροφή, φορά) < Λατ. volvo < Ελλ. Βολβός > Βόλβη, βόλβιτον (καβαλινα, σβουνια, κοπριά)

Γενικα η φράση δειχνει στροφή προς τά κατω. Βλ. Τραγουδι

Η βολτα εχει αρκετές σημασιες στη ναυτικη ορολογια (βλ. Παρακάτω)

Ομως καμια δεν φαινεται να μας διευκρινιζει ποια ειναι η «κατω βολτα»

1. Διαδρομή Ιστιοφόρου που πλαγιαδρομει, για νά προσεγγίσει καποιο υπήνεμο σημείο: (Πρβλ. Παλαμάς Τρισευγενη) ανίσως δεν τον έχουμε πρίμο τόν καιρό, θα πάμε μέ τις βόλτες.
2. Ανάπρωρος αλλαγή τής πορείας πλοίου, αλλως γύρισμα «Ορτσα λα μπάντα»: φρ. αρμενίζω μέ βόλτες (βολτετζάρω : παίρνω τη βόλτα, στρέφω)
3. Διερσις επιδέσμου ή αμματίσεως, περασιά

Διερσις είδ. νεώτ. ναυτ. καθε στροφή σχοιניου γυρω απο καποιο αντικειμενο για κατασκευη επιδεσμου, ή διεμβολη για κατασκευη ματισματος. (άμματισις).

4. Στροφή αλυσδας στή στείρας ή αλλού για την πληρεστερη ασφαλεια αγκυροβολημενου πλοιου :φρ. «παρε τρεις βολτες στήν πιντα»

... και ριζ' το στο γιαλο

5. Αλιευτικο εργαλειο, καθετή

Το ιταλικο volta ειπαμε πως σημαίνει και φορά: φορ. Uno alla volta = ενας-ενας [τη φορά].Υποθετω οτι η φραση παρθηκε απο την εικονα της περιστροφης του μαγγανοπήγαδου ή του ναυτικου εργατή, σε σχετισμό με το ρ. παιρνω. Η αγκυρα ή ο κουβας, και μεταφορικα ή αρρωστεια ή η κατάσταση, μπορει να παιρνει την πάνω ή την κατω βόλτα (φορά)³. Εαν δεχθουμε οτι εγινε χρηση αυτης της σημασιας η φραση διαβαζεται: πήραμε [κατευθυνση] με φορά πρός τα κατω. Το κατω, ο βυθος και ο πατος του πηγαδιου ειναι μερη στα οποια κανείς δεν θελει να παει.

Το βολτα=φορά το συνανταμε και στις βιδες (με αριστερες βολτες και δεξιες βολτες) και τον κανονα του δεξιςτροφου κοχλιου της φυσικης, οπου φορα και στροφη συνδεδονται.

Για τη δημιουργια αισιοδοξου κλιματος εν μεσω κρισης παραθετω το ακρως επικαιρο σχετικο τραγουδακι «Πήραμε την κατω βολτα»

Πήραμε την κάτω βόλτα
όμορφή μου Παναγιώτα,
Γιώτα μου γλυκειά.
Όσα υπήρχανε στην μπάντα
μας τα πήρανε,
μας τα φάγαν τα μπουζούκια
και μπατίραμε.
Μ' άδεια τσέπη κι άδεια τσάντα
μείναμ' εντελώς,
Παναγιώτα μου νταγιάντα
κι έχει ο Θεός.
Κι αν μας πήρε η κάτω βόλτα
μη φοβάσαι Παναγιώτα,
Γιώτα μου γλυκειά.
Πάλι οι δυο μας τη ζωή μας
θα τη φτιάξουμε,
θα τη βρούμε την καλή μας
και θ' **αράξουμε**.
Θα γεμίζει πάλι η τσάντα
τότε συνεχώς,
Παναγιώτα μου νταγιάντα
κι έχει ο Θεός.

Στίχοι: Ε. Μαραβίς - Μουσική: Απόστολος Καλδάρας

³ Πρβλ. Ερωτοκριτο: «του κυκλου τα γυρίσματα π' ανεβοκατεβαινου και του τροχου π' ωρες ψηλα κι ωρες στα βάθη πηαινου με του καιρου τ' αλλαματα ...»

... και ριζ' το στο γιαλο

Προσω

Παραγγέλμα στο μηχανικο ωστε οι μηχανες να ωθουν το πλοιο προς τα μπροστά. Δηλωση της κατευθυνσης (αντιθετο οπισθεν ή αναποδα), συνοδευεται και με ενδειξη της εντασης: αργα, ηρέμα, ημιταχώς, ολοταχως, παση δυνάμει.

Οι εντολες αρχικα διαβιαβαζονταν φωνητικα μεσω του φωναγωγου. Ο παραλήτης στο μηχανοστάσιο εκτελουσε και απαντουσε επαναλαμβανοντας την εντολη. Αργοτερα τοποθετηθηκε τηλεγράφος (βλ. Εικονες)

Μεταφορικα «**προσω ολοταχως**» σημαινει αναληψη ταχειας δρασης προς καποια κατευθυνση πχ. «προσω ολοταχως για εκλογές»

Ο ορος «οι ανδρες των **προσω**» δεν ειναι ναυτικος αλλα στρατιωτικος ορος και αφορα τους ανδρες των προωθημενων γραμμων του μετωπου.

Πρυμα

Επιρρημα που σημαινει απο την πλευρα της πρυμνης. (αρχ. πρύμνιος, πρυμνίως). Ο ανεμος που φυσσαι απο πισω, απο την πρυμνη ωθει το πλοιο και θεωρειται ευνοοικος, ευμενης. Συν. Ουριος ανεμος <αρχ. ουρά μτφ. Το πισω μερος καθε πραγματος.

Ολα πάνε πρύμα : Τα παντα πανε καλα.

Οι περισσοτεροι στιχουργοι το γραφουν πριμος (με ιωτα) παρετυμολογοντας το απο το πριμος = πρωτος και επομενωσ καλός

Βαρκάδα κι αγκαλίτσα
και άγιος ο Θεός
βαρκάδα κι αγκαλίτσα
και **πρίμος** ο καιρός

Δέκα στρατιώτες κι ένας λοχαγός
βγήκανε παγάνα **πρίμος** ο καιρός
άρβυλα παλάσκες χλαίνη γυλιός
και στην άλλη άκρη ο κακός εχθρός

Θα'ρθω να σε πάρω
και θα σαλπάρω για μακριά.
Ήσυχο το κύμα
κι είναι **πρίμος** ο καιρός
Είναι Κυριακή πρωί
το λιμάνι μας καρτερεί

... και ριζ' το στο γιαλο

Σήμερα είναι η μέρα μου
που θα μπεις στην μπρατσέρα μου

Ριξαμε αγκυρα

Μτφ: Καταλήξαμε σε καποιο μερος για μονιμη παραμονη
Κυριολεκτικα σημαινει φουντάραμε, δεσαμε.

Σία κι' αραξαμε

Απο το Ιταλικο ρημα sciare* < αρχ. Ιτ. Assiare < secare < segare = κοβω, πριονιζω (Σεγα=πριονι ξυλοκοπτικης, Εμεινε **σεκος** = ξεραθηκε, λιποθυμησε, κυριολεκτικα: κοπηκε απο το περιβάλλον, εχασε τις αισθησεις του, **σέκτα** = φατρια, αποκομμενο τμημα ομαδας προβλ. σεκταρισμός, Αγγλικο sector, γαλ. secteur = τομέας)

Η σια ειναι τροπος κωηλασιας: η σχασις (προβλ. παράγελματα κωπηλασιας : «σχάζε καλώς» ή «σχάζε βαθέως»). Στα κωπηλατα σκαφη το κουπι εκανε σια, εκοβε δηλαδη ταχύτητα, κινουμενο αντιθετα απο την πρυμνη προς την πλώρη. Κατι αναλογο με το **αναποδα** των μηχανοκινητων πλοιων.

Η φράση λεγεται οταν καποια ενεργεια φθανει πια στο τέλος της.

*) Υπενθυμιζω πως στα Ιταλικά το sci προφέρεται ως δασύ "σι" όπως το γαλλικο ch στο chat.

Στά σκαρια

Ετοιμαζω, εχω ηδη στην ναυπηγικη εσχαρα.

Φρ. «εχω τώρα μια δουλεια (επιχειρηση) **στα σκαρια** που θα φερει πολυ χρημα». προβλ. σκαρώνω

Του δωσανε τα πανιά του

Απο την παραδοση των πανιων (ιστιων) απο τον καραβοκυρη στον καπετάνιο που σημαινει και την επισημη εναρξη του ταξιδιου.

Της Αμυνης τα παιδια διωξανε το βασιλια

Και του δώσαν τα πανιά του
για να παιει στη δουλεια του
τον περιδρομο να τρωει
με το ξενο του το σοϊ.

ΣΗΜ: Η φράση «πανι με πανι» δεν αφορα τα ιστια. Ειναι μια περιφραση για να δηλώσει την αδεια τσέπη. Αυτό δεν εμποδισε τον ευρηματικο Μποστ να λογοπαιζει μεταξυ των δύο εννοιων.

... και ριζ' το στο γιαλο

Του έδωσε πασαπόρτι

Του έδωσε το διαβατήριο του για να φυγει. Τον εξαπεστειλε, τον απέλυσε, τον εκτοπίσε.

Πρβλ. Τραγουδι του Λ. Παπαδοπουλου

Το πλαστό το πασαπόρτι
σαν και την καρδιά σου μόρτη
σαν την κάλπικη καρδιά σου τη σκληρή
Μη βροντοχτυπάς τις χάντρες
η δουλειά κάνει τους άντρες
το γιαπί το πηλοφόρι το μυστρί

Υπ' ατμον

Τα ατμοπλοια της γραμμης σπανια εσβυναν τελειως τις μηχανες τους, γιατι ηταν πολυ χρονοβορο να τις αναψουν ξανα. Χαμηλωναν στο ελαχιστο την ενταση της φωτιας. Οταν χρειαζονταν να ξαναξεκινήσουν αναβασαν την ενταση της φωτιας για να ενταθει και η πιεση του ατμου και να μπορει να κινησει τις μηχανες. Το πλοιο λεγεται τοτε οτι ειναι «υπ' ατμον». Η φραση χρησιμοποιειται μεταφορικά για να δηλωσει κατι ή καποιον που βρισκεται σε πληρη ετοιμοτητα.

Ηλυσιακός: Υπ' ατμόν ο Τόμπσον : Κοντά στην πόρτα της εξόδου από τον Ηλυσιακό, βρίσκεται ο Τι Τζέι Τόμπσον. Οι άνθρωποι της ομάδας των Ιλισίων δεν έχουν μείνει ικανοποιημένοι από την απόδοση του

Αθλητική ειδηση 31/12/2011

Υποβρύχιον

Υποβρύχιος -α -ον (επιθετο τριγενες και τρικαταληκτο) το ουδέτερο του ουσιαστικοποιήθηκε οπως η σχεδια. Εννοειται η λεξη πλοιον δηλ. υποβρύχιον [πλοιον].

Ετυμολογια:Υπο + βρυχιος οπου βρύχιος = αυτος που προερχεται απο τον βυθο της θαλασσας. (πρβλ. βρυχώμαι=βγαζω υποχθονιο ηχο, πρβλ. Αριστοφάνη «Βάτραχου»: «βρυχία ηχω βροντής»).

... και ριζ' το στο γιало

Εκτός απο το υποβρύχιο πλοιο το σημερινο υποβρυχιο σημαίνει και το γλυκο του κουταλιου «βανιλια» που λεγεται έτσι επειδη σερβιζεται μεσα σε ενα ποτηρι νερο.

Φαγαμε ψωμι και αλατι

Παλαιότερα σημαίνει εχουμε κανει ειρηνη, ειμαστε φιλοι . Το ψωμι και το αλατι τρογωνταις σαν επισφραγιση φιλιας (συνηθειο πανβαλκανικο)

Σημερα κατάντησε να σημαίνει «**εχουμε περάσει πολλα μαζί**»

Φούντο

Ως ναυτικό προσταγμα είναι συνώνυμο του «μάινα την αγκυρα».

Το κλασσικο «πόντισον» της επισημης ορολογιας.

Βλ. παμε φουντο .

Χασαμε το μπουσουλα

Χασαμε την πυξίδα, δεν μπορούμε να προσανατολισθουμε, δεν μπορούμε να βρούμε την διευθυνση για τον προορισμο μας.

Οι Ιταλοι λένε perdere la tramontana: χανω το βορεια. Αρα την ικανοτητα να προσανατολισθω. Το ιδιο το ρημα **προσανατολιζομαι** αναφέρεται σε ακομα παλαιότερες εποχες που επλεαν αλλα και κατεδεικνυαν με βάση τον ηλιο. Πρβλ. το Βιβλικο «ανατολικά της Εδέμ».

Ωρα καλη στην πρυμνη σου

Εδώ η ωρα λεγεται με την εννοια «καιρος» και ο καιρος λεγεται με την εννοια «ανεμος». Σε πληρη εκδοση η φραση είναι «Ωρα καλη στην πρυμνη σου κι αερας στα πανια σου κι' ουτε πουλι πετουμενο να μη βρεθει μπροστά σου»

Ο καλος ανεμος, ο ουριος, ο πρυμος είναι αυτος που φυσαι στα πανια σου. Τα πουλιά έχουν μια ιδαιτερη νοημοσύνη σχετικα με την πτηση τους, πηγαινουν πισω απο το πλοιο εκμεταλλεομενα την φορά του ανέμου. Η φράση λειει το ιδιο πραγμα 3 φορες γι' αυτο και την κοντύναμε.

Στο Βυζαντινο πλωίμο το μερονυκτο διαιρειται σε 7 καιρους. Ο καθε **καιρος** διαρκουσε 3ωρες και 25 λεπτα, και χωριζονταν σε δύο ημιώρια. Η περιοδος απο την ανατολη του ηλιου μεχρι την δύση ελεγето **ημεροδούλιον** και το υπολοιπο **νυκτέριον**. Καθε **καιρος** αντιστοιχουσε σε μια **φυλακη** (συν. φρουρά, βάρδια).

... και ριζ' το στο γιαλο

Η παραπάνω πρακτική μας έδωσε λαβή για τα «μεροδουλι – μεροφαϊ» και «πολλή δουλειά σημερα! θα πρέπει να κανουμε **νυχτέρι** για να την βγαλουμε»

Την αλλαγή της βαρδιας (ή **αλλαγή φρουράς**) την φωναζε ο αξιωματικός **επι της φυλακης** που τοτε ονομαζονταν **Κυβερνήτης των αυχένων**.
[9290.66](#)

Επομενωσ το **ωρα καλή** θα μπορούσε να σημαίνει και **καλή βάρδια**.

Επειδη στην πρύμνη ειναι και το τιμονι **ωρα καλη στην πρυμνη σου** σημανει **καλη βαρδια πρυμνης** = ησυχια, το τιμονι δεν σε παιρνει, οχι εμποδια.

Για να περιγραφεί η χρονικη στιγμη ενος συμβαντος γινονταν αναφορα στον αριθμο ή την σειρά της φυλακης.

Δειγμα εχουμε στους Ψαλμους του Δαυιδ.129.6

«Απο **φυλακης πρωιας** μεχρι νυκτος απο φυλακης πρωιας ελπισατω Ισραηλ επι τον Κυριον»

Ψαλμ.129.6

Για να ξεχωρισουν την εννοια φυλακη = βαρδια απο την φυλακη = δεσμοτηριο ελεγαν συχνα τη δευτερη «οικον φυλακης» (Κριται, Β Σαμουήλ, Β Βασιλειων, Β. Χρονικων)

... και ριξ' το στο γιαλο

Παροιμιες

Απελπισμενο κατεργο σε στερεο λιμανι

Ο λιμην σωτηριας

[241.426](#)

Αργοκινητο καραβι καθε χρονο και ταξιδι

Βλ. Και χαρακτηρισμο [Αργοκινητο καράβι](#)

[241.439](#)

Βλαστημάς καραβοκύρη; -Μα 'ντα διαβολο να κανω

[241.1146](#)

Αναλογο «-Πάλι βρίζεις καπετάνιο; -Αμα δε βρίζω τι σκατά να λέω;»

Εδω καραβια χανονται, βαρκουλες [αρμενιζουν](#)

Αναλογη η χυδαιότερη «η γης καταποντιζεται και το μουνι χτενιζεται».

[241.570](#)

Δεν το 'χω 'γω που πνιγομαι παρα που [μπουνατσαρει](#).

Ειναι ενοχλητικο να καταστρεφεσαι την στιγμη που τα πραγματα βελτιωνονται.

Δερνει με και η θαλασα, δερνει με και το κυμα.

Ολα ειναι εναντιον μου

[241.1169](#)

Η θαλασσα κι ο αχαριστος ποτε τους δε χορταινουν

[241.1217](#)

Η στραβος ειν' ο γιαλος η στραβα αρμενιζουμε

Κατι δεν παει καλα αλλα δεν μπορουμε να βρουμε την αιτια

... και ριξ' το στο γιαλο

Καθε κατεργάρης στον παγκο του

Προσταγμα σε κατεργο του Βυζαντινου πλωΐμου, μετα απο ολιγολεπτη αναπαυση των καταδικων-ερετών (κατεργάρηδων ή κατεργαρέων) Τωρα το λεμε οταν αρχιζουν τα μαθηματα στα σχολεια.

Εικόνα 13 - Κατεργο

Κανε το καλο και ριξτο στο γιαλο.

Ως «το καλο» το ενουμε την καλη πράξη
Δηλ. Κανε την καλη πραξη και μην περιμενεις ανταμοιβη.
Θα μπορουσε να ειναι και παραγγελια σε ναυπηγο αν εκλαβουμε το «το»
ως αναφορικο.
«Κάνε-το καλό (κανε αυτο [το πλοιο] καλό, ποιοτικως εντάξει) και
καθελκυσε-το»
[241.260](#)

Μεγαλα καράβια, μεγαλες φουρτουνες

[241.1294](#)

Ο καλός ο καπετανιος στη φουρτουνα φαινεται

Πρβλ. Λατ. Per aspera ad astra. Σις δύσκολες στιγμες φαινονται οι ικανοι
ανθρωποι.

Οι γυφτοι γιναν δημαρχοι κι οι βλαχοι καπετανιοι

[241.1824](#)

... και ριζ' το στο γιαλο

Οι πολλοι καπεταναιοι ριχουν εξω το καραβι

Πρβλ. το αρχαιο «ουκ αγαθον πολυκοιρανιη»
[241.1355](#)

Περγέλα το Νικολα όσο να μπεις στο λιμωνα

Εννοει τον Αη-Νικολα, προστάτη των θαλασσινων.
Ο λιμωνας ειναι ο λιμενας, το λιμανι.

Πλεουν τα μηλα στο γιαλο, πλεουν κι οι καρβαλινες

[241.901](#)

Πολλα κουμαντα: το καραβι με την μπαντα

Το να γυρισει τη μπαντα σημανει οτι εξωκειλε ή οτι κιδυνεύει να βυθιστει.
Ομοια με την [241.1355](#).
[241.1356](#)

Πορτο που φαινεται κολαουζο δεν θέλει.

Αντιστοιχη η στεριανη «χωριο που φαινεται ...»

Που καθεται εις την στερια και θαλασσα γυρευει ο διαβολος του κωλου του κουκια του μαγειρευει.

Το «που» ειναι αναφορικο = «αυτος που ...»
Πάει γυρευοντας για μπελάδες.
Επειδή τα κουκια ειναι δυσπεπτα, προκαλουν αρρώστειες (κυάμωσις) και ο Πυθαγόρας συνιστούσε να αποφεύγονται (κυάμων απέχεσθε).
Βεβαια ο Πυθαγορας εννοουσε την πολιτικη (πρβλ. κυαμεντός αρχων =ο αιρετος αρχοντας).
[241.1661](#)

Που κατουραι στη θαλασσα το βρισκει στο αλατι.

Το «που» αναφορικο , αυτος που ...
Το «το» εννοει το κάτουρο.
Στο τελος υπαρχει θεια δικη.
Πρβλ. Εστι δικης οφθαλμός ος τα πανθ ορα.
Βλ. Υπογλώσιο 46 [Το Μάτι](#)

Στα ρηγά δεν πλέει καραβι

[241.1474](#)

... και ριξ' το στο γιαλο

Τ' αμπέλι θέλει αμπελουργο και το καράβι ναυτες

241.960

Τ' αμπέλι θέλει αμπελουργο, το σπιτι νοικοκυρη και το καραβι στο γιαλο θελει караβοκυρη.

Μαλλον καπετάνιο θελει. Οι καρβοκυραιοι δεν ειναι αναγκαστικα και καπετανιοι.

241.961

Το μουνί σέρνει καράβι

Η γοητεια της γυναικας ειναι παντοδύναμη.

Οι εταιρες τις Κορινθου αποτελουσαν κινητρο για τους ναυτικους να διελθουν το νεωλκο του ισθμου σερνοντας τα καραβια τους πανω απο τον ισθμο. Οι εργατες τραβουσαν τα καραβια εν οσω αυτοι τραβιωντουσαν με τις εταιρες.

Σημ. Σημερα ο ισθμος ειναι πορθμος. Ετσι η διαβαση ειναι ευκολη και συντομη , και οι εταιρες ισως λιγοτερες.

Το πασαπορτι μ' ετοιμον, τα ναυλα μ' πληρωμενα

Βλ. [Υπ' ατιμον](#)

744.170

Φωτιες αναψαν οι γιαλοι και καιγονται τα ψαρια

Μας φλομοσατε στα ψέματα.

241.1043

Χεσε [υ]ψηλά/ψιλά κι αγναντευε και ματαξαναχεσε.

Το χέσιμο στα παλια ιστιοφορα γινονταν απο την κουπαστη. Ο χέστης οφειλε να μην καθυστερει, να αγναντευει ανησυχος διοτι καποιο κυμα μπορει να τον επαιρνε. Πρβλ. Τραγουδάκι: Να με παιρνανε τα κύματα

Παρομοιώσεις

Φρεγάδα

ιστιοφόρο πολεμικό πλοίο αλλα και δημώδης έκφραση που απευθύνεται περισσότερο θαυμαστικά και λιγότερο πειραχτικά προς εύσωμες μεν αλλά καλλίγραμμες γυναίκες

... και ριζί το στο γιαλο

Νταρτανα η ταρτανα

Ειδος ιστιοφορου 293.143

Φορηγο πλοιο (πρβλ. τράτα) απο το αρχ. προβηγκιανό Tartana =γερακι 131.932

Το αρχικο Ν απο την συμπροφορα στην αιτιατικη: την ταρτάνα> τη Νταρτάνα.

αλλα μεταφορικά: ευσωμη γυναίκα.

Σε συμβουλεύω για καλό

μην κοροϊδεύεις τη **νταρντάνα** τη Ζωζώ

Διον. Σαββόπουλος - «ΖΩΖΩ»

Μαούνα

Η λέξη μαούνα χρησιμοποιείται με υποτιμητική χροιά για κάθε μεταφορικό μέσο που είναι αργοκίνητο και παλιάς τεχνολογίας (π.χ. για ογκώδες οικογενειακό αυτοκίνητο παλαιού τύπου). Επίσης, η μαούνα χρησιμοποιείται ως μειωτικός χαρακτηρισμός για την εύσωμη, αναισθητη και δυσκίνητη γυναίκα.

Συγγενικά με τη Θάλασσα

Θάλασσα

Η λέξη εννοει γενικα το συγκετρωμενο αλμυρο νερο πανω στην επιφάνεια της γης.

Πολλές φορές εννοει και συγκεκριμενες θαλασσιες περιοχές. Τότε συνοδευεται και με ενα ονομα

- Μαύρη θαλασσα
- Θαλασσα του Μαρμαρα
- Θαλασσα των Σαργασών
- Κασπια Θάλασσα *
- Νεκρή θάλασσα*
- Θαλασσα της Γαλιλαιας*

*) πρακτικα ειναι λιμνες.

Συνωνυμα :

- **αρχ. (ή) ἄλς**, γενικη ἄλός > εναλιος, αλιπεδον, αλι- πρωτο συνθετικο σε ονοματα φρ. «Παρα θιν'αλος» = στους αμμολοφους της θαλασας, στην παραλια.

... και ριζ' το στο γιαλο

- **ἄλς (ό)**, γενική ἄλός , το αλάτι, υποπροϊόν της ἄλός = **θαλασσας** > **ἄλας** (τό) γενική του αλατος = αλατι απ' όπου το Λατινικο sal απ όπου
    - ο το ιταλικο sale > σαλατα, σαλαμι (πρβλ. αλαντικο), σαλαμουρα,
    - ο το Γαλλικο sel
    - ο το αγγλικο salt, salary, soldier
- Παροιμία : [Που κατουραει στη θαλασσα το βρισκει στο αλατι.](#)
Φρ. : **Φαγαμε μαζι ψωμι κι αλατι**
- **το πελαγος**

Ακτη

Συνωνυμο του αιγιαλος, παραλια, Απο εδω ο ορος ακτοπλοϊα. Απο τις ακτές.

Οι γνωστοτερες ακτές

- Η Κυανή ακτη
Η Γαλλικη Ριβιερα
- Η Ακτη του ελεφαντοστου (Κράτος)

Η Ακτη Ελεφαντοστου (γαλλικα: République de Côte d'Ivoire) είναι χώρα της δυτικης Αφρικης με έκταση 322.460 km² και πληθυσμό 20.000. Πρωτεύουσα της χώρας είναι η Γιαμουσσούκρο (δεν είναι βρισια) ..

Αιγιαλος ή γιαλός

Γιαλο – γιαλο: παρακτιως

Πρβλ. το γνωστο ρεφραιν

Γιαλο-γιαλο πηγαιναμε

Κι ολο για σένα λεγαμε

Κολπος

Στη δημ. Κορφος. Εσοχη της Θαλασσας που μπορει να χρησιμευσει ως φυσικο λιμανι.

Εχει και πολλες αλλες σημασιες ασχετες με το θεμα μας. Πχ.

- Αιδοιον (πρβλ ενδοκολπικες πλύσεις),
- Τσεπη (εγκολπιον),
- Αγκαλια (εκκλ. φραση «Εν κολποις Αβρααμ»)
- Καρδιακή προσβολή (φρ. «Οταν το εμαθε του ηρθε κολπος»)

Ορμος

Ανοικτος κολπος καταλληλος για αγκυροβολια, για να δεσουν πλοια, για να προσορμισθουν.

... και ριζ' το στο γιαλο

Ετυμ απο το αρχ. ρ. ειρω (ειρμος=συνδεση, ορμαθός= αρμαθια, τσαμπι) ή το ορμω δηλ. το μερος απο οπου ξεκιναει το πλοιο. (εξορμω, εφορμω κλπ)

Πελαγος

Ανοικτη θαλασσα. Ολες μαζί λεγονται **πελαγα**.

Φρ. «**Θαλασσοδερνεται** στα **πελαγα**».

Μεταφορικά σημαινει την μεγάλη ποσοτητα

Πρβλ.

*Ιδού Σοι, χαίρε κραυγάζομεν, λιμήν ημίν γενού θαλαττεύουσι και
ορμητήριον εν τω πελάγει των θλίψεων και των σκανδάλων πάντων
του πολεμήτορος.*

Χαιρε να σου κραυγαζουμε «Γινε λιμανι και ορμητηριο για μας που θαλασσοδερνομαστε σε **πελαγη
θλιψης** και σε ολες τις παγιδες που μας στηνει ο εχθρος.
Η πιστη των Βυζαντινων στη στρατιωτικη πους δυναμη καταρρει. Εκδηλη γινεται η στροφή στην θεια
Προνοια, την Παναγία και τον Κύριο για την σωτηρια του παραπαίοντος κράτους.
[βλ. Α. ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΙΔΗ – ΚΑΝΩΝ ΑΚΑΘΙΣΤΟΥ](#)

Παλαιοτατη πελασγικη ριζα πελ με τήν εννοια του πλατυς, ευρούς,
μεγαλος που μας εδωσε πληθωρα λεξεων.

- Ουσ. Πελασγος: ο περιπλανώμενος, ο πειρατής.
- Επιθ. Πελωριος: Ο πολυ μεγάλος < πελωρ
- ρ. **Πελαζω** (ομοιος ομοιω αει πελαζει)
- ρ. **πελαγώνω**
- ρ. **Πελαγοδρομω**

Ποντος

Ως κυριο ονομα εννοειται η Μαυρη Θάλασσα, ο Ευξεινος ποντος και οι
κατοικοι Ποντιοι.

Ο Ποντιος Πιλατος δεν ηταν Ποντιος.

Ως ουσιαστικο σημαινει τη θάλασσα, το πελαγος

Στον Ομηρο ο Οδυσσέας «πολλα δε γε παθεν εν **ποντω**, αρνυμενος ην τε
ψυχην και νοστον εταιρων»

Ο μυς ο **ποντικος** ειναι το ποντικι του ποντου, της θαλασσας, των
καραβιων

Μερη του πλοιου

αγκυρα

Αγκυλωτο και βαρύ κατασκευασμα που ριχνεται στη θαλασσα για
την ακινητοποιηση ενος σκαφους. Η αγκυρα προσδενεται σε μια

... και ριζ' το στο γυαλο

αλυσίδα (καδένα < Ιτ. Catena) για τα μεγαλα πλοια ή σε σχοινη για τα μικρά και τις βάρκες.

Η αγκυρα οιχνεται και βιοραζεται με τον εργάτη.

Η καδένα εχει σε τακτά διαστήματα **κλειδια** με τρεις χρησης

1. Να διεκολυνουν την αντικατάσταση φθααρμενου μερους (κρικου) . Φρ. **Ο αδύναμος κρικος.**
2. Να κανουν δυνατη την

επιμηκυνση της αλυσιδας

3. Να μετρον το βαθος του σημειου αγκυροβολιας [1150.42](#) φρ. **5 κλειδιά κατω.**

Τα μεγαλα πλοια έχουν δυο αγκυρες και μια αγκυρα ασφαλειας που λεγεται **σπεραντζα** (απο το Ιτ. Speranza = ελπιδα). Πρβλ. Επωνυμο: Στελιος Σπεράντζας – Ποιητής, αλλα και την επιγραφη της πορτας της Κολασης, στη «Θεια Κωμωδια» του Δαντη «Lasciate ogni speranza o voi ch' entrate»=Την πασα ελπιδα αφηστε οσοι περνατε

Εικόνα 14 - Κρικος της καδενας

Εικόνα 16 Αγκυρα μεγαλου Ιστιοφορου

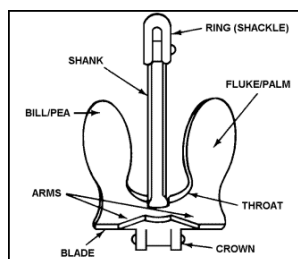
Εικόνα 15 - Κλειδι καδενας

... και ριζ'το στο γαλο

Εικόνα 17 κερκέτης κν. αγκουρρέτο

Κερκέτης λεγονταν και μια ομοια αρπάγη, **γαντζος**. Κερκέτες χρησιμοποιουσαν οι Βυζαντινοι αλλα και οι **κουρσαροι** στα ρισάλτα.

Εικόνα 18 - μεγάλη αγκυρα συγχρονου πλοιου

ακροπρωρο

Ξύλινη διακοσμητική παράσταση συνήθως γυναικείας μορφής που τοποθετούνταν στο πιο ψηλό σημείο του ταλιαμά στην πλώρη του σκάφους. Τις πιο πολες φορες ηταν μια γυμνοστηθη γοργονα, ετσι που η γοργονα κατάντησε να σημαινει ακροπρωρο.

Η ξύλινη που όλοι αγαπήσαμε **Γοργόνα**
καθώς βουτά παίρνει παράξενες ανάσες

Νικος Καββαδίας -Μαρέα

Η πλώρια **Γοργόνα** μια βραδιά
πήδησε στον πόντο μεθυσμένη,

Νικος Καββαδίας -Αρμίδα

... και ριζ' το στο γιαλο

αμπαρι

Ο εσωτερικός χώρος ενός πλοίου που προορίζεται για φορτία και βρίσκεται αναμεσα στο χαμηλότερο κατάστρωμα και τη **σεντίνα** (χώρος της σαβούρας). (αγγλ. Hold δεξ και [στοκολο](#))

Ετυμολογία: απο το τουρκικο ambar.

Η **αμπαρα** είναι σιδερενιος η ξυλινος μοχλος που διερχεται κατα μηκος απο τον ενα παραστατη στον αλλο και εμποδιζει το ανοιγμα μιας πορτας. **Ρημα:**αμπαρώνω **Φρ.:** «Μετα απο τοςες ληστειες οι κατοικοι **αμπαρωνωνται** στα σπιτια τους μολις νυχτώσει». Η αμπαρα δεν εχει εμφανη ετυμολογικη σχέση με το αμπαρι.

ανάδρομοι

Σχοινια τενωμενα λοξα απο το **καταρτι** στο **καταστρωμα** ή τον **πρόβολο** η απο το ενα καταρτι στο αλλο.

κν. **Στραλία**

Τα **ιστια** (πανια) που μπαινουν πανω στα **στραλια** λεγονται **αναδρομικά**.

Δεν εχουν καμια σχεση με τα ποσά που καταβαλλονται αναδρομικα.

Τρ. [Νικος Καββαδιας](#)

εξαλα

Τα μερη του πλοίου που βρισκονται εξω απο την θαλασσα. (εξ+αλς αιτ αλα)

Αντιθετο: Τα υφαλα

Ομοηχο: εξαλλος -η -ο επιθετο =εκτος εαυτου, εξω φρενων, αλλοφρων. Φρ. Οταν ειδε το λαθος εγινε εξαλλος.

εξαρτία

η (ουσιαστικό) τα σκοινιά και τα κατάρτια και γενικά καθετί άλλο που χρησιμοποιείται στο χειρισμό των ιστίων ενός ιστιοφόρου πλοίου. Συν. εξαρτισις.^{315,480}

εξάρτια

ή επιτονοι

κν. ξαρτια, τα άρμενα, η αρμποραδούρα, κν αρματωσιά.

Ετυμολογία: απο το εξαρτίζω < εξ + άρτιος

ερμα

απο το αρχ. ρ. ειρω

κν. σαβουρα

Γεμισμα του κυτους του πλοίου με αχρηστα αδρανη υλικα προκειμενου να αποκτησει ευσταθεια. Αυτος που στερειται ερματος λεγεται ανερματιστος. Μτφ. Αυτος που δεν εχει σταθεροτητα (αποψεων) που φέρεται τηδε κακεισε.

Μεταφορικά: κάθε άχρηστο πνευματικό ή υλικό προϊόν

... και ριζ' το στο γιαλο

Φρ. «το σαββατοκύριακο πέταξα όλη τη **σαβούρα** από την αποθήκη και κράτησα μόνο τα έπιπλα»

«προτιμώ να πάω εγώ για ψώνια γιατί αυτή μόνο **σαβούρες** πάει και φέρνει».

Σαβουρα λεμε μεταφορικά και άτομο κακής πάστας (ειδικότερα γυναίκες)

Σε είδανε πάλι στην πλατεία με εκείνη τη σαβούρα

Απο εδώ και το νεωτερο συνθετο «**σαβουρογάμης**» ο συνουσιαζομενος με γυναικες τριτης διαλογης, ο μη εκλεκτικος.

Προσοχή: Το έρμαιον σχετίζεται με τον Ερμη και όχι με το ερμα . φρ. «Έμεινε ερμαιον των κυματων»

θωρακιον

(κν Κόφα)

Εκτος απο το κοινο κοφινι ηταν και ξυλινη κατασκευη οπου στεκονταν ο οπτήρας (θωρακιτης) στο πινό του καταρτιου. Αγγλικά λεγεται **Crow's Nest** ή **κορακοφωλιά**. Οι Βυζαντινοι το ελεγαν **ξυλόκαστρο** και τον ναυτη παρατηρητη **βιγλεοφορον**.^{165,128}

Η υβρη σε γυναικα «μωρή κόφα» αφορά το κοφινι λογω φαρδους: Γυναικα με φαρδου, λογω χρήσεως, αιδοιο. Κν κουφέλα.

ισαλος γραμμη

Η ισαλος γραμμη ξεχωριζει τα **υφαλα** απο τα **εξαλα**. Θεωρητικά πρεπει να συμπτει με την επιφανεια της θαλασσας (ισον+αλς αιτ αλα).

Φρ. «**ηπια ενα καφεδακι και ηρθα στα ισα μου**» : Αν δεν ετυμολογηθει ως λογιστικος ορος (ισοζύγιο, ισοσκελιζω, ισοσκελισμενος κλπ) μαλλον σημαίνει ειμαι σωστος, νηφάλιος.

ιστια

κν. Πανια ή Αρμενα

Υπαρχουν αναριθμητοι τυποι πανιων > αρματώνω η εξαρτιζω.

Τρ. Βαρκα θελω ν' αρματώσω με 42 κουπια

Τα μικρα αρμενα λεγοντουσαν αρμενοπουλα. Επωνυμο Αρμενοπουλος , Αρμενάκις (οχι ομως ο Αρμενης, ο κατοικος της Αρμενias)

Εχουν τοσο δυσνοητες ονομασιες που ειναι τα περισσοτερα αγνωστα στο πλατυ κοινο.

Ετσι δεν αφησαν πολλες φρασεις ή παροιμιες.

Δεν λεμε πια ιστια τα πανια των πλοιων λεμε ομως

- Ιστιοφορο

... και ριζ' το στο γιαλο

- Ιστιοφορία
- Ιστιοπλοΐα
- Ιστιογραφος
- Ιστιοσανίδα (wind surfing) πρβλ. σερφάρω.
- Πλησίσιτο: σε πληρη ιστιφορία. Με ολα τα πανια ανοικτα, μαιναρισμενα. Μτφ. Μεγαλοπρεπώς.

ιστος

Κν. κατάρτι.

Ετυμολογία: απο το αρχ ρ ιστημι.

Στηνοταν ορθιο κατα τον αποπλου.

Οταν το αρχαιο πλοιο κατεπλεε ο ιστος αφαιρειτο. Και φυλασσονταν στην **ιστοδόκη**.

Το ιδιο συνεβαινε και στη διαρκεια των ναυμαχιων, οπου οι ελιγμοι γινοντουσαν μονο με τα κουπια.

Επιπλοκες συμβαινουν με το ιστος= κατάρτι και **ιστια**=πανια.

Οι ιστοι μπορει να ειναι 1 ως 7.

Ιστος λεγεται και το κονταρι που υψωνεται η σημαια στη ξηρα.

Οι Βυζαντινοι ονομαζαν «**σημεια αβάστακτα**» τις σημαίες ή τους επισειοντες που αιρονταν σε σταθερα κοντάρια (ιστους).

Επωνυμο: Ρωμανός Α' ο Λεκαπηνός ή Αβάστακτος

Το Αβάστακτος είναι το οικογενειακό του επώνυμο, ίσως να σημαίνει τον δύστροπο και ανυπόφορο,^{1165,4831} αν και περιττό γιατί ελαχιστοι απο αυτους ηταν «βαστακτοί» (ανεκτοί).

Απο τον ιστο –κοντάρι σημαιας προερχεται το επιθευο μεσιστιος –α –ον = στο μεσον του ιστου, που λεγεται για σημαια: η σημαια αιρεται **μεσιστια** εις ενδειξη πενθους. Κατ'ακριβεια αιρεται μεχρι τα 2/3 του ιστου

καμπούνι

Επισημως λεγεται **πρόστεγον**

Μερος συγκεντρωσης του πληρωματος σε ωρες σχολης.

Εκει γινονται και οι διάφορες διηγησεις. Ετσι η φάση «Λογια τής πλώρης» σημαινει «Ναυτικες Ιστοριες»(βλ. Το «Λογια τής πλώρης» του Ανδρεα Καρκαβίτσα)

Οι αξιωματικοι συγκεντρώνωνται στο «**καρε των αξιωματικων**».

Βλ. Ν. Καβαδια **Cambay's water**

«Τη νύχτα σου 'πα στο **καμπούνι** μια ιστορία την ίδια που όλοι οι ναυτικοί λένε στη ράδα»

καρινα

Η αρχ. τροπισ

Πανω στην καρινα αρμοζονται τα **στραβοξυλα**.

Το **εσωτροπιον** κν **σωτροπι** αρμοζεται αντιστοιχα με την τροπιδα απο το εσωτερικο του κυτους.

... και ριζ' το στο γιαλο

καταστροφή

Καλυμα του κυτους του πλοιου. Νεωτερη εφευρεση. Τα πλοια των αρχαιων δεν ειχαν πλήρες κατάστροφή. Αργότερα δημιουργηθηκαν το **προστεγο** και το **ταμπερνακουλο**. Στα σύγχρονα πλοια το κατάστροφή είναι απο **λαμαρινα** και καλυπτει ολο το κυτος. Όταν τα κυματα βρεχουν το κατάστροφή το νερο φευγει απο τα **μπούνια**.

κουπαστη

Ακρο της βαρκας οπου και οι σκαλμοι για τα κουπια
Ειχε την τεντα ξομπλιαστη
Η βαρκα του καμπουρη Αντρεα
Γερμένος πα στην **κουπαστη**
Ονειρατα εβλεπεν ωραια

λαμαρινα

Μεταλικο φύλλο απο το οποιο κατασκευάζονται τωρα τα πλοια. Κατά συνεκδοχήν το κατάστροφή και το πλοιο.

Βλ. [Δαγκώσε τη λαμαρινα](#)

Όταν σκουριάζει η λαμαρινα χρειάζεται [ματσακονισμα](#) και [μοραβια](#).

λάντζα

Βαρκα, βενζινακατος.

Ιταλ lancia.

Φρ. Στα '60 τα πλοια δεν μπορούσαν να δεσουν στις Καμαρες της Σιφνου, ριχναν αγκυρα στη μεση του κολπου και ερχοντουσαν βαρκαρηδες με τις **λαντζες** και επαιρναν κι εφερναν τους επιβατες.

Ομόηχο: Λάντζα – μαστέλο, λεκάνη για πλυσιμο πιατων και η ιδια η εργασία του πλυσιματος> λαντζέρης.

μαντάρι

Το σχοινί που χρησιμοποιείται για το βιράρισμα των πανιών.

Απο το αρχαιο Ελληνικό ιμάς γεν. ιμαν-τος > μσν ιμανταριον (υποκ) > μαντάριον > μανταρι.

Πρβλ εξαρτιον > ξάρτι, εξαγιον> ξαγι, ισταμενο > σταμενο κ.α.

Όμως η φρ. Τα «καναμε μανταρα δεν σχετιζεται ετυμολογικα με το **ιμανταριον** αλλα με το σανσκριτικο **mandara** > μάντρα = σταβλος παροιμιωδες για την ακαταστασια του μερος.

Πρβλ. τη φρ. «Σε σταβλο γεννηθηκες;»

μπαστουνι

Ο αρχ. Πρόβολος. Το ξαρτι στην ακρη της πλώρης πανω απο το ακροσρωρο.

Ετυμολογια απο το ιτ. Bastone < απο την λατ bastum < Ελλ. βαστάζειν).

... και ριζ' το στο γιαλο

Απο την ιδια ριζα το [μπαστιμέντο](#) = bastimeno (batiment) που σημαίνει κτισμα αλλα και ναυπήγημα.

Συγγενες με το βοηθημα για το περπατημα, την αρχαια βακτηρια. Η φρ. «**Τα βρισκω μπαστουνια**» εχει σχεση με τήν χαρτομαντεια και οχι με τον προβολο. ²⁶¹

Ομοιως η φρ. εμφανιστηκε **σαν φαντης μπαστουνι** εχει σχέση με την χαρτοπαιξια και οχι τον προβολο.

μπούνια

Τετραγωνες ή ελλειψοειδεις τρυπες στα πλευρα του πλοιου απο οπου μπορουν να χυνονται στή θαλασσα τα νερα που πεφτουν στο κατάστρωμα. Οι ευδιαίοι.

Φρ. **Γεματος μεχρι τα μπούνια**. Υπερφορτωμένος.

Εχουμε κατα πολύ βυθισει την [ισαλο γραμμη](#)

Συγγ. Παραπετο η κοντρα χαβαλες ^{163.359}

Ασχετο το παρομοιο η **μπουνιά** =πυγμή. Την μπουνια τήν ριχνουμε και την πυγμή την δείχνουμε.

ξαρτια

Βλ. εξαρτια

οιαξ

Κν. Διοιακι η λαγουδερα.

Πρβλ. Γ. Σεφέρη – Ονειρο

Κοιμούμαι και η καρδιά μου ξαγρυπνά,
κοιτάζει τ' άστρα στον ουρανό και το **δοιάκι**
και πώς ανθοβολά το νερό στο **τιμόνι**.

όκια

Ζωγραφιές ματιων στις δυο πλευρες της πλωρης.

απο το Ιτ. Occhio = Μάτι, οφθαλμός < Λατ. oculus < Αρχ. Ελλ. Ωψ, οπός > οπή=τρυπα.

Στην αρχη ειχαν αποτροπαιο χαρακτηρα, αργοτερα η κορη του ματιου εγινε τρυπα (οπή<ωψ, οπος= ματι) απ 'οπου εβγαينه και η αλυσιδα της αγκυρας ενω η ζωγραφια καταργήθηκε. Η ονομασια ομως παρεμεινε.

... και ριζ' το στο γιαλο

Εικόνα 19 -Το ματι του θεου Ρα

Οι πειρατές του ρωμαϊκού κόσμου προτιμούσαν, όπως και οι Έλληνες, γρήγορες και ευκίνητες γαλέρες. Η γαλέρα αυτής της ρωμαϊκής τοιχογραφίας έχει ζωγραφισμένα στην πλώρη της μάτια για να βλέπει τη λεία της. Το σύμβολο του ματιού ίσως προέρχεται από την Αίγυπτο, ως γούρι.

παγκος

Η Ομηρική θρηνύς (θρανος> θρανιον) η εδωλιο, το καθισμα του ερέτη, λαμναδόρου, κωπηλάτη προβλ την παροιμια

[Καθε κατεργάρις στον παγκο του](#)

πλώρη

Η αρχαία πλώρα.

Το μπροστινο μέρος του πλοιου.

Επιρρ. Κατάπρωρα, κατάπλωρα.

Φρ. [Βαλε πλώρη](#)

Σχετ. Το **ακρόπρωρον**: Αποτροπαιο κατασκευασμα που τοποθετειται στην ακρη της πρωρας (ακριβώς κάτω από τον πρόβολο, κν **μπαστούνι**). Συνηθως είναι γυμνοστηθη Γοργόνα. Εχουμε πολλα και ενδιαφέροντα δειγματα λαικης τέχνης στα ακροπρωρα.

Το σύνολο των στολισμάτων της πλώρης ενός πλοίου ονομάζεται επίσημα "**ακροστόλιον**".

πρυμνη

Το πισω μέρος του πλοιου. Μας εχει δώσει :

- τον πρυμο καιρο,
- την φρ [Ανεκρουσε πρυμναυ](#),
- Την **πρυμάτσα** δηλ. τα **πρυμνήσια** [ενν. δεσμα]

πρυμάτσα

Σχοινη με το οποιο δενεται το πλοιο.

Απο τα πρυμνησια [πεισματα=δεσμα, σχοινια]. Ηδη απο την εποχη του Ομηρου τα πλοια τραβιωντουσαν στην στερια απο την πρυμνη, προφανως για να διεκολυνθει ο αποπλους με την πλώρη.

"νήας πεδίονδε εΐρυσαν, αὐτὰρ τείχος ἐπὶ πρύμνησιν ἔδειμαν" Π.14.32;

Βλ. [καβος](#)

... και ριζ' το στο γιαλο

πλωριός

Πλωριός ή πλώριος ή [Πλωρίτης](#): Ο της πλώρης. Αυτό που ανήκει ή σχετίζεται με την πλώρη.

Βλ. Α. Καρκαβίτσα – «Λογια τής πλώρης»

Σχετ. [Καμπουνι](#) ή προστεγον

στοκολο

Αποθηκη ή καρβουναποθήκη

Απο το αγγλικό stock holder

στραβοξυλα

Επικαμπη ξυλα που προσαρμοσμένα στην καρινα δημιουργουν το σκελετο του ξύλου.

Δεν μπορούν να χρησιμοποιηθουν για αλλο σκοπο ειναι σκληρα και δυσκατεργαστα. Ετσι μεταφορικά **στραβοξυλο** λεμε ανθρωπο περιεργο και δύστροπο.

τιμονι

σανίδα καθετη προς την πρυμνα που ρυθμιζει την κατευθυνση του πλεούμενου. Η κινηση του τιμονιου γινεται με το [δοιακι](#) για μικρά σκαφη και με τον τροχο του τιμονιου και αλυσίδες για τα μεγάλα ιστιοφορα.

Κατα συνεκδοχή ο τροχος αυτος ονομαζεται και αυτος τιμονι. Φρ. «Ποιος ειναι στο τιμόνι τωρα;». Αυτος που «ειναι στο τιμονι» (χειριζεται το τιμονι) ειναι ο [τιμονιέρης](#). Μεταφορικά η Διοικηση της πολιτειας. Τα παλαιότερα πλοια στο Βυζάντιο δεν διεθεταν τιμονι αλλα δυο μεγάλα κουπια στη πρυμνη που ονομαζονταν **αυχένες**. Ο χειριστής τους ονομαζονταν **Κυβερνητης των αυχένων**.^{9290.66}

τσιμινιερα

κν. Φουγάρο ή καμιναδα. Απο το ιταλικό Ciminiera < λατ. Caminus < Ελλ. Καμινος > υποκοριστικό καμινιον > καμινι λέγεται και για τη μεγάλη καπνοδοχο των εργοστασιων (πβλ. Τραγουδι «[Η τσιμινιερα](#)»)

υφαλα

Το υπο την θαλασσα μερος του πλοιου υπο συνθηκας κανονικου φορτιου κν. βρεχάμενα

Συνηθως χρωματιζεται με μινιο ή μοράβια, μεχρι [την ισαλο γραμμη](#)

φινιστρινι

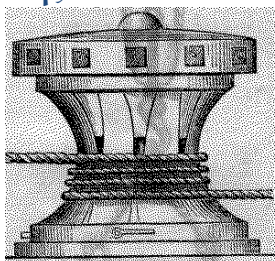
Παραφωτις. Μικρο παραθυρο στρογγυλο ή τεραγωνο στις πλευρες του πλοιου.

Απο το Ιταλικό finestrino υποκ του finestra < Λατ fenestra < Ελλ φαινω > φανός, φανερος, φανή, Θεοφάνεια (Βηθειά σας!)

... και ριζ' το στο γιαλο

Συνεργα

εργατης

Χειροκίνητο ή μηχανοκίνητο εργαλείο για τη ένταση ή ελξη καβών ή αλυσίδων.

κιαλια

Απο το ιτ. Occhio = ματι < απο το Λατ. oculus < υποκοριστικο του oculus (που επαψε να χρησιμοποιειται) < αρχαιο Ελληνικο ωψ, γενικη οπός > οπό, οπτικός, οπτήρ κλπ. Σημερα occhiali ονομαζουν οι Ιταλοι τα γυαλια οράσεως.

Βλ. Οκια.

Στα ελληνικα απο τον ενικο το οκιαλιον > το οκιαλιον > το κιαλι > τα κιαλια. Το αρχικο κιαλι εφαρμοζε στο ενα ματι και ηταν αναδιπλουμενο. Το ονομαζαν, λογω της μορφης του εμοιαζε με κανονι, «κανονκιαλι»

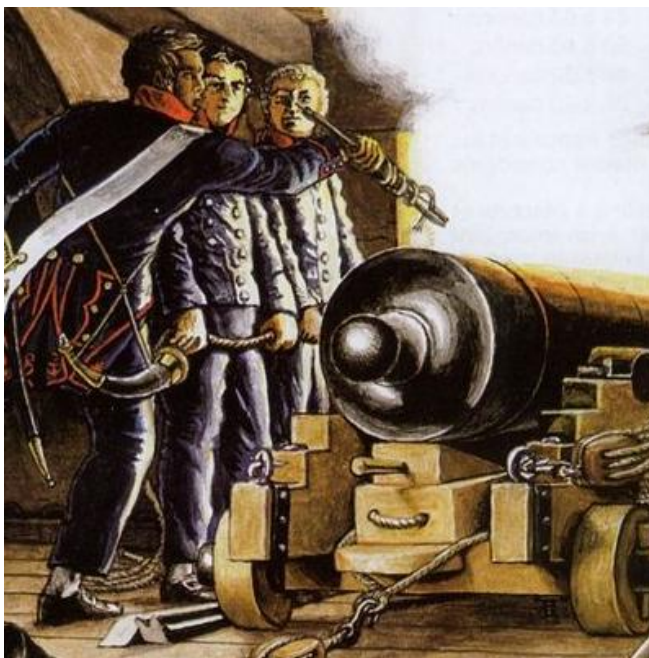

κανόνι

Τα κανονια μπηκαν απο την αναλυση τους και στα πλοια εκτος απο το χειρσαιο πυροβολικο. Επεζαν τεραστιο ρολο στην αναπτυξη του πλοιου ως επιθετικου και αμυντικου μεσου.

Τα συχρονια κανονια δεν αφησαν τα ιχνη τους στη γλωσσα.

... και ριζ' το στο γιαλο

Louis-Philippe Crépin, πυροδότηση κανονιού των 18 λιρών.

Τα μέρη του εμπροσθογεμους κανονιου στην περιοδο του Αγώνα του 21 :720.34 (πχ. παλαγκο,αβιζοτι, τσακμακι κορνετο, διευθετης κλπ) ειναι και αυτα'αδιαφορα γλωσσολογικως. Εξαιρεση αποτελει η **κωλάθρα** (Γαλ. Culasse) που ειναι η καννη του κανονιου και που σημερα την χρησιμοποιουμε ως λεξη υποτιμητικα για μεγάλους γλουτους. Επειδη δε ο αρχαιος ευρυπρωκτος (ικν. κωλόφαρδος) εχει την εννοια του τυχερου, η λεξη **κωλαθρα** χρησιμοποιειται και για τον τυχερο.

Ομως **κανονι** χαρακτηριζουμε καθε τι απτελεσματικο και καλης ποιοτητας.

ματσακονι

Εργαλειο σαν καλεμι με μορφη Γ. Χτυπιέται στην κορυφή με **ματσολα** ή σφυρί. Χρησιμενει για τήν απομακρυνση της σκουριας απο τη [λαμαρινα](#). Σημερα υπαρχουν ματσακονια αερος. Υπαρχει σχετικη ειδικοτητα : [Ματσακονιστης](#)

μπουρού

Κατι αναλογο με τον [τηλεβόα](#) ηταν και η μπουρού, απο το τουρκικο bogu = σωλήνας (πρβλ. μπουρι της σόμπας, μπουρέκι). Ηταν φτιαγμενη απο ενα μεγαλο κοχυλι και χρησιμενε μονο για σφυριγμα ιδαιτερα μεσα στην ομιχλη (συν. ομιχλοκέρας). Στα ατμοπλοια η μπουρου γινεται πλεον ατμοσειρηνα και τοποθειται πανω στην τσιμινιερα.

Πρβλ . Ελύτη –Τα τζιτζικια

... και ριζ' το στο γιало

Απο την άκρη του καιρού
και πίσω απ' τους χειμώνες
άκουγα σφύριζε η **μπουρού**
κι έβγαιναν οι Γοργόνες⁴.

κάβος

Η λέξη κάβος έχει δύο διαφορετικές σημασίες

ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ

Ψηλο και αποτομο εξάρμα της στεριας μασα στη θαλασσα. Το χαμηλο λέγεται **πουντα** (μυτη).

Ετυμολογια: Απο το ιτ. Επιθ. Cavo < Λατ. canus< απο την σανσκριτικη ριζα *ḥvaḡāti* (απαρεμφατο του *cūpa*) που σημαινει διογκουμαι, αυξανομαι. Ισως και απο το αρχ. ελλ. Κυω > ειμαι εξογκωμενος (πρβλ. εγκυος, κυμα, κοιλος, καυλος)

Επειδη το ακρωτηριο ειναι η διογκωση της ξηρας μεσα στη θαλασσα.

- Πρβλ. Καβο Ντορο Cavo d'oro⁵ (Καφηρεύς),
- Καβο Κολώνες (Σουνιον),
- Καβομαλιας (Μαλέας)
- Καβο Ματαπας (Ταιναρο).

Οι Έλληνες ναυτικοί συνδέουν το όνομα του Ματαπά με το παρακάτω σχετικό μετεωρολογικό στίχο (γνωμικό), προτρεπτικό για τον παράπλου του, που ίσως και να προέρχεται από παλαιότερη περίοδο όταν οι περί αυτόν όρμοι του αποτελούσαν ορμητήρια πειρατών.

"Από τον Κάβο Ματαπά σαράντα μίλια μακρὰ"

ΧΟΝΔΡΟ ΣΧΟΙΝΙ

Χονδρο καναβινο σχοινη για ναυτικη χρηση και μοναδα μηκους ιση με 200 μετρα.

⁴ Ακριβές! Γιατι οι γοργονες ήταν τρείς.

⁵ Παραλογο να ονομαζεται Χρυσο (d' oro) ενα τοσο επικινδυνο ακρωτηρι! Ορθοτερη η εικασια οτι ηταν Cavo duro = σκληρο, δύσκολο ακρωτήρι. Η λέξη ντόρος = μεγαλος θορυβος αναστατωση εχει επηρεαστη απο τον Καφηρέα (ντόρο) ή επηρρεάσει το ονομα αφου το αρχ. τορός (πβλ. διάτορος) = δυνατος ηχος πρβλ αρχ. ρ. τειρω =καταβαλλω, διαπερνάω, αδυντίζω, πιέζω.

οὐλόμεναι νήεσσι **Καφηρίδες**, αἶ ποτε νόστον
ώλεσαθ' Ἑλλήνων καὶ στόλον Ἰλιόθεν,
πυρσὸς ὅτε ψεύστας χθονίης δνοφερώτερα νυκτὸς
ἤψε σέλα, τυφλὴ δ' ἔδραμε πᾶσα τροπίς
χοιράδας ἔς πέτρας, Δαναοῖς πάλιν Ἴλιος ἄλλη
ἔπλετε, καὶ δεκέτους ἐχθρότεραι πολέμου.
καὶ τὴν μὲν τότε ἔπερσαν ἀνίκητος δὲ **Καφηρεύς**.
Ναύπλιε σοὶ χάριμν Ἑλλάς ἐκλαυσε δάκρυ.

... και ριζ' το στο γιαλο

Ο καβος χρησιμοποιείται κυρίως για προσδεση στη δεστρα της προβλητας. Τανυεται (τεντωνεται) με τον εργάτη.

Συν. παλαμαρι, πουμάτσα γούμενα

Ετυμολογία: Απο το λατ. carlum που προκύπτει απο συγκοπή του carulium = μανικι, λαβη. (πρβλ. μαυρομανικο μαχαιρι) και δημιουργησε και το παλαμαρι.

Φρ. «Λυσαμε καβους» = αποπλευμε

Αρχ. Φρ. «ἐχθροὶ γὰρ ἐξιᾶσι πάντα δὴ κάλων» αντιστοιχο της φρ. «εκινησαν παντα λιθον»: εκαναν καθε δυνατη προσπαθεια. Φρ. «ἀπὸ κάλω παραπλεῖν» αφορα ρυμουλκηση των πλοιων απο ξηρας με τραβηγμα του σχοινοῦ.

Εικόνα 20 - ἀπὸ κάλω παραπλεῖν - Ρυμούλκηση στο Βόλγα

Συνώνυμα

κάμιλος ή κάμηλος: σχοινη.

Απο το Ευαγγελικα:

εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος διελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν

Κατὰ Ματθαῖον 19.24

ευκοπωτερον εστιν καμηλον δια **τρυμαλιας ραφιδος** διελθειν η πλουσιον εις την βασιλειαν του θεου εισελθειν

κατὰ Μάρκον 10. 25

Καμηλος δεν εμφανίζεται πουθενα αλλου στην ελληνική γραμματεια αντι του κάλως . Πάρθηκε απο το Αραβικο juphal που σημαίνει παλαμαρι. **LSJ**

Στην παλαια διαθηκη η καμηλος εμφανιζεται πανω απο 40 φορες και παντοτε με την σημασια του ζωου γκαμηλα.

Στην καινη διαθηκη η καμηλος εμφανιζεται μονο 6 φορες. οι 4 σαφως εννοουν γκαμηλα και οι δυο ισως να εννοουν παλαμαρι.

Το ζεμέλ και στα εβραϊκα και στα αραβικα σημαινει το ζων καμηλος, τη γκαμηλα. Γνωστο και αντιληπτο ζωο για τους ακροατες του Ιησου. Το θεμα ειναι η «τρυμαλιά της ραφιδος». Λυση δινεται αν διαβάσουμε τον Νεεμία

... και υπερανω της πυλης Εφραϊμ και επι πυλην της Ισανα και επι πυλην την υθυηραν και πυργω Ανανεηλ και εως **πυλης της προβατικης** και εστησαν εν πυλη της φυλακης

Νεεμίας 22.39

Το παρατσουκλι της προβατικης πυλης ηταν «τρυπα της βελονας» γιατι ηταν πολυ μικρη ωστε να περούν μονο προβατα για τη θυσια του Πασχα προς την κολυμβήθρα του Σιλωαμ. Η γκαμηλα δεν χωρούσε.

Γουμενα

Χονδρο καναβινο σχοινη.

Ετυμολογια

... και ριζ' το στο γιαλο

Απο το ιταλικο gomina που πιθανως προερχεται απο τον πληθυντικο ligamina του λατινικου ligamen =δεσμός, δέσιμο.

Μεταφορικά γκομενα είναι η ερωμένη, ο ερωτικός δεσμος. Ο γκομενος είναι μεταγενεστερη επιπλαστη λεξη για τον εραστη. Οι παλαιότεροι ελεγαν τον εραστή ο λεγάμενος (με επηρεασμο απο το λεγω, που σημαίνει αυτος περι του οποιου ομιλουμε, ο ειρημενος) προερχονταν ομως ο λεγαμενος απο το ιταλικο legame=δεσμος. (πβλ. lego = συνδεω, Lega, League, Super League > κολεγιο, κολεγιά, κολιγας, λεγεων, λεγάτος κλπ απο το ελληνικο λεγω, που εχει και την σημασια= ενωνω , συνδεω)

Οι ετυμολογιες του Παπαζαχαριου ^{216.118} είναι τραβηγμενες και αδυνατες

γκόμενα= α) ή ερωμένη, ή φιλενάδα β) ή νέα γυναίκα γενικά γ) ή σέξυ, ή πολύ θηλυκία, που επιδεικνύει τη θηλυκότητα της. Μας κάνει τη γκόμενα^ παρασταίνει τη σέξυ, την πολύ θηλυκία γυναίκα. Προπολεμική λέξη παρμένη από την αργεντινή μάρκα μιας λάκ από γομοκόλλα για τα μαλλιά, της Gomina που η χρήση της θεωριόταν τό άκρον άωτο της γυναικείας ομορφιάς. Μέ τόν πόλεμο η μάρκα αυτη χάθηκε, τό γομάρι-σμα τών μαλλιών πέρασε άπ' τη μόδα, μιά και ολόκληρη ή μόδα υποχώρησε. Μόνο οί θεατρίνες και οί ελαφρές γυναικες συνέχισαν νά τό χρησιμοποιούν, μ' άλλα λόγια οί γυναίκες που έκαναν περισσότερο για ερωμένες παρά για σύζυγοι. Έτσι ή γκομνα σημαίνει γυναίκα και κατά συγκοπή ή γκόμνα κατάντησε να σημαίνει την ερωμένη. Κι ή λέξη πήρε κακή και χυδαί σημασία για τίς συζύγους και σημασία απαγορευμένου καρπού για τούς άντρες. Ομως στά παιδιά άρεσε πολύ ή λέξη και ή σημασία της γιατί προτιμούσαν τίς ελεύθερες και όμορφες γυναικες που έμοιαζαν περισσότερο μέ τίς γυναίκες τών προπολεμικών οικογενειακών φωτογραφιών, παρά μέ τίς μανάδες και τίς συζύγους του Μεταπόλεμου που είχαν παρουσιαστικό άφρόντιστο και ουδέτερο. Έτσι από τά παιδιά του σχολείου βγήκε ή έκφραση: πας άνήρ μάγκας, πάσα γυνή γκόμενα, όπου τό γκόμνα έγινε γκόμενα για περισσότερη ευκολία και μόνο οί μεγάλοι τό πρόφεραν γκόμνα επειδή ήξεραν, άν όχι την παλιά του σημασία και καταγωγή, τουλάχιστο τό ότι αυτη ήταν ή παλιότερη και ή πιο σωστή μορφή της λέξης. Και μεγαλώνοντας ή μεταπολεμική γενιά τών παιδιών τό γκόμενα γενικεύτηκε για όλες τίς ωραίες γυναίκες και δημιουργήθηκε και τό αρσενικό του γκόμενος για τόν ωραίο άντρα, τόν εραστή.

Το ίδιο ισχυει και για την ερμηνεια γουμενα < ηγουμένη (μετ. του ηγουμαι). Η μετοχη ηγουμενη αφορα προσωπα . Το σχοιρι δεν είναι προσωπο και δεν είναι και θηλυκο αλλα ουδετερο (το σχοιρι,το παλαμαρι) η αρσενικο (ο κάλως)

Τρ. Γ. Μητσάκη – Φτωχο κομπολογακι μου

Χασαμε και τη γκόμενα
και ολα τα επομενα
τώρα έχασα και σένα
γράψε αλίμονο σε μένα

Οπτικός [τηλέγραφος]

Οι αρχαιοι ελληνες εστελναν σηματα με καλογυαλισμένες χαλκινες ασπιδες.

Το πολεμικο ναυτικο ειχε μηχανημα οπτικου τηλεγραφου με σηματα Μορς, τα οποια εστελνε ο σηματωρος. Ο

... και ριζ' το στο γιало

ασύρματος βελτιωσε σημαντικά τις επικοινωνίες.
Βλ. [ασυρματιστής ή Μαρκονής](#)

σημαδουρα

Σημαντήρας (buoy) ή σημαδούρα ή τσαμαδούρα (καθαρεύουσα: αλεώριο), λέγεται γενικά οποιοδήποτε μέσον που παραμένει στη επιφάνεια της θάλασσας, σε συγκεκριμένη θέση, προς επισήμανση συγκεκριμένου σκοπού ή λόγου, όπως: θέση ποντισμένης αγκύρας (σημαντήρας αγκύρας), όρια θαλάσσιου διαύλου (σημαντήρας διαύλου), θέση αλιευτικών εργαλείων, υποβρύχια δραστηριότητες πάσης φύσεως (εκτός πολεμικές) κλπ.

Επώνυμο: Αναστάσης Τσαμαδός

Γεννήθηκε στην Ύδρα το 1774. Ήταν ατρόμητος ναύτης και καπετάνιος του ξακουσμένου του καραβιού «ο Άρης» και αρχηγός μοίρας υπό τον Μιαούλη. Πρώτος αυτός όρμησε στη Χίο και επιτέθηκε στο ντελίι του Καπουδανπασα. Ναυμάχησε επίσης στην ναυμαχία των Πατρών. Έπεσε στην Ναυμαχία της Σφακτηρίας το 1825, αφήφώντας τον θάνατο.

... και ριζ' το στο γυαλο

Σαλαμάστρα

μονωτικό υλικό από ίνες (π.χ. βαμβακιού) που χρησιμοποιείται ως παρέμβυσμα σε μόνωση - στεγανοποίηση αξόνων αντλιών ή πηδαλιών

Κάτασπρα φοράς και έχεις βραχεί,
πλέκω σαλαμάστρα τα μαλλιά σου

(1161 Νίκος Καββαδίας-Πούσι)

Απο το ιταλικο salmastra (sagola maestra) = Σχοινη για γερες προσδεσεις
πχ. για το δεσιμο των πανιων στα πινά.

σφουγγάρι

Ο αρχ. σπόγγος (ο)

Ο φυσικός σπόγγος (λατ. Euspongia) ανήκει στο γένος των κοιλεντερωτών ζώων της οικογένειας των σπογγιδών που απαντώνται σε διάφορες θάλασσες ειδικά με χλιαρά ύδατα και θαλάσσια ρεύματα ήπια, σε διάφορα βάθη. Χρησιμοποιείται στο πλυσίμο του σώματος. Ένα κακής ποιότητας φυσικό σφουγγάρι χρησιμοποιείται για την αφαίρεση μικρής ποσότητας νερών απο το κυτος της βάριας.

Ειναι ομως αρκετα πολυτιμο και δυσσευρετο ωστε να θεωρησουμε οτι αυτο εννοουμε σε ολες τις φράσεις και συνθετες λεξεις της αρχαιας και νεας Ελληνικής. Το [LSJ](#) μας λει οτι ο σπογγος εχει επεκταθει σημασιολογικα ωστε να περιλαμβανει καθε τι πορωδες πρβλ το σχολικο σπογγο του μαυτοπινακα, σφουγγαροπανο, φασια, την πατασβουρα (απο το τουρι ραζαντα)

Θα ηταν πολυ αυθαιρετο να υποθεσουμε οτι στον «κρανιου τοπο», στο κεντρο της Παλαιστινης, ο σπογγος που αναφέρουν οι ευαγγελιστες ειναι ο πανακριβος και δυσσευρετος φυσικος σπογγος. Μαλλον ηταν καποιο σφουγγαροπανο.

Πρβλ . Κατα Μαρκιον 15.36 «δραμων δε τις [και] γεμισας **σπογγον** οξους, περιθεις καλαμω επιτιζεν αυτον λεγων αφερε ιδωμεν ει ερχεται Ηλιας καθελειν αυτον»

... και ριζ' το στο γιαλο

Τρόμπα-μαρίνα

Συνώνυμα: τηλεβόας, χωνί, ντουντούκα, τρομπα, τρομπόνι
Φρ. Φωνή τρομπονι = πολύ δυνατή φωνή πρβλ. Βάρναλη – Ο Τρελλος

Να χαμ' ένα βασιλιά,
για να μας θαμπώνει,
με λειρί στο κούτελο,
και φωνή **τρομπόνι!**

Ετυμολογία: απο το Λατ. riumphare < triumphare < Ελλ. Θριαμβευω

ή τηλεβοας ή ντουντουκα .

Παλαιο οργανο με κωνικο σχήμα, το οποίο αυξάνει την ένταση της φωνής του ατόμου που το χρησιμοποιεί, βοηθώντας σε επικοινωνία απο ενα πλοιο σε ενα αλλο ή απο τή γεφυρα στο πληρωμα.

René Duguay-Trouin, «ο κουρσάρος του Βασιλιά», γεννήθηκε στο Saint-Malo το 1673. Ανάμεσα στα πιο διάσημα κατορθώματά του: η σύλληψη του μιας αγγλικής νηοπομπής από διακόσια πλοία, του 1707, και τη καταληψη του Ρίο ντε Τζανέιρο, στα 1717.

Στο δεξί του χέρι κρατάει ευμεγέθη τρομπα - μαρίνα = ναυτικός τηλεβοας.

Το **χωνι** (όρος της κατοχής) ήταν τηλεβόας με τον οποίο μετεδιδε ενας ντελαλης του ΕΑΜ ή της ΕΠΟΝ τις πραγματικες ειδησεις, συντομα και δυνατα σε καθε συνοικια και μετα κρυβονταν ξανα.

Σημερα ο τηλεβοας ειναι ηλεκτρικος λεγεται **ντουντούκα**. Απαραίτητο οργανο των συλλαλητηριων.

Απο το τουρκικο düdük = αυλός, σάλπιγγα, σφυρικτρα.

... και ριζ' το στο γιαλο

Τούρκικη παροιμία: «Parayı veren **düdüğü** çalar» = οποιος πληρώνει τον σαλπικτη καθορίζει και το σκοπο που θα παιξει. Αναλογο «με τον παρα μου [γαμώ] και την κυρά μου»

Συνωνυμία: Τρομπονι: βραχυκαννο εμπροσθογεμές ναυτικο τουφεκι εφοδου. Η καννη του ανοιγονταν σαν σαλπιγγα.

Εικόνα 21 -Τρομπονι (οπλο) πειρατη

Συγγενικά: μπουροϋ, βούκινο

Φρ. «**Δεν θα βγαλουμε χωνί**» δεν θα διαλαησουμε κατι. Βλ. Βυζ. «Το καναμε **βουκινο**», ή την παροιμία «ο κοσμος τοχει **βουκινο** κι εμεις κρυφο καμαρι».

Το βουκινο των βυζαντινων και η **μπουροϋ** των παλιων ναυτικων δεν μετεδιδαν φωνη αλλα ηχους (σαλπισματα) με νοημα.

φασίνα

Σημασια: Πατσαβουρα, σφουγγαροπανο αλλα και η ιδια η εργασια ή αγγαρία του σφουγγαρισματος. Βλ. [σφουγγάρι](#)

Φρ. «**τωρα έχουμε φασίνα**»

Ετυμολογια: απο το Ιτ. Fascia < λατ. Fascia =ταινια υφασματινη > νεωτ. Φασκιά, φασκιώνω, φασισμος

Οργανα πλοηγησης – πλευσης

Οιαξ

Πηδαλιο η τιμονι ή λαγουδερα ή ουράδιον

Κωπη

κουπι ή αυχήν (ειδικο κουπι-πηδάλιο)

Ελιξ

ελικα ή προπελα.

Διαβήτης

Κουμπάσο

... και ριζ' το στο γιαλο

Παλινωριο

Πυξίς

Πυξίδα (κν μπουσουλας).

Χαρτης

Κν. Πορτολάνος

Βαθμοι πολεμικου Ναυτικου

ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ

ΜΕΓΑΣ ΔΡΟΥΓΓΑΡΙΟΣ ΤΟΥ ΠΛΩΙΜΟΥ

Το **πλώμιον** ρηματικο επιθετο του ρ. πλεω. = το δυναμενον να πλευσει δηλ. αξιόπλοο.

Οι Βυζαντινοι το ουσιαστικοποιησαν και εγινε κυριο ουσιαστικο: το Πλώμιον = ο αυτοκρατορικος στολος.

Ο **Μέγας Δρουγγάριος του Πλώιμου** ηταν ο αρχηγος του στολου.

Ομως κατα τον Κουκουλέ, του ολου πολεμικου στολου ηγειτο ο **Στρατηγος των Καραβησιανών** με υποναυάρχους τους **δρουγγαριους των πλωιμων**.

Φαινεται λογικότερο, γιατι ξεχωρα απο τον αυτοκρατορικο υπηρχε και επαρχιακος στολος, το λεγομενο **θεματικον πλώμιον** ^{165,126}

ΚΕΝΤΑΡΧΟΣ

Ο κυβερνητης του πλοιου. Η καμπινα του κυβερνητη, ο **κράβατος του κεντάρχου**, ηταν στην πρυμνη και φιλοξενουσε πλην του πλοιάρχου και ολα τα εικονισματα των αγιων που προστάτευαν τους θαλσσινους. (Αγ. Φωκάς και Αγ. Νικολαος, βοηθειά σας!)

ΕΠΙΣΤΟΛΕΥΣ

Επιστολέα ονομαζαν οι Βυζαντινοι τον υποναυαρχο οπως και ο Ξενοφων (Ελληνικά 1.1. 23). Ο ορος χρησιμοποιαται και σημερα. Ειναι καθηκον (ρόλος) και οχι βαθμος. Ρολοι ειναι επισης ο στολαρχος, ο υπαρχος, ο Οπλονομος, κλπ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ

Αναφερονται τονισμενοι μαζι με τους ομοβαθμους τους, του στρατου και της αεροποριας για διευκολυνση.

ΑΝΩΤΑΤΟΙ ΑΞΚΟΙ

Στρατηγός

Ναύαρχος

Πτέραρχος

Αντιστράτηγος

Αντιναύαρχος

Αντιπτέραρχος

... και ριζ' το στο γιαλο

Υποστράτηγος
Υποναύαρχος
Υποπτέραρχος
Ταξίαρχος
Αρχιπλοίαρχος
Ταξίαρχος

Εικόνα 22 - Διακριτικά Ανωτατων Αξιωματιων ΠΝ

ΑΝΩΤΕΡΟΙ ΑΞΚΟΙ

Συνταγματάρχης
Πλοίαρχος
Σμήναρχος
Αντισυνταγματάρχης
Αντιπλοίαρχος
Αντισμήναρχος
Ταγματάρχης
Πλωτάρχης
Επισμηναγός

Πλοίαρχος Αντιπλοίαρχος Πλωτάρχης

Εικόνα 23 - Διακριτικά Ανωτερων Αξιωματιων ΠΝ

ΚΑΤΩΤΕΡΟΙ ΑΞΚΟΙ

Λοχαγός
Υποπλοίαρχος
Σμηναγός
Υπολοχαγός
Ανθυποπλοίαρχος

... και ριζ' το στο γιαλο

Υποσμηναγός
Ανθυπολοχαγός
Σημαιοφόρος
Ανθυποσμηναγός

ΑΝΘΥΠΑΣΠΙΣΤΕΣ

Ανθυπασπιστής
Ανθυπασπιστής
Ανθυπασπιστής

ΥΠΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ

Αρχιλοχίας
Αρχικελευστής
Αρχισμηνίας
Επιλοχίας
Επικελευστής
Επισμηνίας
Λοχίας
Κελευστής
Σμηνίας
Δεκανέας
Δίοπος
Υποσμηνίας

ΣΤΡΑΤΙΩΤΕΣ

Υποδεκανέας
Υποδίοπος
Ανθυποσμηνίας
Στρατιώτης
Ναύτης
Σμηνίτης

Επαγγέλματα ή υπηρεσίες ή ρόλοι

αξιωματικός επιφυλακής

Αξιωματικός βαρδίας. Έχει τον έλεγχο του πλοίου κατά τη διάρκεια μιας βαρδίας. Ο αντιστοιχος στο στρατο λεγεται αξιωματικός υπηρεσίας ή εποπτης.

Η σωστη γραφη ειναι «**αξιωματικός επι φυλακής**» αξιωματικός επι [της] φυλακής αφου αποδιδεται με το Αξιωματικός βαρδίας. Μια τετοια μεθοδος αναθεσης ρολου (επι του/των/της ....) ηταν συνηθεστατη στο Βυζαντιο

- Επί των δεήσεων a libelis=Γραμματεύς
- Επί των σαβάνων a sabanis
- Επί του είδικού

... και ριζ' το στο γιαλο

- Επί τού κοιτώνος
- [Επι κεφαλής](#) (κατ' επανω > καπετάνιος)

Βλ. Μελετη μου [Βυζαντινή Γραφειοκρατία](#)

Η επιφυλακή είναι συνολο στρατιωτων ή ναυτων σε ιδιαίτερο, υψηλο επιπεδο ετοιμοτητας. Ο αξιωματικός που τιθεται επι κεφαλής αυτής της ομάδας λεγεται **αξιωματικός επιφυλακής**.

αρμενιστής

Βλ. [Θωρακίτης](#).

ασυρματιστής ή μαρκονής

Ναυτική ειδικότητα που εξελειπε λόγω της προηγμενης τεχνολογιας.

Μαρκονής απο το ονομα του Ιταλου εφευρετη του ασυρματος Γουλιελμου Μαρκόνι.

Μαρκόνης ήταν ο ποιητης της θαλασσας Νικος Καββαδίας.

βατσιμάνης

Απο το Αγγλικο Watch-man (Ανδρας της φυλακής, φρουρος)

βαρδία

Βάρδια σημαίνει

- Εργασία που γίνεται με εναλλαγή προσωπικού σε τακτά χρονικά διαστήματα (κυρίως εργοστάσια, νοσοκομεία, **ναυτικό**, στρατό, κ.α.). φρ. **έχω βάρδια σήμερα**
- το χρονικό διάστημα της εργασίας αυτής φρ. τελειώνει η βάρδια μου, δουλεύω **διπλοβάρδια**
- η κάθε ομάδα που εναλλάσσεται και αποτελεί το ανθρώπινο δυναμικό της εργασίας φρ. δουλεύουν σε βάρδιες, νυχτερινη βαρδια
- το **πρόσωπο** (ή πρόσωπα) που ασχολούνται με τη φύλαξη χώρων, ο φύλακας, ο φρουρός

Ετυμολογία: Βάρδια < από το βενετικό vardia < Απο το Ιτ. Guardia αρχαία Gvardia=φρουρά φυλακή γερμανικά warda ([φρουρά](#))

Συνώνυμα: Φυλακή.

Εδώ η **φυλακή** έχει την εννοια της φρουράς, της ομάδας επιτηρησης και όχι του δεσμοτηριου. Πρβλ. «Θου Κυριε φυλακήν τω στοματι μου». Οι αρχαιοι Ελληνες χρησιμοποιουσαν τη λέξη **δεσμοτηριον** για το οικημα με τους φρουρουμενους (φυλακισμενους). Πρβλ. Πλατωνος –«Κριτων»:Σωκράτης:θαυμάζω όπως ήθελσέ σοι ό τού δεσμοτηριου φύλαξ ύπακούσαι.

Συγγενικά:

ΒΑΡΔΙΑΝΟΣ

Οι **βαρδιάνοι** ούτοι ήσαν γηραιοί ναύται ή άλλοι άνθρωποι του τόπου πτωχοί, οίτινες, χάριν μικρού μισθού, εδέχοντο να «σπορκαρισθούν», ήτοι να τεθώσιν υπό κάθαρσιν, όπως επιβλέπωσι την ακριβή τήρησιν της

... και ριζ' το στο γιαλο

καθάρσεως των πλοίων. (Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, «Βαρδιάνος στα σπόρκα»)

ΒΑΡΔΙΑΚΟΣΤΑ

Ακτοφυλακή < Guardia + costa=ακτή

γεμιτζής

Ο ναυτής, θαλασσολύκος, ναυτικός από το τουρκ. gemici.

Η τουρκική γλώσσα ελαχίστες λέξεις έχει κληροδοτήσει στο ελληνικό ναυτικό λεξιλόγιο. Οι Τούρκοι δεν φημιζόνταν ποτέ ως ναυτικοί. Πρβλ. «Μάλτα γιοί».

Πρβλ. τρ.

Ομορφος που 'ν' ο γεμιτζής
Όταν βραχεί κι αλλάξει
Και βάλει τα καινούρια του
Και στο τιμόνι κάτσει.

δρομοκαΐτης

Πιθανόν ο πυρπολητής των δρομώνων ή ο πυρπολητής δια δρομώνων

Επωνυμιο: Γεωργιος Δρομοκαΐτης. Εθνικός Ευεργετής. Ίδρυτής του Δρομοκαΐτειου Ψυχιατρείου.

ερέτης

ερεσσειν=το κωπηλατείν, ερετμόν=κωπη, κουπι

ΥΠΕΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Κωπηλάτης της κατώτερης σειράς των κουπιών. Υπο+ερέτης (Ιων. Υπηρέτης). Το να λεμε «υπερέτης» δεν δείχνει αγραμματοσύνη αλλά δωρική ή αιολική προφορά. Βεβαίως υπερετρίες δεν υπήρχαν ούτε για δείγμα.

ΚΑΤΕΡΓΑΡΗΣ

Ο ερέτης του κατεργού. Ο Βυζαντινός κατεργάρι[ος] [ερέτης].

Επειδή συνηθώς ήταν καταδικός η λέξη καταντήσε να σημαίνει τον κακοποιο, απατεώνα.

Παροιμία: Καθε κατεργάρης στον παγκο του

θερμαστής

Αυτός που ριχνει καρβουνο στη μηχανή του ατμοπλοίου.

θωρακίτης

Αρχικά σημαίνει οπτήρας επί του θωρακίου (κόφας).

... και ριζ' το στο γιαλο

Νεωτ. Ναυτης ή δίοπος ειδικος εις τον χειρισμον των αρμενων, ησημενος δε εις των πρωρατικων εργαων την εκτελεσιν. Συν. αρμενιστης, δημ. Γαμπιέρως. ^{300.167}

καλαφάτης

Ο τεχνιτης που καλαφατιζει το πλοιο δηλαδη βουλώνει με στουπί και πίσσα τις χαραμάδες πλοίου, επισκευάζει το πλοίο στον **ταρσανά**.

Ετυμολογια: Πιθ. απο το υστ. Λατ. calefactor=αυτος ή αυτο (δηλ. σκευος ή εργαλειο) που θερμαινει [την πισσα].

Σαν παρωνυμιο: Μιχαήλ Ε' ο Καλαφάτης ήταν Αυτοκράτορας του Βυζαντίου (1041-1042)

Επώνυμο: Ο ιδρυτής του ΠΑΟ, Γιώργος Καλαφάτης

Γεννήθηκε το 1890 στην Αθήνα

Ήταν αθλητής στίβου και ποδοσφαίρου του Πανελληνίου Γ.Σ. Το 1908 αποφάσισε να ιδρύσει έναν νέο ποδοσφαιρικό Σύλλογο. Στις 3 Φεβρουαρίου εκείνου του έτους, πραγματοποιήθηκε στο Πεδίον του Αρεως η ιδρυτική συγκέντρωση του Ποδοσφαιρικού Ομίλου Αθηνών που το 1924 μετονομάστηκε σε **Παναθηναϊκό** Αθλητικό Όμιλο.(ΠΑΟ)

καπετάνιος

Ο κυβερνήτης του πλοίου. Απολυτος κυριαρχος μετα το Θεο επι του σκαφους. Καταλοιπο απο το Βυζαντινο **κατεπάνω** που σημαινε «κατ' επάνω» δηλ. «ο επι κεφαλής». Η λεξη δεν αφορά μονο θαλασσινους. Οι καπετανέοι των κλεφτων του 1821 εινα διασημοι. Προθεμα σε ονοματα ή ψευδωνυμα αρχηγων ανταρτικων σωματων: Καπετάν-Γιώτης (Χαρίλαος Φωράκης), Καπεταν-Ζεζας (Παυλος Μελάς), Καπετάν Αρης Βελουχιώτης (Μπάμπης Κλάρας) .

Το «κατ' επανω» συμπτυχθηκε σε μια λεξη «κατεπανω», εινα ομως ακλιτη λεξη, οπως και το «επικεφαλής»

Αλλη πιθανη ετυμολογια απο το ιταλικο capitano < λατ. capitaneus < caput = κεφαλη. Σημερα στη Ιταλια capitano =λοχαγος.

Παροιμιες:

[Ο καλος ο καπετανιος στη φουρτουνα φαίνεται](#)

[Οι γυφτοι γιναν δημαρχοι κι οι βλαχοι καπετανιοι](#)

[Οι πολλοι καπετανιοι ριχουν εξω το καραβι](#)

Φράσεις

[Καπετάνιος του γλυκου νερου.](#)

Τραγούδια

[Καπετάνιε, Καπετάνιε Χαμογέλα](#)

καραβοκυρης

Πλοιοκτήτης , εφοπλιστής

Επώνυμο: Ιωάννης Καραβοκύρης

Νέος πρόεδρος του Ελεγκτικού Συνεδρίου (ΕΣ) είναι ο μέχρι χθες αντιπρόεδρος του ανωτάτου δικαστηρίου Ιω. Καραβοκύρης, μετά από σχετική επιλογή που έκανε το Υπουργικό Συμβούλιο.

... και ριζ' το στο γιαλο

ΕΘΝΟΣ 19/11/2010

Παροιμία

[Βλαστημάς καραβοκύρη: -Μα 'ντα διαβολο να κανω](#)

κελευστής

Υπαξιωματικός του Πολεμικού Ναυτικού αντιστοιχός του λοχία του Στρατού Ξηράς.

κολαούζος

Ο πλοηγός, σημαίνει:

- Αυτός που προπορεύεται και δείχνει το δρόμο προς έναν τόπο, ο οδηγός σε πορεία.
- Ο φορτικός άνθρωπος, που προσκολλάται δίπλα σε κάποιον και του κάνει τα θελήματα (παρετυμολογία από το κολλαω)
- ο ελικτόμος, εργαλείο διάνοιξης σπειρώματος (αρσενικό), οδηγός για το σπείρωμα

Ετυμολογία: από το Τουρκικό *kilavuz*²⁸¹

πρβλ. παροιμία [Προπο που φαίνεται κολαουζο δεν θέλει.](#)

κωπηλατής

ή ερετης ή λαμναδορός ή βογαδορός

Το **παλαμάντε** (επτ): το σύνολο των ερετων

βογαβάντες=Ο πρώτος από τους ερετες της γαλερας-κατεργου. Κιτατούσε το κεφάλι του κουπιού και έπρεπε να έχει περισσότερη δύναμη και πειρα από τους άλλους. (επτ).^{239,36}

κωπηλασία

Το τραβηγμά του κουπιού ή βoγα (επτ)

Ετυμολογία: από το γαλ. *Vogue* που περάσε στα Ιταλικά ως *voga* και σημαίνει πορεία του πλοίου. Το ρ. **βογαρω** σημαίνει κινώ και διευθύνω την πορεία του πλοίου. Πρβλ. *βαγονι< vagon> wagon*

Στα σημερινά γαλλικά **Vogue** σημαίνει μόδα. Υπάρχει και περιοδικό μόδας που λέγεται **VOGUE**. Στην καθαρεύουσα η μόδα λέγεται **συρμός** από το αναλόγο χερσαίο συρω. Ο σιδηροδρομικός συρμός λέγεται **βαγόφι!**

λοστρόμος

Υπαξιωματικός. Από το Ιτ. *nostro uomo* = ο άνθρωπος μας. Παρωνύμιο που έδιναν οι αξιωματικοί στον ενδιαμέσο τους με το πλήρωμα.

μαουνιέρης

Ο χειριστής μαούνας. Φρ. «Χρησιμοποιεί ένα λεξιλόγιο μαουνιέρη».

Αμαλλογο είναι και το υβρεολογίο του καραγωγέα.

... και ριζ' το στο γιαλο

ματσακονιστης

Ναυτης που καθαριζει τα σκουριασμενα μερη πλοιου με το [ματσακονι](#)

μούτσος

Ναυτόπαις

Νεαρος μαθητευομενος ναυτης.

Ο γνωστοτερος ειναι ο Μανωλιος που δεινοπαθησε απο τα σκυλοψαρα.

Ετυμολογια: απο το λατινικο mustus = νεος, νεαρος > μσν. Μούστος = νεα υλη για κρασι. Περασε στα ισπανικα mozo> ιταλικο mozzo μότσο> μουτσος με επιδραση απο το μουστος. Γαλλ. Mousse.

οπλονομος

Υπαξιωματικός πολεμικού πλοίου που έχει ως καθήκον του τη συντήρηση του φορητού οπλισμού και την αστυνόμευση του πληρώματος.

Ετυμολογια: όπλο - νομ (νέμω*) -ος]

πλήρωμα

Αυτοι που πληρουν (συμπληρουν) το πλοιο, το προσωπικο, το [τσουρομο](#).

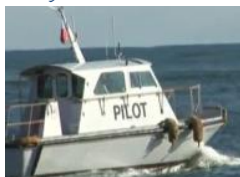
πειρατης

Η Κουρσάρος Βλ. [Η πειρατεία](#)

Ειδος που εχει εκκλειψει στη Μεσογειο.

Υπαρχει μια λεπτη διαφορα μεταξυ πειρατη και κουρσαρου: Ο πειρατης ληστευε τους παντες και ο Κουρσαρος (απο το λατ. Cursor = δρομέας, επιδρομέας) εξαιρουσε τους συμπατριωτες του. Λεπτότης ε!

πιλοτος.

Πλοηγος, εκτακτος τιμονιέρης για ειδικα περασματα, [κολαούζος](#). Αποτελει προσωπικο του λιμανιου και επιβιβαζεται για να βοηθησει στον καταπλου και αποπλου του πλοιου. Ενα ειδικο σκαφος η **πιλοτίνα** (βλ. Εικόνα) φέρνει τον πιλοτο στο πλοιο που θα βοηθησει.

Ετυμολογια < πλεω, πλοηγός> πλοτός > πιλοτός. Το «ι» ευφωνικο.

πρωρευς ή πλωρίτης

Ο επι των αρμένων υπολογος υπαξιωματικος, βοηθος του υπαρχου. Συχνα ονομαζεται και ναυκληρος κν. [λοστρομος](#).

Βλ, επώνυμο [Πλωρίτης](#)

σεφερλής

Αυτος που πολεμαει. Απο το τουρκικο sefer =πολεμος η εκστρατεια αλλα και το εκστρατευτικο σωμα.

... και ριζ' το στο γιαλο

Προβλ.

Ακομα αυτη την ανοιξη
Ραγιαδες, ραγιαδες
Τουτο το καλοκαιρι
Οσο να 'ρθει ο Μοσκοβος
Να φερει το σεφέρι.

Το πολεμώ έχει και την εννοια καταγινομαι, καταβάλλω εντονη προπαθεια. Προβλ. Νησιωτικο παραδοσιακο τρα.

Σαραντα μερες πολεμω
να παω στον πνευματικο

Ετσι ειδικα στα νησια του Αιγαίου **σεφερλής** λεγεται ο ναυτεργάτης, εργάτης της θάλασσας. ^{281,86}

Επωνυμια: Μάρκος **Σεφερλής** -Ηθοποιος, Γιωργος **Σεφέρης** - Ποιητής, Βραβειο Νομπελ.

τιμονιερης

Ο χειριστής του τιμονιου, του πηδαλιου . Ο πηδαλιουχος Μεταφορικα ο Ηγετης, ο καθοδηγητης. Ο **Μεγάλος Τιμονιέρης** ηταν προσωνυμια του Μαιο-Τσε-Τουγκ απο τους κομματικους κόλακες του ΚΚΚ.

Ο συνηθης τιμονιερης ηταν προσωπο χωρις πρωτοβουλια που εκτελουσε διαταγές του κυβερνήτη.

Οταν χαλουσε ο καιρος ή επεφτε ομιχλη η νυκτα ηταν ζοφώδης και ασεληνος, οταν δηλαδη **τα εβρισκαν σκουρα**, τοτε ο Κυβερνητης επαινε ο ιδιος το τιμονι. Εξ ου και ο Μαιο.

τσουρμιο

το πλήρωμα ενός πλοίου
(μεταφορικά) πλήθος ανθρωπων

Φρ. «παντρεύτηκαν κι έκαναν ένα τσούρμιο παιδιά»

Ετυμολογια:Απο το Ιτ. Ciurma < Λατ. Turma βλ.

Βλ. το λήμμα [τούρμα](#) στο Βυζαντινο λεξικο μου.

οιακιστης

οιακοστροφος

Ο πηδαλιούχος, Απο το αρχαιο οιαξ= πηδάλιο, λαγουδέρα, δοιακι.

... και ριζ'το στο γιαλο

Ο **οιακιστής** χρησιμοποιεί τον **οιακά**, τη **λαγούδερα** για να στριβεί το **τιμονι**.

Ο **πηδαλιούχος** χρησιμοποιεί τη **ροδα του τιμονιου** (που τη λέμε συνεκδοχικά τιμονι βλ. Εικόνα παρακατω). Η θέση του είναι μέσα στην **Τιμονιέρα** στη γεφυρά του **πλοιου**. Στα μηχανοκίνητα πλοία, δίπλα στο τιμονι υπάρχει φωναγωγός ή τηλέγραφος.

Φρ. «**Στριβε**»=φευγα, κανε αναστροφή.

... και ριζ' το στο γιαλο

Ρηματα

αποπλεω

Ξεκινω τον πλου , [σαλπάρω](#)

αντιθ. [καταπλεω](#)

Το ομηρικο **ανάγομαι** .

Το ανάγομαι εγινε **ανοίγομαι** γιατι οταν απεπλεαν ανοιγαν τα πανια.

Φρ. Μπηκε στο καράβι του κι **ανοιχτηκε** στο πελαγος. Πρβλ. στην **ανοιχτή θαλασσα**, στ' ανοιχτά [νερα]

αρματώνω

Εξοπλιζω εξαρτιζω προμηθευομαι και εγκαθιστω τα αρμενα,τα αρματα, τα εξαρτια , τον εξοπλισμο σε ιστιοφορο

Πρβ. Μπαρκο θελω ν'αρματωσω με 42 κουπια .

Ομως και ο ενοπλος λεγεται αρματωμενος

αρμενιζω

ή πλεω:Κινουμαι με καποιο πλωτο μεσο στη στην επιφάνεια της θαλασσας.

Ειδικότερα :πλεω με χρηση των αρμένων

Οταν το πλοιο πλέει με μαζεμενα τα πανια του (λογω ισχυρω =ν ανεμων) λεμε οτι πλεει ξυλαρμενο δηλ. με μονο τα ξυλινα μερη του, ητοι χωρίς πανια.

Αρμενα=τα ιστια, τα πανια και ολα τα σχετικα εξαρτηματα.

Συνωνυμο:αρματα, αρματωσια>

Πρβλ. Δημ. Τραγουδι:

Μαυρο καράβι αρμένιζε στα μερη της Κασσανδρας

Παροιμ:[Η στραβος ειν' ο γιαλος η στραβα αρμενιζουμε](#)

Πρβλ το σολοικο του Ελυτη

Στο μελτεμι τα ορτσαροντας

Κοντρα φλοκο

Στο Γαρμπη τ'αρμενιζοντας

Ποντζα λαμπαντα

Το ορθο ειναι ποντζα λα μπαντα.

πόντζα λα μπάντα ή **πρύμισμα** το (ουσιαστικό)

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ :πρυμισ (πρυμίζω) -μα]. Η αναγκαστική αλλαγή της πορείας του πλοίου που γίνεται για να έχει τον άνεμο από την πρύμνη

αντίθετο: ορτσαρω: αναπλώρισμα=το πλοιο στον καιρο

... και ριζ' το στο γιαλο

βαρδα

Η λέξη προερχεται απο το Ιταλικο guarda που ειναι η προστακτικη του ρ. guardare απο οπου προηλθε και η βαρδια. Σημαίνει φυλάξου προσεχε, εχε το νου σου.

Φρ. «Βαρδα μη σε παρει ειδηση ο καπετάνιος» και το στεριανο «βαρδα φουρνέλο».

γραδάρω

Βαθμομετρο πχ. πυκνοτητα λαδιου

Ομως και μετρω την σταθμη του νερου

Αυτο εννοει ο Καββαδιας λεγοντας

«Σ' εστειλε ο πρωτος [μηχανικος] τα νερα
να πας για να γραδάρεις»

δαγκωνω τη λαμαρινα

Η **λαμαρινα** ειναι φυλλο απο σιδερο η και ατσάλι, κατά συνεκδοχή το καταστρωμα και το πλοιο. Απο το υλικο στο κατασκευασμα. Πχ. τα καλα=τα ξυλα=τα πλοια. Το τελιή χορδη =το μπουζουκι.

Η φραση σημαινει: δαγκωνω το μεταλικο καταστρωμα μτφ. Δαγκωνω την **λαμαρινα** απο τον καημό μου και τον ποθο, ερωτευωμαι.

δενω και ριχνω αγκυρα

Αγκυροβολώ σε προβλήτα

Αντιθετο: **α ρόδο** = Αγκυροβολώ εκτος λιμένος¹³¹

Το ορθον **αραδα** =στη σειρα< arrada < μτχ του λατ. Arare < Αρχ. Ελλ. Αρω =οργώνω, δημιουργω αυλακια, σειρες με το αροτρον. || μτφ. Σειρά αναμονής.

Πρβλ. Το στεριανο «αν εισαι και παπας με την **αραδα** σου θα πας», Περιμενουν αραδα, εκτος λιμενος οσα πλοια δεν μπορουν (ή δεν επιθυμουν) να εξυτηρηθηθουν απο τις λιμενικες εγκαταστασεις

Το αραδα ακουστηκε ηραδα> η ραδα> ραδα

Πραγωγα: ρημα αραδιάζω = βαζω στη σειρα.

Πρβλ. Ν. Καββαδια **Cambay's water**

Τη νύχτα σου 'πα στο καμπούνι⁶ μια ιστορία,
την ίδια που όλοι οι ναυτικοί λένε στη **ράδα**,⁷

τα μάτια σου τα κυβερνούσε σοροκάδα

κι όλο μουρμούριζες βραχνά: **«Φάλτσο η πορεία...»**

εξωκειλε ή Το έριξε εξω

Απο ρο εξω+οκελλω

⁶ Προστεγο: υποστεγο στην πλωρη

⁷ Όταν περιμενουνε εγκλειστοι στα πλοια τους στη **ράδα**. Δεν ειναι ο προλιμενας, ο ορμος οπως λανθασμενα αναφερει ο Τραπαλης ¹¹⁵⁰

... και ριζ' το στο γιαλο

Μτφ. Παρεξετραπη (παρα+εκ+τρεπομαι), φευγω απο τους κανονες ομοιως και «το εριξε εξω»

Συν. Μπατάρω βλ. [Με Βάρκα την Ελλάδα](#)

θαλασσοδερνομαι

Ταλαιπωρουμαι ταξιδευοντας ή εργαζομενος σε πλοιο προβλ. Τραγουδι [θαλασσακι](#)

θαλασσωνω

Μονο στη φρ. «τα θαλασσωσα» ομοια με τη φρ. «τα μουσκεψα».

Κυριολεκτικα αχρηστευσα η εχασα καποια πραγματα γιατι βραχηκαν απο τη θαλασσα ή επεσαν στη θαλασσα. (προβλ. το χαρακτηρισμο «απωλεσθέν εν τη θαλάσση»)

Μεταφορικα λεγεται για ματαιες προσπαθειες, χωρις αποτελεσμα. Φρ. «Κυττα να μην τα θαλασσωσεις»

καλάρω

Ριχνω αλιευτικα δίκτυα στη θαλασσα

Ετυμολογια: απο το ιταλικο calare < Λατ. Chalare < ελλ. Χαλάω -ω (απ οπου ο χαλαρός, το ρ. χαλαρωνω, τα χαλάσματα κλπ)

Τρ. Γιαννη Παπαιωαννου -Καπεταν Αντρεας Ζεππος

Όλοι **καλάρουνε**
μα δε πιάνουν ψάρια
καλάρ' ο Ζέπος
και πιάνει καλαμάρια

καλαφατίζω

Μον. καλαφατείν. Επαγγελμα [καλαφάτης](#)

α) βουλωνω μέ στουπια την καθε τρυπα ή ρωγμη του κυτους και επικαλυπτω με πισσα.

β) επιβάλλω σε καποιον τή σεξουαλικη πραξη. Από τήν εικόνα τοῦ καλαφατίσματος τοῦ πλοίου ή της βάρκας, δηλαδή του βουλώματος μέ στουπιά της κάθε τρύπας ή ρωγμής του ²¹⁶. (προβλ βαρκα γιαλο)

Εικόνα 24 Κ. Βολανακης - Καλαφατισμα καιιου

... και ριζ' το στο γιαλο

Ετυμολογία:

α) Βυζαντινή φραση που προήλθε από τήν αραβική kalfaz και δημιούργησε καί στά ιταλικά τό calafatare καί στά γαλλικά τό calafater, μέ τήν ιδια σημασία. ²¹⁶

β) Πιθ. απο το υστ. Λατ. calefactor=αυτος ή αυτο (δηλ. σκευος ή εργαλειο) που θερμαινει [την πισσα].

ΣΣ. Το αρχαιο κάλα δεν φαινεται να σχετιζεται.

καραβοτσακιζομαι

Ταλαιπωρομαι ταξιδευοντας ή εργαζομενος σε πλοιο ή και ναυαγώ.

κάνει νερά

Υποκειμενο : το πλοιο

Το σωστωτερο: το καράβι μπαζει νερα.

Για καποιο λογο νερα απο τη θάλασσα εισβάλουν στο κυτος του πλοιου. Αυτο ειναι πολυ σοβαρη αιτια για την ολοσχερη βυθιση του πλοιου. Εκτός απο τον προληπτικο τακτικο ελεγχο (πρβλ σ' έστειλε ο πρώτος τα νερά να πας για να γραδάρεις) οι διορθωτικές ενεργειες ηταν η αντληση και απορροη των νερων με τις αντλιες (τρόμπες)

Φράσεις: «**Μου κανει νερα**» (Υποκ. η ερωμενη) με απατα ή επιδεικνυει αναρμωστη συμπεριφορα που ισως επιφερει ολοσχερη ρηξη.

καταπλεω

ΑΡΑΖΩ

Απο το αρχ. ρ. αράσσω = χτυπώ [τα σιδερα] δηλ. την αγκυρα. = αγκυροβολω,131.205

ΠΡΟΣΟΡΜΙΖΩ

Απο το ορμος=ανοικτος κολπος

ΠΛΕΥΡΙΖΩ

Εκτός απο τα φερυμποτ που ανοιγουν τον καταπελητη ή μπουκαπορτα απο πρυμνη η πλωρη, ολα τα αλλα καταπλεοντα πλοια **πλευρίζουν**. Δηλαδη ακουμπουν το ενα πλευρο τους στην **προβλήτα**.

Η πλευρά του πλοιου που ακουμπα στην **προβλητα**, οταν δένει το πλοιο, ειναι η αριστερη (**port side**) οπως κυτταμε την πλωρη απο τη γεφυρα. Η δεξια πλευρα του πλοιου λεγεται **starboard**. Ο ορος δεν σχετιζεται με τα αστρα (star) αλλα με το **στυρακα*** που ηταν κονταρι για τη ρυθμιση της πλευσης της **βαρκας** πριν ακομα καθιερωθει το **τιμονι** και η **λαγουδερα**.

... και ριζ' το στο γιαλο

Κατι αναλογο με τον βυζαντινο **αυχένα**. Επειδη οι περισσοτεροι ναυτικοι ειναι δεξιοχειρες, ο στυραξ ετοποθετειτο στο δεξιο και πρεπει να ειναι παντοτε ελευθερος να λειτουργησει. Γι'αυτο τα πλοια πλευριζουν με το αριστερο πλευρο τους.

*) Στυραξ απο το ιστημι οπως και ο σταυρος. Σταλικι.

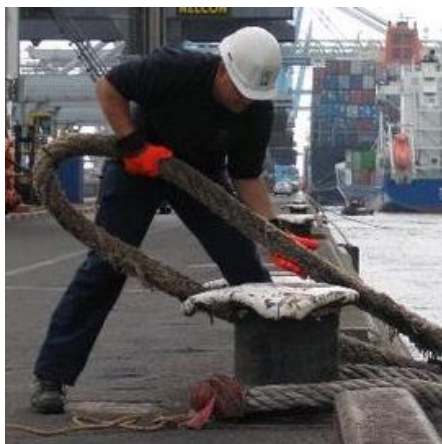
ΣΚΑΛΩΝΩ

Επειδη κατεβαζαν μια σκαλα για να αποβιβασθουν οι επιβαινοντες με βαρκες.

Συνηθως αφορα ενδιαμεσους σταθμους του δρομολογιου του πλοιου.

Το σκαλωνω απεκτησε και την σημασια του εμπλεκομαι. (πρβλ. «**καπου σκάλωσε η δουλεια**», δηλ. σταματησε και δε εφθασε στον προορισμο της).

ΔΕΝΩ

Επειδη, σε αντιθεση με την αγκυροβολια αροδο, κατα τον καταπλου τα πλοια «εδεναν» τις **πρυμάτσες** ή τους **καβους** τους στις **δεστρες** της προβλητας.

Ο ορος πρεπει να ειναι πολυ παλαιος. Διατηρειται ακομα, αν και δεν δενουν πια τις πρυματσες - καβους αλλα περουν τη γάσσα (αρχ. [αγκυλη](#)) της ακρης τους στη δεστρα. Μετα, με τον «[έογατη](#)» τεντωνεται καθε καβος ωστε το πλοιο να ακινητοποιηθει

πληρως.

Το κυριολεκτικο δεσιμο σταματησε γιατι τα συγχρονα πλοια ειναι πολυ πιο μεγαλα απο τα παλαια και απαιτουν και πιο χονδρους καβους που δεν ειναι ευκολο να τους δεσει κανεις.

ΠΙΑΝΩ:

Επειδη κατα τον καταπλου η πρωτη συνεργασια με τους ανθρωπους του λιμενα ηταν να δεσουν τις πρυματσες τους πετουσαν ενα σφαιριδιο με λεπτο σχοινη που προσδεονταν στην ακρη της πρυματσας, καβου. Ο στεριανος επιανε το σφαιριδιο και τραβωντας το επιανε την ακρη της πρυματσας βλ. ΔΕΝΩ

Φρ. Σε λιγη ωρα πιανουμε Σιφνο, ετοιμαστητε!

... και ριζ' το στο γιαλο

Λασκαρω

Χαλαρώνω, αφήνω. Ποστακτική: Λασκα
Φρ. Λάσκα τον κάβο. Μτφ. Καποια βιδα του λασκαρισε.
Αλλά και επιθετο λασκα ή λασκο
Και ως ουσιαστικο το λασκο =περιθωριο, διαστημα, αραλικι(τουρκ aralik)
.
Απο το Ιτ. Lasciare προφ. λαχιάρε < Λατ. Iaxus= Iascus
Παρωνύμια: Απο εδώ και το βαπτιστικο του γράφοντος «Λάσκαρις» και παρωνυμιο Βυζαντινων Αυτοκρατόρων.
Επώνυμια: Ανδreas Λασκαράτος - Ορέστης Λάσκος -Ποιητες
Αντιθετα: Τεζάρω, τεντώνω, εντείνω.
Συνθετα: Ξε+λασκάρω (το «ξε» επιτατικο)
Μεταφορές: Χαλαρώνω απο το στρες, απο την ενταση
Φρ. «Ειπαμε να παμε να δουμε μια κωμωδια να ξελασκαρουμε λιγάκι»

μπαρκάρω

Από το μπαρκο (<βάρκα)
δηλ. κατατασσομαι, ναυτολογουμαι στο πληρωμα καποιου πλοιου.
Τωρα το λεμε και με την εννοια επιβιβάζομαι σε πλοιο ως επιβάτης.

μπουκάρω

Εισπλεω. Εισχωρώ με το πλοιο μεσα στο λιμανι ή τον κολπο.
Απο το Ιτ. Bocca - στομιο κν μπουκα (πρβλ. μπουκια, μπουκωμένος αλλα και [βουκελαριος](#)).
Πρβλ. φρ. «τον έχει στή μπουκα» [του τουφεκιου ή κανονιου].
Απο εδώ και η **μπουκαπόρτα** (ο καθέκτης) αλλα και η **μπουκαδουρα** (ο εγκολπιας ανεμος) .
Για ρευστα: μπουκαρανε νερα απο την πορτα.
Και γενικα εισβάλω. Μπουκαδορος :ο εισβολέας, ο διαρρήκτης

μπατάρω

Ανατρεπομαι. Το πλοιο μπατέρνει α) εχει δυνατο καιρο στη μπαντα β) έχει κακή φορτωση.
Το ιδιο ρημα χρησιμοποιουμε και για τήν μεταστροφή του καιρου (ανεμου)
Πρβλ Ν. Καββαδία – Kuro Shiwo
Νωρίς **μπατάρισε** ο καιρός κ' έχει χαλάσει.
Λεμε και «γυρισε ο καιρος» ή «το γύρισε στην τραμουντανα».

μποτζερνω

Απο το μποτζι που ειναι η ταλαντευση, ο κλυδωνισμος του πλοιου κατα τον αξονα δεξια πλευρα-αριστερη πλευρα.
Ετυμολογια : το μποτζι < Ιτ roggia < λατ rodia < πλ του ποδιον υποκ του ελλ ουσιαστ. πους
Ανάλογο το [σκαμπανεβάζω](#).

... και ριζ' το στο γιαλο

ουριοδρομω

Πλεω με ουριο ανεμο. Αρμενιζω πρυμα.

παιρνω καβο

Παρακαμπτω τον καβο (ακρωτήριο) και επομενως **αντιλαμβάνομαι** πραγματα που μέχρι τώρα ηταν αορατα. Φρ. «Δεν πηρα αμεσως καβο για το τι γινοτανε». Η αντιστοιχη στεριανη φράση είναι «**πηρα πρέφα**». Το «παιρνω» δεν μου φαίνεται και πολύ σωστο ισως «περνώ [τον] καβο» είναι πιο ρεαλιστικο. Τα δυο αυτα ρηματα συγχεονται συχνα.

παίρνω κατω

Διοπτευω, με εξαντα η παλινώριο

παλαμιζω

Το « παλάμισμα » ήτανε μια άπο τις σπουδαιότερες καϊ δυσκολώτερες μανούβρες της γαλέρας. Τήν πλαγιάζανε, μέ διάφορους τρόπους, ετσι πού το ενα της πλευρό να βρισκεται ολόκληρο έξω άπο το νερό. Καθαρίζανε τότες χορτάρια και τα όστρακα και τήν αλείφανε μέ ξίγκι. Υστερα τή μεταφέρνανε στα ισια κ' έπαναλαβανανε τήν ιδια ιστορία για να παλαμίσουνε το αλλο της πλευρό. Η μεγάλη δυσκολία βρισκότανε στο γύρσιμο, πού έπρεπε να φανερώσει τά ύφαλα ως τήν τρόπιδα, δίχως να **μπατάρει** τό σκάφος και να βουλιάξει.
239.396 σχολιο #59 (σελ. 65).

πελαγοδρομω

Κυριολεκτικα μεν σημαινει πλεω στό πελαγος, διαπλεω τήν ανοικτη θαλασσα

Ζηνόβ. 6.5.32, Διογενιαν.7.20

Μεταφορικα σημαινει προβαίνω σε ενεργειες χωρις κανενα ειρμο, χανω τήν έπαφή μου μέ τήν πραγματικοτητα, παραπαιω ή άπεραντολογω, ξεφεύγω απο το θεμα, κανω απέραντες παρεκβασεις.

πελαγώνω

Βρισκομαι σε αδυναμια να ελεγχξω την κατάσταση σαν τον απειρο ναυτικο που βρισκεται στο πελαγο.

φρ. Εχω **πελαγώσει** με ολη αυτη χαρτουρα.

περιμενω α πικο

Ειμαι πανετοιμος, επι ποδος

σαβουρωνω

Βαζω σαβουρα σε ενα πλοιο για να εχει ευσταθεια. Μεταφορικως: σαβουρώνω:τρωω ανεξελεγκτα πολυ φαγητο χωρις να φροντιζω για την ποιότητα του.

... και ριζ' το στο γιαλο

σαλπάρω

δημ. ανασπώ τήν αγκυρα : «**σάλπα**» (προστακτική του σαλπάρω) ναυτικό κελυσμα που σημαίνει «ανάσπασον» δηλαδή «βίρα την αγκυρα») || συνεκδ. απαιρω βλ.λ.

Ομοιχο: σάλπη[ή] κ. νεώτ. κ. σάρπη Αριστοτέλης - «Περι τα Ζωα Ιστορια» 534a,91, δημ. **σάλπα:** το ψαρι βώξ ή σάλπη· (Hσύχιος **σαλπη:** «Ιχθύς ποιός, ον και **βουν** καλουσιν» , Αριστοτελη;- 534,8 "εισι τών Ιχθύων όξύκοοι κεστρεύς".

κεστρ-εύς , έως, ό, :Ο *μουγίλος ο κέφαλος* (Mugil cephalus), κοινώς στην ελληνική πανίδα ως *κέφαλος* ή *κεφαλάς*, και για το θηλυκό *μπάφα*.

Ετυμολογια

1. Απο το Ιταλικό salpare < Λατ. Exarpere < Ελλ. Ρημα εξαρπάζειν < εξαρπάζω
2. Απο το Λατινικό sarpere που δημιουργησε και το Ιταλικό strappare απο οπου προήλθε και το ρημα της δημοτικής στραπατσάρω, και τα ουσιαστικά στραπατσαδα, στραπατσο.

σιγουραρω

Απο το Ιταλικό sicuro <Λατινικό secures ασφαλης, μη κιδυνευων (επιτατικό se και cura (> ν. ελλ. Κουραρω, κουράντες)

Σιγουραρω το καικι :το αγκυροβολώ σε ασφαλές λιμάνι

Αλλη σημασια :χαλαρώνω χαμηλώνω .

Επισημως λεγεται υφημι, η χαλώ και η προστακτικη ως κέλευσμα «**χάλα!**»

Φρ. «**Να σιγουράρεις το φλοκο**»

Το ρημα χρησιμοποιειται σημερα για καθε λογης διασφαλιση, οπως και το συνωνυμο και ομορριζο σιγουρεύω.

σκαλώνω

Απο τη σκαλα (σταθμο του πλοιου) προεκυψε το ρήμα σκαλώνω. Επειδη μια διακοπη του ταξιδιου σε ενιδαμεση **σκαλα** είναι δυσαρεστη στους συνεχιζοντες επιβάτες και επιφέρει καθυστερήσεις, το σκαλωνω απεκτησε την σημασια εμπλεκομαι, καθυστερω
φρ. «Καπου σκαλωσε η δουλεια».

σκαμπανεβάζω

Απο το σκαμπανεβασμα που είναι η ταλαντευση, ο κλυδωνισμος, το ανεβοκατεβασμα του πλοιου κατα τον αξονα.πώρη-πρύμνη.

Μεταφορικα για κατι που ταλανευεται πρβλ. φρ. ο πυρετος του παρουσιαζει καποια περιεργα σκαμπανεβασματα.

Αναλόγο μοττζερνω =_Κλυδωνισμος του πλοιου δεξια αριστερα.

σκαντζάρω

Σκαντζα είναι η αλλαγη.

... και ριξ' το στο γιαλο

Σχολιο: Οι **σκαντζόχοιροι** ξεχωρίζουν εύκολα από τα αγκάθια τους, που έχουν μήκος περίπου 2 εκατοστά και χρώμα απαλό κίτρινο με ραβδώσεις. Πρόκειται για τρίχες που έχουν γίνει σκληρές με κερατίνη. Καθώς ο σκαντζόχοιρος μεγαλώνει, χάνει τα απαλά αγκάθια που είχε κατά τη γέννησή του και τα αντικαθιστά (τα **σκανταζαρι**) με μεγαλύτερα και σκληρότερα.

Η αλαγή φρουράς, φυλακής λεγεται σκαντζα βάρδια. Απο το Λατινικο. Scambia gvardia

Πρβλ Ν. Καββαδία – Kuro Shiwo

Νωρίς μπατάρισε ο καιρός κ' έχει χαλάσει.

Σκαντζάρισε, μα σε κρατά λύπη μεγάλη.

Απόψε ψόφησαν οι δυο μου παπαγάλοι

κι ο πίθηκος που 'χα με κούραση γυμνάσει.

τραβω κουπι

Ασχολουμαι με επιμοχθη, με κοπιαστικη εργασια

... και ριζ' το στο γιαλο

Σχετικά

λαζαρετο

ή λοιμοκαθαρητήριο ή λοιμικό

Ο Λαζαρος (φίλος του Ιησού) ο τετραήμερος ήταν και νεκρός και λεπρός. Μετά κατάντησε να λένε τους λεπρούς λαζαρούς. Λαζαρετο ήταν το λεπροκομείο. Στην Αττική υπήρχε μέχρι πρόσφατα ένα εγκαταλελειμμένο κτήριο στον Άγιο Κοσμά.

Ήταν το **λοιμικό** (λοιμοκαθαρητήριο, καραντίνα) και η περιοχή ονομαστίκε Λοιμικό και μετά Ελληνικό.

Όταν τα πλοία μετεφεραν επιβάτες η πληρωμα που έπασχε απο καποιο λοιμωδες νοσημα (πχ. πανώλη, χολέρα κλπ) δεν τους επιτρεπονταν η εισοδος στο λιμανι. Το πλοιο εμπαινε σε «καραντινα» (<Ιτ. quarantina< λατ. Quadraginta = σαρανταρα δηλ. παρακουθουνταν οι υποπτοι νοσουντες αποκλεισμενοι επι 40 ημερες). Μετα τις 40 μερες οι αρρωστοι ειχαν πεθανει. Οι επιζωντες κρινονταν υγιεις. Η Φρ. «Καλά σαράντα!» δεν αφορά το μνημοσυνο μετα απο 40 ημερες, διοτι τι καλοσύνη μπορει να περιμενει ο μακαριτης που πλεον ευρισκεται «εν τοπω χλοερω». Οι πεθαμενοι κρινονται με συνοπτικες διαδικασιες και αμεσως. Αντιθετα η ευχή στον εισαγομενο στο λοιμικό εχει νοημα.

Επωνυμο: Σαραντάρης (αμαρτ. ο επιζήσας λοιμωδους νοσηματος) Ο Γιώργος Σαραντάρης (Κωνσταντινούπολη, 20 Απριλίου 1908 - Αθήνα, 25 Φεβρουαρίου 1941) ήταν Έλληνας ποιητής, φιλόσοφος και δοκιμιογράφος της Γενιάς του '30.

λιμην ή λιμανι ή πορτο

Το λιμανι < Τουρκ. liman < ελλ. Λιμνήν

Το πορτο < Λατ. portus < Ελλ πορος συγγ πορθμός> πορθμεύς

Πρβλ. Πορτο-Λάγος (Στο νομο Ξανθης), πορτο-Λεόνε (Βενετσιανικη ονομασια του Πειραια), πορτο-γάλος.

πασαπορτι

Το διαβατήριο απο το Ιταλικο passare (περνω, διερχομαι) +porto (λιμανι) πρβλ. Το [πλαστο το πασαπορτι](#)

προβλής (η)

κν. προβλητα

Μουράγιο η λιμενοβραχιονας ή μόλος

... και ριξ' το στο γυαλό

Όλη η βουλή των προεστών στο **μόλο** συναγμενη
ειπε πως οξω στη στερια τους Τουρκους θα προσμενει.

Α.Πάλλης -Κανάσης

μουράγιο

Τειχισμα απο ογκολιθους , τειχος απο το ιταλικο muraglia < Λατινικο muralis = ο ανήκων στο τειχος

Τειχος που δημιουργει ενα τεχνητο λιμενα

Συνώνυμα

- λιμενοβραχιων
- αποβαθρα < αρχ. βάθρον < ρ. βαίνω αρα βαθρον =αυτο επι του οποιου παταμε, στεκομαστε. Το σκετο βαθρον απαντα σε φρ. Οπως ανασυγκροτηση εκ βαθρων, προσπαθουν να τον ριξουν απο το βάθρο του.
- ρεπάρο (Επτ.ιδ) < Λατ. ρ. Reparare = επανερχομαι σε καλη κατάσταση, βολευομαι, επανορθουμαι.

σκαλα

Στον τοπο της αποβιβασης ειναι απαραιτητη η σκαλα (κλιμαξ) απο οπου κατεβαινουν απο το πλοιο οι επιβάτες. Κατα συνεκδοχήν ειναι ολη η προβλητα.

σταθμος

τελωνείο

ή ντογκανα

Τελωνείο (το μερος οπου πληρώνωνται τα τέλη) < Τελος = δασμος η αλλη πληρωμη στις αρχές.

Προβλ. φρ. «Τελη κυκλοφοριας», «ταχυδρομικά τέλη».

Τα πλοια που ερχονται απο το εξωτερικο αραζουν σε ειδικους χωρους απο οπου επιβατες και εμπορευματα ειναι εγκλωβισμενοι και για να βρουν πρεπει να περασουν απο το τελωνειο.

Ντογκάνα < Ιτ dogana < Ελλ. Δοκανο = παγίδα, φακα

... και ριζ' το στο γιαλο

ταρσανάς

Νεωριον. Ναυπηγειον. Ναυπηγοεπισκευαστική μονάδα. Από το τουρκικό tersane ή το Ιτ. Arsenale, Αγγλ. arsenal <αραβικό darzanah = εγαστηρι Καρνάγιο (Γαλ. Charnier), < ιταλικό carenaggio < από τη carena=τροπισ, καρίνα <πιθ. Ελλ. Καρουν=καρυδι

Η το κυτος του πλοιου οντως μοιάζει με καρυδι. Η ένωση που δημιουργουν τα δύο κελυφη του καρυδιου μοιάζουν με την καρίνα. Δεν είναι τυχαίος ο χαρακτηρισμός μικρού, ανερωματιστού και επισφαλούς πλοιού: «**καρυδότσουφλο**».

φάρος

Κατασκευασμα που φωτίζει κατά την νύκτα και καθοδηγεί τους ναυτικούς. Το όνομα το πήρε από τη νήσο Φάρος στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου όπου ο Πτολεμαίος ο Φιλαδέλφειος έκτισε τον **Φάρο της Αλεξάνδρειας** ένα από τα 7 θαύματα του αρχαίου κόσμου.

Παραπλανητικοί φάροι ετοποθετούντο από τους ναυαγιστές για να δημιουργήσουν ναυαγία.

Το χρώμα και οι αναλαμπές του του φάρου αποτελούσαν ιδιαίτερους καθοδηγητικούς συμβολισμούς για τους ναυτιλομένους.

Μέχρις εσχάτων υπήρχε ειδική ραδιοφωνική εκπομπή με τίτλο «Οδηγίες προς τους Ναυτιλομένους» όπου ανακοινώνονταν όλα τα περί φάρων. Πχ. διακοπή λειτουργίας ή επανόδος σε λειτουργία, τοποθετήσεις νέων, ρυθμίσεις αναλαμπών και της έννοιας τους αλλά και χώροι ασκήσεων και βολών κ.α. Στους μεγάλους φάρους διορίζονταν φαροφυλάκες υπεύθυνοι για την συντήρησή τους.

Πρβλ. Τρ. Καββαδίας - [Εσμεράλδα](#)

Ολονυχτίς τον πότισες με το κρασί του Μίδα
κι ο **φάρος** τον ελίκνιζε με τρεις αναλαμπές

φωτοσημαντη

Μικροτερο κατασκευασμα από τον φάρο, πάνω σε σημαδούρα και χωρίς προσωπικό έπαιζε αναλογό ρολό με τον φάρο. Κυρίως υποδεικνύει στομα λιμένων και υφάλια.

... και ριζ' το στο γιало

Επώνυμα

Καπετανάκης

Απο το λαϊκο Τραγουδι «Ο Καπετανάκης»
Το επώνυμο σημαίνει ο γίος του καπετάνιου

Καραβιας Χρυσανθος

Χρυσανθος Καραβιας (1731-1812): Διευθυντής της Ευαγγελικής Σχολής της Σμύρνης
Ευγένιος Καραβιας (1752-1821): Διαπρεπής κληρικός, μητροπολίτης Αγκιάλου
Βασίλειος Καραβιας ή Καραβιάς (1773-1830): Στρατιωτικός εκ των πρωτεργατών της ελληνικής επανάστασης στη Μολδοβλαχία το 1821
Διονύσιος Καραβιας (1773-1831): Επίσκοπος Ιθάκης
Αναστάσιος Καραβιας (1779-1855): Δάσκαλος
Παναγιώτης Καραβιας: Οπλαρχηγός της Ελληνικής Επανάστασης που αγωνίστηκε στο πλευρό του Δημητρίου Υψηλάντη
Σπυρίδων Καραβιας (1838-1919): Διαπρεπής ιατρός

Πλωρίτης Μαριος

Ο Μάριος Πλωρίτης γεννήθηκε στον Πειραιά. Πτυχιούχος της Νομικής και Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Έκανε θεατρικές σπουδές στην Αγγλία, Γαλλία και ΗΠΑ. Διετέλεσε κριτικός του θεάτρου και του κινηματογράφου στην εφημερίδα "Ελευθερία" (1945-1965), διευθυντής του θεατρικού τμήματος της ΕΙΡ (1950-1952), καθηγητής της Ιστορίας Θεάτρου στη Δραματική Σχολή του Θεάτρου Τέχνης (1956-1967). Υπήρξε δε από τους πρωτεργάτες του Θεάτρου Τέχνης μαζί με τον Κάρολο Κουν.
Το μεταφραστικό και κριτικό του έργο είναι σημαντικό. Τα εβδομαδιαία άρθρα του στο Βήμα της Κυριακής "άφησαν εποχή". Ήταν διευθυντής της εφημερίδας *Η Νίκη* (1965-1967) ¹⁴ Υπήρξε μέλος της ΕΣΗΕΑ, της Εταιρίας Θεατρικών Συγγραφέων, της Ένωσης Θεατρικών Κριτικών και του Ελληνικού Κέντρου θεάτρου.
Είχε κάνει τρεις γάμους. Ένα με την ηθοποιό Έλλη Λαμπέτη (1950 χώρισαν το 1953), δεύτερο με τη Μαρίκα Ανεμογιάννη (1964) και στη συνέχεια (1996) με την Κάτια Δανδουλάκη (με την οποία ήταν ήδη ζευγάρι για πολλά χρόνια, έζησαν μαζί συνολικά 32 χρόνια). Σύντροφος του, επίσης, υπήρξε και η δημοφιλέστερη ελληνίδα ηθοποιός, η Αλίκη Βουγιουκλάκη. Ήταν μόνιμος κάτοικος Αθηνών και μιλούσε επίσης γαλλικά, αγγλικά, γερμανικά και ιταλικά.

Σαχτούρης Γεωργιος (1783- 1841)

Εξέχουσα μορφή του Ναυτικού Αγώνα του 1821. Αντιναύαρχος του υδραϊκού στόλου, από τους πολμηρότερους αγωνιστές στις θαλάσσιες επιχειρήσεις. Πήρε μέρος στην επιχείρηση για την απελευθέρωση της Χίου και το 1824 μετά την καταστροφή των Ψαρών στην επιχείρηση ανακατάληψης του νησιού. Αποφασιστική υπήρξε η συμβολή του στις ναυμαχίες της Μυκάλης, του Γέροντα και του Καφηρέα. Συμμετείχε (1826) στον ανεφοδιασμό των πολιορκημένων στο Μεσολόγγι και στην επιχείρηση της Αλεξάνδρειας (1827) για την πυρπόληση του Αιγυπτιακού στόλου. Ο Καποδίστριας του ανέθεσε την αρχηγία της μοίρας των ακτών της Μεσσηνίας και τον αποκλεισμό της θαλάσσιας περιοχής από τον Αμβρακικό ως την Κρήτη. Στην οθωνική περίοδο ήταν διοικητής του πολεμικού ναυστάθμου του Πόρο
Απο τη λεμβο Σακτουρα.

Ψαρόπουλος

Αντι του ορθου Ψαροπούλος.

... και ριζ' το στο γιαλο

Ταβερνα στη Γλυφαδα οπου συχναζε ο Έθναρχης Κ. Καραμανλης επειδη ειχε πολυ καλο ψαρι και ηταν πολυ κοντα στο γηπεδο του γκολφ. Ο ετερος των Καραμνλήδων εσύχναζε στου Μπαιρακτάρη.

Εκεινο που μας ενδιαφέρει δεν ειναι οι γαστρομαργικες προτιμήσεις των ηγετων της Δεξιας αλλα το επωνυμο Ψαρόπουλος που συμπαρασυσθηκε απο την πλειονοτητα των αλλων επωνυμων σε -πουλος και τονιστικε στην προπαραληγουσα αντι στην παραληγουσα. Διοτι προκυπτει απο το ρημα πουλω. Το ιδιο ισχυει και με το Κρασόπουλος που ειναι Κρασποώλος

Ποιηση

Νικος Καββαδιας

Βλ. Περισσοτερα στο [επιμετρο για Καββαδιά](#)

Αλεξανδρος Ραγκαβης

[Διονυσου Πλους](#)

ΔΗΜΟΤΙΚΗ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

Σημαίνει ο Θιος, σημαίνει η γης, σημαίνουν τα επουράνια, σημαίνει κ' η αγιά Σοφιά, το μέγα μοναστήρι, με τετρακόσια σήμαντρα κ' εξηνταδυό καμπάναις, κάθε καμπάνα και παπάς, κάθε παπάς και διάκος.

Ψάλλει ζερβά ο βασιλιάς, δεξιά ο πατριάρχης, κι' απ' την πολλή την ψαλμουδιά εσειόντανε οι κολόνναις.

Να μπούνε 'ς το χερουβικό και νά βγη ο βασιλέας, φωνή τους ήρθε εξ ουρανού κι' άπ' αρχαγγέλου στόμα.

"Πάψετε το χερουβικό κι' ας χαμηλώσουν τ' άγια, παπάδες πάρτε τα γιερά, και σεις κεριά σβηστήτε, γιατί είναι θέλημα Θεού η Πόλη να τουρκέψη.

Μόν στείλτε λόγο 'ς τη Φραγκιά, νάρτουνε τρία καράβια,

το 'να να πάρη το σταυρό και τάλλο το βαγγέλιο,

το τρίτο, το καλύτερο, την άγια τράπεζα μας,

μη μας την πάρουν τα σκυλιά και μας την μαγαρίσουν".

Η Δέσποινα ταράχτηκε, κ' εδάκρυσαν οι εικόνες.

"Σώπασε, κυρά Δέσποινα, και μη πολυδακρύζης,

πάλι με χρόνους, με καιρούς, πάλι δικά σας είναι.

Λογοτεχνια

Μυθιστορηματα

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ - ΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΛΩΡΗΣ
ΦΩΤΗΣ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥΣ - ΑΣΤΡΟΑΒΟΣ

... και ριζί το στο γιαλο

ΝΙΚΟΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ - ΒΑΡΔΙΑ

Ποηση

Αλεξάνδρου Πάλλη – «Κανάρης»:

Όλη η βουλή των προεστών στο **μόλο** συναγμένη
Είπε πως όξω στη στεριά τους Τούρκους θα προσμένει
Τότε έβγαλα το φέσι
Και να μιλήσω θάρρεψα προβάλλοντας στη μέση.
Τίποτα αρχόντοι δε φελά, μονάχα το **καράβι**.
Σα μ' άκουσε ένα από τα τρανά καλπάκια μας ανάβει
Και το φαρμάκι χύνει:
«Ποίος είναι αυτός και πως τον λεν, που συμβουλές μας δίνει».
Να τα Ψαρά πως χάθηκαν. Κι εγώ φωτιά στο χέρι
Πήρα και πέρα τράβηξα κατά της Χιός τα μέρη,
Κι' είπα από κει –δε βάσταξα με χείλια πικραμένα
«Να! Πως με λεν εμένα».

Τραγουδι

Δημοτικά – Παραδοσιακά

Θαλασάκι μου

Θάλασσα, τους θαλασσινούς
μη τους θαλασσοδέρνεις,
Ροδόσταμο, να γίνεσαι
τη ρότα τους να ραίνεις
Θάλασσα, που τον έπνιξες
της κοπελιάς τον άντρα,
Κι η κοπελιά είναι μικρή
και δεν της παν τα μαύρα

Αρμενακι ειμαι κυρά μου

Αρμενάκι είμαι κυρά μου πάρε με
κι άνοιξε τη αγκαλιά σου βάλε με
Έλα βάρκα να με πάρεις, πάρε με
σε νησιώτικο λιμάνι βγάλε με

... και ριζ' το στο γιαλο

Γιαλο-Γιαλο πηγαίναμε

Γιαλό γιαλό πηγαίναμε
κι όλο για σένα λέγαμε
γιαλό να πας γιαλό να 'ρθείς
τα λόγια μου να θυμηθείς

Λαϊκά ή Ρεμπετικά

Το βαπόρι απ την Περσία

Το **βαπόρι** απ' την Περσία
πιάστηκε στην Κορινθία
Τόννοι έντεκα γεμάτο
με χασίσι μυρωδάτο

Βρε κουρνάζε μου **τελώνη**
τη ζημιά ποιός τη πληρώνει
Και σ' αυτή την ιστορία
μπήκαν τα **λιμεναρχεία**

Ήταν προμελετημένοι
καρφωτοί και λαδωμένοι
Δυο μεμέτια, τα καημένα,
μεσ' στο κόλλπο ήταν μπλεγμένα

*Τώρα κλαίν' όλα τ' αλάνια
που θα μείνουνε χαρμάνια*

Στιχοι – Μουσική –εκτέλεση : Βασ. Τσιτσάνης

Καπετανάκης

Δεν Ξανακάνω φυλακή.
Με τον **Καπετανάκη**
που 'χει ντούγκλα* στο μουστάκι
τα μιλήσαμε, τα συμφωνήσαμε.

Στίχοι: Πάνος Μιχαλόπουλος Μουσική: Λεονάρδος Μπουρνέλλης

*) Πολλά έχουν λέχθει γαι το νοημα της φράσης που μεταφερθηκε στο χαρτί απο το ακουσμα του τραγουδιου. Ενας ηθοποιος του μεσοπολεμου ('1935) ονοματι Ντουγκλας (Douglas Elton Ulman Fairbanks Junior) εφερε μουστακι στυλ «παραλια» και ηταν παραδειγμα προς μιμηση. Ο στιχος πρέπει να διαβαστει: “που 'χει Ντούγκλας το μουστάκι”

... και ριξ' το στο γιαλο

και να εννοηθει: που 'χει [αλα] Ντούγκλας το μουστάκι.

Πηραμε την κατω βολτα

Ελαφρά Εντεχνα

Βιρα τις αγκυρες

Βιρα τις άγκυρες και βάλε πλώρη
μακριά απ' το έρημο το φτωχοχώρι.

Το μουραγιο στο λιμανι

Το μουράγιο στο λιμανι
Ολο ηθαλασσα το πιανει
Και ζει μονο σαν αλανι
Και μουσκευεται

Γλυκειά Μαντόνα

Γλυκειά Μαντόνα
άκου και μένα
φεύγει στα ξένα
εκείνος παντοτινά

Να τον προσμένω
δωσ μου κουράγιο
και στο μουραγιο
φέρ' τον Μαντόνα ξανά

Στίχοι: Ναπολέον Ελευθερίου Μουσική: Γιώργος Μουζάκης Πρώτη εκτέλεση: Καίτη Μπελίντα

<http://youtu.be/hrD1UQ-c-Ik>

Με Βάρκα την Ελλάδα

Χίλια μίλια παραγάδια
κι ήταν λάθος τα σημάδια
ήρθαμε γιαλό
αλλά πού μυαλό
το κρασί και η φουρτούνα
θα μπατάρουνε τη σκούνα
αχ αυτή η ψαρού
πάει στα κουτουρού

... και ριζ' το στο γιαλο

Ξεκινάει μια ψαροπούλα

Η ψαροπούλα είναι βάρκα ψαρέματος η οποία χρησιμοποιείται και ως κεντρολιανικής πώλησης των ψαριών: Ο Ψαροπούλος αραζει την βάρκα σε κάποιο λιμάνι. Ακουμάει τις ψαροκασελες στην πλώρη ή στην προβλήτα και πουλάει τα ψάρια που έπιασε. Τετοιους ψαροπούλους (ανθρώπους) με ψαροπούλες (βάρκες) μπορείτε να δείτε και σήμερα στην σκαλα της Βαρκιζας.

Τα ανεμολογια

Κάτω οι σημαίες στις λεωφόρους που παρελάσαμε
άλλαξαν λέει τ' ανεμολόγια και οι ορίζοντες
μας κάνουν χάρη που μας ανέχονται
και που γελάσαμε
τώρα δημόσια θα έχουν μικρόφωνο
μόνο οι γνωρίζοντες

Στίχοι: Κώστας Τριτολιτής, Μουσική: Θάνος Μικρούτσικος, Πρώτη εκτέλεση: Γιώργος Νταλάρας

Τζαμάικα

Χρόνια στο μεροκάματο κοπίδι και σφυρί
έφτιαξα ένα σκαρί για το χατίρι σου
σκάλισα* στην πρυμάτσα του γοργόνα θαλασσιά
κι έγινα μια βραδιά караβοκύρης σου

Στίχοι: Λευτέρης Παπαδόπουλος - Μουσική: Μάνος Λοΐζος

*) Ο στιχοπλοκος προφανως αγνοει το τι είναι η πρυματσα (πρυμνησιο σχοινη, κάβος) και σκαλιζει ακροπρωρο πανω σ' αυτην! Ισως το μπερδευει με την πλώρη, επειδη συγχχει και την πλώρη με την πρυμνη. Τι πας και τα σκαλιζεις ρε Λευτέρη!

Καπετάνιε, Καπετάνιε Χαμογέλα

Ένας λύκος καπετάνιος απ' την Σύρα
στο καράβι τριγυρνά κάθε βραδιά
και θυμάται μια μικρούλα ζωντοχήρα
που του έφερε φουρτούνα στην καρδιά.

Το τσιμπούκι του δε σβήνει κι όλο πίνει
έχει βλέμμα σαν το κύμα αγριωπό
κι ένας μούτσος πίσω απ' ένα φινιστρίνι
τραγουδά όλο τον ίδιο το σκοπό.

Στη ζωή μας μια γυναίκα δεν μας φτάνει
καπετάνιε τη ζωή για να χαρείς
ρίξε άγκυρα στο πρώτο το λιμάνι
και καινούρια αγάπη κοίταξε να βρεις.

... και ριζ' το στο γιαλο

Μέρα-νύχτα με τα κύματα παλεύει,
ταξιδεύει για να βρει παρηγοριά
όμως όσο μακριά κι αν ταξιδεύει
η καρδιά του έχει [αράξει](#) στη στεριά.

Απ' τα χέρια δεν αφήνει το **τιμόνι**
Το **καράβι** μες στα κύματα πηδά
Κι ο **λοστρόμος** σαν αρχίσει και νυχτώνει
με τους **ναύτες** απ' την **πλώρη** τραγουδά

Καπετάνιε, καπετάνιε χαμογέλα
η αγάπη είναι **φουρτούνα** που περνά
μην αφήνεις την καρδιά σου μια κοπέλα
σαν **καράβι** τώρα να την κυβερνά.

Στη ζωή μας μια γυναίκα δεν μας φτάνει
καπετάνιε τη ζωή για να χαρείς
[ρίξε άγκυρα](#) στο πρώτο το **λιμάνι**
και καινούρια αγάπη κοίταξε να βρεις.

Ιστορικά

[Της Αμύνης τα παιδιά](#)

Μια μέρα θα το γράψει η ιστορία
που έδιωξε απ' την Αθήνα τα θηρία
που έδιωξε βασιλείς και βουλευτάδες
τους ψευταράδες και τους μασκαράδες

Και στην άμυνα εκεί
όλοι οι αξιωματικοί
πολεμάει κι ο Βενιζέλος
που αυτός θα φέρει τέλος
και ο κάθε πατριώτης
θα μας φέρουν την ισότης (sic)

Η Παναγιά που στέκει στο πλευρό μας
δείχνει το δρόμο στο νέο στρατηγό μας
τον ήρωα της εθνικής αμύνης
που πολεμάει και διώχνει τους εχθρούς

Της αμύνης τα παιδιά
διώξανε το βασιλιά
και του δώσαν τα πανιά του

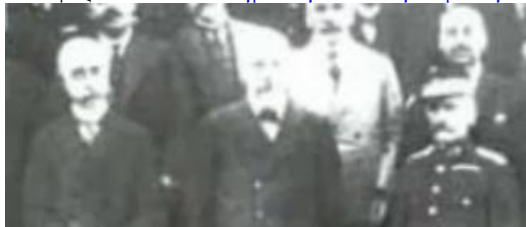
... και ριζ' το στο γιαλο

για να πάει στη δουλειά του
τον περίδρομο να τρώει
με το ξένο του το σόι

Έλα να δεις σπαθιά και γιαταγάνια
που βγάζουν φλόγες και φτάνουν στα ουράνια
εκεί ψηλά ψηλά στα σύνορά μας
τρέχει ποτάμι το αίμα του εχθρού

Της αμύνης τα παιδιά
διώξανε το βασιλιά
της αμύνης το καπέλο
έφερε το Βενιζέλο
της αμύνης το σκουφάκι
έφερε το Λευτεράκη.

Αναφέρεται στο [«κίνημα της Εθνικής Αμύνης»](#)

Βενιζέλος – Κουντουριώτης και Δαγκλής

Μελοποιημένα ποιήματα

Που πας καραβάκι με τέτοιο καιρό

"Πού πας καραβάκι με τέτοιον καιρό;
Σε μάχεται η θάλασσα, δεν τη φοβάσαι;
Ανέμοι σφυρίζουν και πέφτει νερό,
πού πας καραβάκι με τέτοιον καιρό;"

Στίχοι: Ζαχαρίας Παπαντωνίου - Μουσική: Αφροδίτη Μάνου

... και ριζ' το στο γιαλο

Σπασμένο καράβι

Σπασμένο **καράβι** να 'μαι πέρα βαθιά
έτσι να 'μαι
με δίχως **κατάρτια** με δίχως πανιά
να κοιμάμαι

Να 'ν' αφράτος ο τόπος κι η ακτή νεκρική
γύρω γύρω
με κουφάρι γερό και με πλώρη εκεί
που θα γείρω

Να 'ν' η **θάλασσα** άψυχη και τα ψάρια νεκρά
έτσι να 'ναι
και τα βράχια κατάπληκτα και τ' αστέρια μακριά
να κοιτάνε

Δίχως χτύπο οι ώρες και οι μέρες θλιβές
δίχως χάρη
κι έτσι κούφιο κι ακίνητο μες σε νύχτες βουβές
το φεγγάρι

Στιχοι: Γιαννης Σκαριμπας - Μουσικη: Γιαννης Στανος

[Οι 7 νάνοι στο s/s Cyrenia](#)

[Cambay's water](#)

[Kuro-Siwo](#)

[Αομίδα](#)

[Ενας Νέγρος Θερμαστής απο το Τζιμπουτί](#)

[Σταυρός του Νότου](#)

Παιδικα

Ηταν ενα μικρό καράβι

Ηθικοπλαστικο τραγουδι που προωθει κανιβαλιστικα διαιτολογια.
Απαραιτητο σε καθε σχολικη εκδρομη του δημοτικου σχολειου.

Ήταν ένα μικρό **καράβι**
που ήταν αταξίδευτο
Κι έκανε ένα μακρύ ταξίδι
μέσα εις τη Μεσόγειο.

... και ριζ' το στο γιαλο

Και σε πέντε έξι εβδομάδες
σωθήκαν όλες οι τροφές
Και τότε ρίζανε τον κλήρο
να δούνε ποιος θα φαγωθεί
1) Κι ο κλήρος πέφτει στα αγόρια
που ήταν σαν σκυλόψαρα
2) Κι ο κλήρος πέφτει στα κορίτσια
που ήταν σαν σκουπόξυλα
Κι αν σας αρέσει αυτή η ιστορία
την ξαναλέμε, λέμε απ' την αρχή

Το 1 το έλεγαν τα κορίτσια ενώ το 2 το ελεγαν τα αγόρια ταυτοχρονα και ξεφωνίζοντας.

Ειναι μια πιστη μετάφραση του αντίστοιχου Γαλλικου *Il Était un Petit Navire*

http://youtu.be/O0JRm_yw408

Το παραθετω ακεραιο γιατι περιέχει και γευστικες προτάσεις για το πως θα μαγειρευθει ο τυχερος, ο οποιος ήταν ενας νεαρος **μουτσος**. (πβλ. τη φραση: «εφαγε ενα μούτσο») Τελικα ομως γλυτωσε ως εκ θάυματος. Βλεπετε οι Γαλοι επιθυμουν να καθησυχάζουν τα παιδια τους και βάζουν στο τέλος την Παναγια τήν γοργοεπήκοο να τα σώζει

Il était un petit navire

Qui n'avait jamais navigué

refrain (Ohé ! Ohé ! Matelot, Matelot navigue sur les flots

Ohé ! Ohé ! Matelot, Matelot navigue sur les flots)

Il partit pour un long voyage

Sur la mer Méditerranée

Au bout de cinq à six semaines,

Les vivres vinrent à manquer!

On tira à la courte paille,

Pour savoir qui serait mangé,

Le sort tomba sur le plus jeune,

Qui n'avait jamais navigué

On cherche alors à quelle sauce,

Le pauvre enfant sera mangé,

L'un voulait qu'on le mit à frire,

L'autre voulait le fricasser

Pendant qu'ainsi l'on délibère,

Il monte en-haut du grand hunier,

Il fait au ciel une prière

Interrogeant l'immensité

Mais regardant la mer entière,

Il vit des flots de tous côtés,

Oh ! Sainte Vierge ma patronne,

... και ριζ' το στο γιαλο

*Cria le pauvre infortuné,
Si j'ai péché, vite pardonne,
Empêche-les me manger,
Au même instant un grand miracle,
Pour l'enfant fut réalisé
Des p'tits poissons dans le navire,
Sautèrent par et par milliers,
On les prit, on les mit à frire,
Le jeune mousse fut sauvé,
Si cette histoire vous amuse,
Nous allons la recommencer*

Εγραψα σε ελευθερη αποδοση το καθησυχαστικο happy end που εχει ως ακολουθως:

να δουμε τωρα με τι σάλτσα
ο μουτσος μας θα φαγωθει,
Ο ενας ειπε στο τηγάني,
κι' αλλη ειπε φρικασσέ

Οσο η συντυχιά εκρατει
να σου ο μουτσος στο κατάρτι
βλεπει τα κύματα βουνα
κι αρχιζει να παρακαλά
Βοηθα καλή μου Παναγιά
Λυπησου με τον δυστυχή,
αμαρτησα, συχωρεσε με ,
απ' τους φαγάδες γλυτωσέ με
Εκείνη εκανε το θαμα,
και χιλια ψαρια εν τω αμα
πήδηξαν μες' στο καράβι
κι ολοι τα βαλαν στο τηγανι
και σωθηκε, χαριτι θεία,
Κι αν σας αρεσει αυτη η ιστορια
Που λεει για το φαγητο
Εγω να σας την ξαναπώ

Ηταν ενα καράβι παιδια

Ήταν ένα καράβι παιδιά, ήταν ένα καράβι,
["Γλάρο" το λέγανε](#) κάνε μια [καντιλίτσα](#).
"Γλάρο" το λέγανε κάνε μια καντιλιά.

Ο αγνωστος στιχουργος αγνοει την παραδοση στην επωδο (ρεφραιν) του τραγουδιου εφευρισκοντας δικο του κομπο: την καντηλιά!
Εδω ειναι ο κομπος: Προφανως προκειται για την γνωστή [ψαλιδιά](#).

... και ριζίτο στο γιαλο

Οι γλωσσοπλάστες φτειαχοντας πλαστές λεξεις με κανουν να
κατεβάζω καντήλια και καντηλιές.

... και ριζ' το στο γιαλο

Παραδόσεις

Η γοργόνα¹⁷

Κατα την παράδοση η Γοργόνα ήταν η κακώς πληροφορημένη αδελφή του Μεγαλεξάντρου. Όταν της ελεγαν ότι ο αδελφός της πεθανε, βουλιαζε τα καραβία. Αφού του μαθευθηκε το παρασύνθημα "Ζει και βασιλεύει και τον κοσμο κυριεύει" τα ναυάγια μειώθηκαν αισθητα.

Παραδóση #551

Οί Γοργόνει είναι ώραιές γυναικες, μα απο τή μεση και κατω εχουνε ορά ψαριου. Βρίσκονται στη Μαύρη θάλασσα, πολλές φορές κατεβαίνουν και κατω στα νερά μας. Στα εξήντα τόσα ενα καραβι τις απαντησε απαξω απο τή Θασο. Μερικοι λεν πώς τις περισστερες φορες φαινονται το Σαββατο κατά τά μεσάνυχτα.

Αμα τύχει κανένα καράβι στο δρόμο της Γοργόνας, το αδράχνει από την πλώρη και ρωτάει! «Ζει δ βασιλιάς δ Αλέξαντρος;» Οι ναύτες πρέπει νά πουν: «Ζει και βασιλεύει» ή, «Ζει και βασιλεύει και τον κόσμο ειρηνεύει» ή, «Ζει και βασιλεύει και ζωή νά χετε και σεις». Τότε ή Γοργόνα από τή χαρά της γίνεται ωραία κόρη, πανει τους ανέμους και τα κύματα, και παίζει τή λύρα της και τραγουδει γλυκα τραγουδια και άπ' αυτή μαθαί-

νουν οι ναύτες τους καινούριους σκοπούς. Γι' αυτό όταν ακουσει κανένα καινούριο τραγούδι μέ νεόβγαλτο σκοπό, λέν για κεινον ποι το τραγουδει, πως τ' άκουσε από τή Γοργόνα.

Αν όμως δεν ηξευρουν οι ναύταις και κάμουν τό λάθος νά ειπουν πως ο βασιλιάς ο Αλέξαντρος

πεθανε, αγριευει ή Γοργονα και δινει μια και πετα ψηλα το καραβι και πεφτει, και πνιγονται ολοι στη θαλασσα. Η φευγει με θρηνους και μοιρολογια κι' απο τα κλαματα της σηκωνεται φοβερη [φουροτούνα](#) και πνίγει το καράβι και δέ γλυτώνει κανείς.

[1013.307 §551](#)

Βλέπε περισσοτερα στη μελετη μου [Η Γοργόνα Μέδουσα](#) και στη συλλογη μου με σχετικες εικονες και τιτλο [«Η Γοργών και χάριν έχει»](#)

... και ριζ' το στο γιαλο

Η παναγιά η Γοργόνα

Η Παναγιά η Γοργόνα στη Σκάλα Συκαμινέας - Λέσβος.

Ετυμολογικά

Θαυμαστή παρετυμολογία του λαού.

Ακούσανε οι απλοι ανθρωποι για τήν Παναγιά τη Γοργοεπηκοο.

Κι επειδη :

1. Δεν σκαμπαζαν γρυ για το τι σημαινει γοργοεπηκοος και
2. Ειχαν πολυ εντονη την παράδοση της Γοργόνας, αδελφης του Μεγαλεξαντρου κλπ

Δια ταυτα

Εχτισαν το εκκλησακι της Παναγιας της γοργονας.

Αν δεν εχετε δει την Γοργοεπηκοο να το κανετε: Ειναι ακριβώς δίπλα στη σύγχρονη Μητρόπολη Αθηνων, πιο ενδιαφερουσα απο την Μητροπολη, και είναι ναος αφιερωμένος στην Παναγία Γοργοεπήκοο και τον Άγιο Ελευθέριο. Κατασκευάστηκε στο τέλος του 12ου αιώνα, στα ερείπια ενός αρχαίου ναού που ήταν αφιερωμένος στην Ευλειθυία. Αρχικά ήταν αφιερωμένος στην Παναγία Γοργοεπήκοο και ανήκε στην επισκοπική κατοικία της Αθήνας. Από το 1863 αφιερώθηκε και στον Άγιο Ελευθέριο.

Λογοτεχνία -Ποιηση

Ο Στρατης Μυριβιλης εχει γραψει σχετικο μυθιστορημα για την Παναγια την γοργονα. Και την Παναγιά τη γοργόνα αναφέρει ο Λευτερης Παπαδοπουλος στο τραγουδακι του «10 παλληκαρια» κι όλη νύχτα λέγαμε τραγούδια για τη λευτεριά κι όλη νύχτα κλαίγαμε Γοργόνα Παναγιά.

... και ριξ' το στο γιαλο

Τα τζιτζικια

Ποιημα του Οδ. Ελύτη εμπνευσμενο απο την Παναγια τή
Γοργονα, το μελοποιησε ο Λίνος Κόκοτος

Η Παναγιά τα πέλαγα
κρατούσε στην ποδιά της.
Την Σίκινο, την Αμοργο
και τ' άλλα τα παιδιά της.

Ε σεις τζιτζίκια μου άγγελοι
γεια σας κι η ώρα η καλή.
Ο βασιλιάς ο Ήλιος ζει;
Κι όλ' αποκρίνονται μαζί.

Ζει και ζει και ζει .....
ο βασιλιάς ο ήλιος ζει.

Απο την άκρη του καιρού
και πίσω απ' τους χειμώνες
άκουγα σφύριζε η μπουρού
κι έβγαιναν οι Γοργόνες.

Ε σεις τζιτζίκια μου άγγελοι
γεια σας κι η ώρα η καλή.
Ο βασιλιάς ο Ήλιος ζει;
Κι όλ' αποκρίνονται μαζί.

Ζει και ζει και ζει .....
ο βασιλιάς ο ήλιος ζει.

... και ριξ' το στο γιαλο

Επιμετρα

Διονυσου πλους

Το Ανεμολογιο

Με τον όρο **Ανεμολόγιο** κυρίως εννοούμε αυτόν της πυξίδας εξ ου και ανεμολόγιο πυξίδα (compass card).

Πρόκειται για χάρτινο δίσκο που αναπαριστά τον ορίζοντα, η περιφέρεια του οποίου υποδιαιρείται από 0° έως 360° (στη πράξη το σημείο 0° είναι το αυτό με των 360°) και φέρει δύο διαμέτρους κάθετες από τις οποίες η μία δείχνει τη μεσημβρινή γραμμή με άκρα τα σημεία του ορίζοντα **B** (Βορρά) και **N** (Νότου) και η άλλη τη γραμμή του πρώτου καθέτου με άκρα τα σημεία του ορίζοντα **A** (Απηλιώτη - Ανατολή) και **Z** (Ζέφυρο -Δύση).

Στην αρχη το ανεμολογιο χωριζονταν σε 32 καρτα ή ρομβους καθε ρομβος χωριζονταν σε 4 καρτινια. [1158](#).183

Αργότερα καθε μοιρα υποδιαιρεθηκε σε 60 λεπτα και μετα καθε λεπτο σε 60 **λεπτεπιλεπτα** λεξη που χρσιμοποιεται και σήμερα για να δηλωσει κατι λεπτομεριακο ή καποιον που προσχεχει τις λεπτομερεις ή είναι ευθραυστος, «μη μου απτου»

... και ριζ' το στο γιαλο

Πρωτεύοντες και δευτερεύοντες καιροί (ανεμοί)

Γεωγραφική ονομασία	Επίσημη ονομασία	Κοινή ονομασία
Βορράς	Βορράς	Τραμουντάνα It tramontana Απο το λατ. Transmontanus ο περα απ τα βουνά (Αλπεις για τους Ιταλούς)
Βόρειος- βορειοανατολικός	Μεσοβορράς	Γραιγοτραμουντάνα
Βορειοανατολικός	Μέσης	Γραιγός It.Grego<Greco απο την Ελλαδα
Ανατολικός- βορειοανατολικός	Μεσαπηλιώτης	Γραιγολεβάντες
Ανατολικός	Αηλιώτης	Λεβάντες It. Lenante < levare σηκωνω, ανατέλω
Ανατολικός- νοτιοανατολικός Νοτιοανατολικός	Ευραπηλιώτης Εύρος	Σιροκολεβάντες Σορόκος Απο το αραβ. Seelua = ανατολη. Πρβλ. σοροκάδα Οστριασιρόκος
Νότιος- νοτιοανατολικός	Ευρόνοτος	
Νότιος	Νότος	Οστρια (Λατ. Austrius > Αυστρια, Αυστραλια κλπ) Οστριογάρμπης
Νότιος- νοτιοδυτικός	Λιβόνοτος	
Νοτιοδυτικός	Λίβας (Απο τη Δυβη)	Γαρμπής
Δυτικός- νοτιοδυτικός	Λιβοζεφυρος	Πουνεντογάρμπης
Δυτικός	Ζέφυρος	Πουνέντες
Δυτικός- βορειοδυτικός Βορειοδυτικός	Σκιρωνοζέφυρος Σκίρων ή αργέστης	Πουνεντομαίιστρος Μαίιστρος Μαιστραλι:(ελαφρος σε ενταση Μαίιστρος)
Βόρειος- βορειοδυτικός	Σκιρωνοβορράς	Μαίιστρο-τραμουντάνα

Υπαρχουν και καποιες ονομασιες ανεμων που δεν εξαρτωνται απο τη διευθυνση του ανεμολογιου που φυσουν:

Μπάτης

Η υγρή θαλάσσια μάζα θερμαίνεται αργότερα της στεριάς και η διαφορά θερμοκρασίας προκαλεί την κίνηση αέριων μαζών. Στην επιφάνεια της γης και κοντά στην παραλία ο φαινόμενος άνεμος ονομάζεται **θαλάσσια αύρα** ή μπάτης.

Απο το αρχ. εμβάτης=απο το εν+βαινω: ο εμβαινων αυτος ο ανεμος που μπαινει στη στερια απο τη θαλασσα.

Πρβλ επιβάτης απο επι+βαινω.

Προσοχή:οχι ο κτηνοβάτης

... και ριζίτο στο γιαλο

Μελτέμι

Μετριος ή ισχυρος Βορειος ή βορειοδυτικος ανεμος που πνεει σε ορισμενη εποχη του ετους. Φρ. Αυγουστος και πιάσαν τα μελτέμια. Αρχ. Ετησία

... και ριζ' το στο γιαλο

Ο Κολοσσός της Ρόδου

Όρθιος πενήντα έξι χρόνια, ξαπλωμένος οχτακόσια

688.237

ΟΛΟΙ ΜΑΣ ΕΧΟΥΜΕ μια πανομοιότυπη εικόνα για τον περίφημο Κολοσσό της Ρόδου, ένα από τα επτά θαύματα της αρχαιότητας. Πατά στις δύο άκρες της εισόδου του λιμανιού της Ρόδου και τα πλοία μπαινοβγαίνουν πλέοντας ανάμεσα στα ανοιχτά σκέλη του. Το αριστερό του χέρι ακουμπά στο μηρό του και το δεξί του υψώνεται πάνω από το κεφάλι του, κρατώντας τον πυρσό, που φώτιζε την περιοχή και ειδοποιούσε από μακριά τα καράβια σαν φάρος.

Η εικόνα αυτή παγιώθηκε από μια λιθογραφία του 1835. Οι σύγχρονοι μελετητές ύμωσ θεωρούν αυτή την εικόνα προϊόν φαντασίας, καθώς βεβαιώνουν ότι δεν υπήρχαν εκείνη την εποχή οι τεχνικές δυνατότητες να κατασκευαστεί ένα τόσο πελώριο άγαλμα σε τέτοια στάση. Ο Κολοσσός ήταν 30 μέτρα ύψος και είναι το δεύτερο ψηλότερο άγαλμα στην ιστορία, με πρώτο το Άγαλμα της Ελευθερίας στη Νέα Υόρκη, που είναι 46 μέτρα.

Η εκδοχή που αποδέχονται σήμερα οι αρχαιολόγοι και οι μηχανικοί είναι ότι ο Κολοσσός ήταν μονοκόμματος και είχε στηθεί κάπου αλλού στο λιμάνι της Ρόδου και όχι στην εισοδό του. Κατασκευαστής ήταν ο Χάρης ο Λίνδιος και χρειάστηκε για να τον ολοκληρώσει δεκαπέντε χρόνια. Τα χρήματα που χρειάστηκαν για την κατασκευή του προήλθαν από την πώληση των μεγάλων πολιορκητικών μηχανών που εγκατέλειψε στην περιοχή ο Δημήτριος ο Πολιορκητής το 307 π.Χ., μετά από ένα χρόνο ανώφελης πολιορκίας της Ρόδου.

Το πελώριο άγαλμα κατασκευάστηκε μεταξύ του 292 και του 280 πΧ, αλλά έμεινε όρθιο μόλις 56 χρόνια. Ωστόσο έμεινε για πάντα στη μνήμη των ανθρώπων. Στο σεισμό του 222 έσπασε στα γόνατα και σωριάστηκε στο έδαφος. Τα κομμάτια του έμειναν εκεί για ολόκληρους αιώνες, χωρίς κανένας να μπορεί να τα μετακινήσει. Οι γραπτές μαρτυρίες που υπάρχουν αφορούν πλέον το πεσμένο κούφιο άγαλμα, που γινόταν αντικείμενο θαυμασμού. Ο Πλίνιος αναφέρει ότι λίγοι άνθρωποι μπορούν να αγκαλιάσουν τον αντίχειρα του, ενώ στο βάθος διακρίνονται

... και ριζ' το στο γιαλο

πελώριες πέτρες, με τις οποίες ο καλλιτέχνης είχε στηρίξει εσωτερικά το δημιούργημά του.

Το 653 μ.Χ., επί αυτοκρατορίας Κώνστα, οι Άραβες του εμίρη της Δαμασκού Μωαβία Α' κατέλαβαν τη Ρόδο. Ο Μωαβίας είδε το πεσμένο άγαλμα και, 930 χρόνια μετά την ανέγερση του, αποφάσισε να το πουλήσει για να βγάλει τα έξοδα της εκστρατείας. Το αγόρασε ένας Εβραίος έμπορος από την Έδεσσα της Συρίας, τη σημερινή τουρκική Ούρφα, που το τεμάχισε, το μετέφερε με πλοία απέναντι και, χρησιμοποιώντας 900 καμήλες, το μετέφερε στο εσωτερικό της Μικράς Ασίας, όπου το πούλησε ως μέταλλο. Οφείλουμε πάντως να πούμε ότι ακόμα και σήμερα θεωρείται εξαιρετικά δύσκολη η κατασκευή ενός τέτοιου αγάλματος.

Οι αστερισμοί

Η ΠΟΥΛΙΑ Ή [ΕΞΑΣΤΕΡΟΝ](#)

Ο ΠΟΛΙΚΟΣ ΑΣΤΕΡΑΣ

Το μεγαλύτερο αστερι του αστερισμού της μικρής Αρκτού (αλετροποδι). Φαίνεται στο βόριο ημισφαίριο. Παιζει το ίδιο ρολό που παιζει ο Σταυρος του Νοτου στο νότιο ημισφαίριο: Δειχνει το βορρα.

ΤΟ ΑΛΦΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΑΥΡΟΥ

Το μεγαλύτερο αστερι του αστερισμού του Κενταύρου η Σταυρος του νοτου. Φαίνεται στο νοτιο ημισφαίριο. Παιζει το ίδιο ρολό που παιζει ο πολικος αστέρας στο βορειο ημισφαίριο: Δειχνει το βορρα. Η διοπτρευση του γινεται με το παλινωριο. Γι'αυτη την εργασια οι ναυτικοι λενε «πηρα κατω το Αλφα του Κενταυρου»

Λεξιλογιο

Λεξεις του ναυτικου ιδιωματος που περασαν στην καθημερινη μας ομιλια
ΑΒΑΡΙΑ: Ζημιά πλοίου ή του φορτίου του από κακοκαιρία. '

Λεμε **πρεπει να κανεις μια αβαρια και να ερθεις** εννοωντας να υποστεις μια ζημια, μια ταλαιπωρια

ΑΠΑΝΕΜΟΣ ή **ΥΠΗΝΕΜΟΣ** : Μέρος ήσυχο χωρίς αέρα.

Απανεμί φρ. «να βρω κουραγιο κι απανεμι» αντιθετο (ιδιωμ.): μπαζανέμι.

ΑΠΟΝΕΡΑ: Τα νερά (το κύματα) που δημιουργεί το πλοίο καθώς κινείται.

ΔΕΣΤΡΑ: Σίδερο στη προκυμαία για να δένουν τα σκάφη.

ΝΑΥΤΙΑ: Ζαλαδα απο το κουνημα του πλοιου. Αρχ. Ναυτιασις Λατ. Nausea

Για κατι που επαναλαμβανεται πολυ συχνα λεμε φρ: «στην αναφορα του επαναλαμβανει μεχρι ναυτιασεως το θεμα χ». Λατ. ad nauseam

... και ριζ' το στο γιαλο

Κομβοι

Τα σχοινια χρησιμοποιουνται ευρυτατα σε ολες τις δουλειες του καραβιου. Με τα σχοινια κανουμε κομπους (κομβους) .

Κομβος

Ομως κομβος ειναι μοναδα μετρησης της ταχύτητας του πλοιου. Σημερα τον λέμε **κομβο** σε αντιθεση με τους κόμπους.

Η ταχύτητα των πλοίων διακρίνεται στις ακόλουθες κατηγορίες:

1. Αργή ή βραδυπορίας (idling speed), συνήθως εντός λιμένων, διαύλων, κ.λπ. (περίπου 5-7 κόμβοι).
2. Μέτρια ή αποδοτική (cruising speed), συνήθως μετά απόπλου ή όταν προσεγγίζεται αγκυροβόλιο, (περίπου 9-10 κόμβοι).
3. Μέση ταχύτητα (average speed), συνήθως σε έξοδο από περιορισμένων κινήσεων περιοχή, ή προετοιμασία προσέγγισης λιμένων,(περίπου 10-13 κόμβοι).
4. Οικονομική (economic speed), ιδανική ταχύτητα σε συνάρτηση ωριαίας κατανάλωσης καυσίμων, (ποικίλει κατά τύπο πλοίου).
5. Υπηρεσιακή (service speed ή commercial speed), χαρακτηρίζεται η συνήθης ακολουθούμενη που μπορεί και να ταυτίζεται με την οικονομική, και
6. Μέγιστη ή «πάση δυνάμει» (full speed), η ανώτερη δυνατή που μπορεί έκτακτα ν' αναπτύξει ένα πλοίο (για κάποιο χρονικό διάστημα).

Δρομομετρο

Εικόνα 25 - Προσφατο Δρομομετρο

Το κοινό δρομόμετρο επί [ιστιοφόρων](#) και πρώτων μηχανοκίνητων πλοίων αποτελείτο από το **Δελτωτό** (log), το σχοινί και το συμπληρωματικό εξάρτημα του **Αμμωτού**.

Το **Δελτωτό** ήταν μια ξύλινη τριγωνική κατασκευή που έφερε φελλούς και στο κάτω μέρος είχε επένδυση μολύβδου, έτσι ώστε να παραμένει στην επιφάνεια του νερού κάθετο (σαν τσαμαδούρα).

Το σχοινί ήταν αρκετά λεπτό και μακρύ το οποίο έφερε ανά σταθερό μήκος και ένα κόμπο. Αυτό το σταθερό μήκος μεταξύ των κόμπων ήταν ανάλογο με τι **Αμμωτό** γινόταν η δρομομέτρηση (casting the log).

... και ριζ' το στο γιαλο

Το **Αμμοτό** ή αμμοκλεψύδρα (κοιν. *μετζουμινούτο* αγγλ. sandglass) ήταν ένα όργανο από δύο γυάλινες σφαίρες ενούμενες μεταξύ τους με λεπτό άνοιγμα από το οποίο πέρναγε άμμος από τη μία σφαίρα στην άλλη. Ανάλογα με το χρόνο που έκανε να περάσει η άμμος το **αμμοτό** διακρινόταν σε 10' δευτερόλεπτο, 30' δευτερόλεπτο και 30' λεπτών - "ημιώριο" (κοιν. *μεντζαρόλι*).

Ο τρόπος δρομομέτρησης γινόταν ως ακολούθως: ο επί της χρονομέτρησης ναύτης χειριστής του αμμοτού κρατούσε το αμμοτό κατακόρυφα με τη κενή από άμμο φιάλη προς τα επάνω, δηλώνοντας "έτοιμος". Τότε ο επί της δρομομέτρησης ναύτης έρχινε από τη πρύμνη το Δελτωτό στη θάλασσα που ήταν δεμένο με το "πρόμετρο" (αρχικό τμήμα του σχοινιού ίσο με το μήκος του πλοίου) αφήνοντάς το ελεύθερο μέσα από το χέρι του, μόλις πέρναγε ο 1ος κόμπος έδινε την εντολή "στρέψε"! Τότε ο χειριστής του αμμοτού έστρεψε το όργανο ανάποδα παρακολουθώντας προσεκτικά το άδειασμά της άμμου αναφωνώντας "προσοχή" μόλις πλησίαζε να αδειάσει οπότε στο τέλος φώναζε "κράτει". Τότε ο β' ναύτης έκλεινε το χέρι του και σταματούσε την παρέκταση του σχοινιού μετρώντας πόσοι κόμποι πέρασαν από το χέρι του ο αριθμός των οποίων ήταν και η ωριαία ταχύτητα του πλοίου σε μίλια.

Στην Εικόνα 25 εμφανίζεται πιο σύγχρονο δρομομετρο.(Απο το Ναυτικό Μουσείο)

Αγκύλη

Κν. **γάσα** (n) δημ. ναυτ. κατασκευάζεται με κυρτώση της άκρης του σχοινιού σε σχημα δακτυλιδιού, **αγκύλη**, κομποθηλιά και πλεξιμο. Γίνεται με χρήση καβίλιας (αρχ. **κέστρον**) . Συχνά χρησιμοποιείται στους **καβους** όταν **δενει** το πλοιο: η γάσα του **καβου** περνάει στη **δεστρα** και ο **καβος** τεντώνεται με τον **εργατη**.

... και ριζ' το στο γιαλο

Καντηλίτσα

Μπορεί να γίνει με ενα μονο χερι και να χρησιμευσει στη διασωση καποιου που κρεμεται απο το αλλο του χερι απο καπου.

Ματισιά

Υπαρχει και αντιστοιχο ρημα ματιζω. Ενωνω με πλεξιμο ενα σχοινη που κοπηκε. Οπως και στη γάσα χρησιμοποιειται μια καβιλια ή κέστρον.

Τι να σου τάξω ατίθασο παιδί να σε κρατήσω
Παρηγοριά μου ο σάκος μου, σ' Αμερική κι Ασία
Σύρμα που εκόπηκε στα δυο και πως να το **ματίσω**;
Κατακαημένε, η θάλασσα μισάει την προδοσία.

... και ριζ' το στο γαλο

Ορμιοδεσμος

Ορμιά είναι το λεπτο νημα με αγκιστρο (κν. αγκιστρι), η πετονιά.
Ο ορμιοδεσμος ενώνει δύο κομματα πετονιας. Οσο εντεινεται τοσο και συσφιγκεται.

Ονοδεσμος ή γαιδουρόκομπος

Ποδόδεσμος

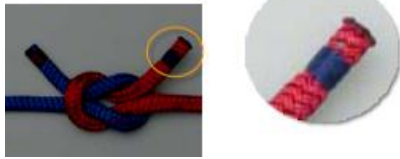

Σταυρος ή σταυροκομπος

... και ριζ' το στο γιало

Φιμωμα

Το φιμωμα και ο καρυδοκομπος γινονται για να προστατευσουν την ακρη του σχοιγιου απο το ξεφτισμα.

Ψαλιδιά

Κομπος που μπορεί να γίνει χωρίς να είναι διαθέσιμες οι ακρες του σχοιγιου. Ειδικός κομπος για το δεσιμο ενος μικρου πλεουμενου σε μια δεστρα.

... και ριζ' το στο γαλο

Η πειρατεία

Ετυμολογία

Ο πειρατής ετυμολογείται από το αρχαίο ρήμα πειράω που σημαίνει δοκιμάζω, προσπαθώ, επιχειρώ. Πρβλ. τα σημερινά επιχειρήση, πειραμα, πειράζω. Το επιχειρώ έχει και την έννοια του επιτιθεμαι. Άρα ο πειρατής είναι αυτός επιτιθεται.

Συν. Κουρσάρος

Είδος που έχει εκκλειψει στη Μεσογείο.

Υπαρχει μια λεπτή διαφορά μεταξύ πειρατή και κουρσαρου: Ο πειρατής ληστευε τους παντες και ο Κουρσαρος (από το λατ. Cursor = δρομέας, επιδρομέας) εξαιρουσε τους συμπατριωτες του.

Επιχειρειν δια της πειρατειας

Βεβαια η πειρατεια ηταν μια καλή επιχειρηση και απο οικονομικης πλευράς.

Η ληστεία, το δουλεμποριο και τα λυτρα απεφεραν τεραστια κερδη στους πειρατες. Οσα **αποθησανριζαν** απο αυτες τις επιχειρησεις, φροντιζαν να τα κρύψουν με καθε μυστικοτητα.

Οι **θησαυροι** των πειρατων εκαναν να **θησαυρισουν**:

- οι λογοτεχνες οπως
  - ο Robert Louis Balfour Stevenson (13 Νοεμβρίου 1850 - 3 Δεκεμβρίου 1894) Σκωτσέζος μυθιστοριογράφος, ποιητής, δοκιμιογράφος και συγγραφέας ταξιδιωτικων περιπετειων. Πιο γνωστά βιβλία του «Το νησι των Θησαυρών», «Το

... και ριζ' το στο γιαλο

κλεμενο παιδι», «Παράξενη Υπόθεση του Δρ Τζέκιλ και του κ. Χάιντ»

- ο Η Δαφνη ντυ Μωριε με το «Πανδοχειο της Τζαμαικα»
  - ο Ο Ιουλιος Βερν με το «Ο φάρος της άκρης του Κόσμου» [Phare du Bout du Monde](#)
- Οι ηθοποιοι οπως:
    - ο Ο Jonny Depp ως [Captain Jack Sparrow](#) στα διαφορα σεκουελ Pirates of the Caribbean
    - ο Ο Μπαρτ Λαγκκαστερ ως Κοκκινος Πειρατης (The Crimson Pirate)
  - Οι οινοποιοι που κανουν ρουμι αφου ηταν το κυριο ποτο των πειρατων.

Γιο, χο, χο, γιο, χο, χο
σ' ένα βαθύ μπουντρούμι
Γιο, χο, χο, γιο, χο, χο
μ' ένα μπουκάλι ρούμι

Στιχοι που μελοποησε ο Λουκιανος Κηληθόνης απο το Νησι των Θησαυρων του Στηβενσον.

Πειρατικές Τακτικές

Οι πειρατές κανανε **ρισαλτο** (εισπήδηση) σε εμπορικα πλοια με τα ευκινητα πλοια τους. Τα εμπορικα, δυσκινητα λογω βαρους του φορτιου τους, ηταν ευκολη αλλα και προσοδοφορα **λεια**. Η λεια λεγονταν «**πρέζα**» (απο το Ιτ ρημα prendere = λαμβανω, πρέζα=λήψη προβλ το κν. «**πριζα**» για το ηλεκτρικο ρευμα και «**πρεζα**» για τα ναρκωτικα. Η **πρέζα** ειναι η αρχαια **δραχμή** (απο το δραττομαι=αρπαζω).

Οι πειρατες ριχνανε γάντζους (βλ γαντζος) και τραβουσαν κοντα τα δυο πλοια. Στα δοντια τους κρατουσαν τους **σαλταρμάρες**⁸ (Ιτ. Salto al mare πηδώ στη θαλασα), φαρδια σπαθια και εισπηδουσαν απο τις σκαλιερες το κατάστρωμα του εμπορικου. Το πληρωμα του εμπορικου ξεπουλιωταν σε σκλαβοπάζαρα (Τουνεζι, Μπαρμπαρια) ή απελευθρωνωνταν με λύτρα.

⁸ Μυτιληνίος παλαίμαχος ποδοσφαιριστής του Πανιωνίου, Παναγιώτης Σαλταμάρας,

... και ριζ' το στο γιαλο

Για περισσότερα επι των πρακτικων της πειρατειας και την ιστορια της παραπεμπω στην οικεια βιβλιογραφια.

Στα καθ' ημας

Στην καθημερινη ομιλια οι πειρατες εχουν αφησει κατάλοιπα:

Φρασεις

Μπαρμπαρια και Τουνεζι

Η Μπαρμπαρια και το Τουνεζι (Τυνησια) ηταν κεντρα του πειρατικου εμποριου. Σκλαβοπαζαρα.

Η φράση λέγεται ως [αντιλογος](#) στο «μπα!»

Το νοημα είναι «Στη [Μπαρμπαρια](#) και στο Τουνεζι: εκεί να σε πουλήσουν»

Λεξεις

Σαλτάρω

Βλ. Ρισάλτο ή ρεσάλτο

Απο το **σαλτάρω**, με επηρεασμο απο το ρεσαλτο, προκυψανε οι **σαλταδοροι** της κατοχης. Επειδή χρησιμοποιουσαν καθε ειδος απατης για να απασχολήσουν τους κατακτητες, η λεξη **σαλταδορος** κατάντησε να σημαίνει τον ευκαιριακο απατεωνα.

Οι πειρατές κανανε **ρισαλτο** (εισπήδηση) σε εμπορικα πλοια με τα ευκινητα πλοια τους. Τα εμπορικα, δυσκινητα λογω βαρους του φορτιου τους, ηταν ευκολη αλλα και προσοδοφορα **λεια**.

πρέζα

Η λεια λεγονταν «**πρέζα**» (απο το Ιτ ρημα prendere = λαμβανω, πρέζα=λήψη πρβλ το κν. «**πριζα**» για το ηλεκτρικο ρευμα και «**πρεζα**» για τα ναρκωτικα. Η πρέζα είναι η αρχαια δραχη από το δράττομαι=αρπαζω). Οι πειρατες ριχνανε γάντζους (βλ γαντζος) και τραβουσαν κοντα τα δυο πλοια.

σαλταομάρες

κατά το ρίσαλτο οι πειρατες κρατουσαν τους **σαλταομάρες**⁹ με τα δοντια τους (Ιτ. Saltare al mare πηδώ στη θαλασα), φαρδια σπαθια και εισπηδουσαν απο τις **σκαλιερες** το **κατάστρωμα** του εμπορικου. Το πληρωμα του εμπορικου ξεπουλιωταν σε σκλαβοπάζαρα (Τουνεζι, Μπαρμπαρια) ή απελευθρωνωνταν με λύτρα.

Σαλτο

⁹ Μυτιληνιός παλαίμαχος ποδοσφαιριστής του Πανιώνιου, Παναγιώτης Σαλταμάρας,

... και ριζ' το στο γιαλο

Γνωστο απο το τσιρκο το **σαλτο** μορταλε =το πηδημα του θανατου. Σημερα λεγεται και με την εννοια συντομης επισκεψης. Φρ. «Μια και θα ειμαι στη Σαλονικη λεω να κανω ενα **σαλτο** να δω τον Νικο».

Φούστες

Στενομακρα ταχυπλοα, χαμηλα και κωπηλατα σκαφη των πειρατων.

Ετυμολογια : απο το λατ fustis =ραβδος, μπαστουνι, ξυλο.

Το βαμβακι ονομαζονταν και «ξυλινο μαλλι». Fustagno ειναι το βαμβακερο υφασμα και κατα συνεκδοχη το βαμβακερο ρουχο: το φουστани και η φουστανελα.

Μπριγκαντινι

Πειρατικο πλεουμενο παρομοιο με την φουστα.

Απο το ιταλικο brigantino <lat brigantenus, απο το briga με την έννοια του σύγκρουση, μάχη. - Μικρό ελαφρύ και χαμηλο πλοιο, που προορίζονταν αρχικά για πειρατεια.

Ακουγεται λιγακι σαν την μπριγιαντινη (γυαλιστικο των μαλιών) αλλα αυτη προερχεται απο το brillare = απαστράπτω. (Αγγ. bright)

Τραγουδια

Στίχοι: Γιώργος Σταυρακάκης
Μουσική: Γιώργης Σταυρακάκης

Αν ήταν ν' άρχιζα ξανά
τραγούδια να σου γράψω
μπαλάντες ταξιδιάρικες να φεύγεις μακριά
στο πλοίο της καρδούλας σου θα έκανα ρεσάλτο
και νότες θα ζωγράφιζα στα άσπρα σου πανιά
Ταξίδι μπλε
στη ρότα του κορμιού σου
σ' άγνωστα μέρη με χάρτες μυστικούς
σαν **πειρατής**
μα όχι σαν τραγουδιστής
σαν ναυαγός
μεσ' της καρδούλας σου το φως

Σταυρακακης -Ρεσάλτο

Ξυπνάν οι ναύτες του βυθού **ρισάλτο** να βαρέσουν
κι απέ να σου χτενίσουνε για πάντα τα μαλλιά.
Τρόχισε κείνα τα σπαθιά του λόγου που μ' αρέσουν
και ξαναγύρνα με τις φώκιες πέρα στη σπηλιά

Καββαδιας - Εομεράλδα

Στο Τουνεζι στην Μπαρμπαρια
μας επιασε κακοκαιριά

... και ριζ' το στο γιαλο

Λαϊκό

Ναυαγιστές

Μια ιδιότυπη μορφή πειρατείας. Η τεχνητή προκλήση ναυαγίου ώστε να ληστευθεί το εμπορευμα του ναυαγισμένου πλοιου. Οι ναυαγιστες ενεργουσαν απο την ξηρά.

Αναβαν παραπλανητικες φωτιες κοντα σε υφαλα που οι ναυτιλομενοι τα εκλαμβαναν ως **φαρους**, με αποτέλεσμα να τσακιστουν στα βραχια, ή έσβυναν φάρους με τον ιδιο σκοπο.

Πειρατικο ταξί

Στη δεκαετεια του 1950 τα **πειρατικα ταξι** ήταν κατι πελωρια αυτοκινητα («**κουρσαρες**») που χωρουσαν 6-8 επιβάτες. Με τιμη διπλασια του εισιτηριου του τραμ ή του τρολευ, σε μετεφεραν στην ιδια διαδρομη. Οι πειρατές αυτήν ηταν διαφορετικοι, και εντιμοτεροι, απο τους σημερινους «κουρσάρους»-πειρατες της διπλής **κουρσας**.

Η κούρσα

Ενω η δραστηριοτητα του πειρατη ειναι η πειρατεια, η δραστηριοτητα του κουρσάρου ειναι το κουρσος.

Η λεξη απο το Λατ. *cursus* με βαση το ρήμα και σημαίνει =τρέξιμο, διαδρομή ή επιδρομή (με τα πόδια, με άλογο, με άρμα, με πλοίο, κ.λπ.), αλλα και μια σειρά μαθημάτων.

Η **κουρσα** σημερα σημαίνει την διαδρομη που κανει το ταξι. Το ταξι πληρώνεται **αναλογα με την κουρσα**. Η μετρηση της αξιας της κουρσας γινεται με το **ταξιμετρο**. Απο την διαδρομη (**κουρσα**) προεκυψε και το ονομα του μεταφορικου μεσου που κανει την διαδρομη=Η **κουρσα** = αυτοκινητο πολυτελειας.μεταφορας επιβατων Πρβλ. το λαικο τραγουδακι:

Εμείς με τραμ πηγαίνουμε και άλλοι με **κουρσαρες**
Για μας τα ντορτια κι οι διπλες και γι άλλους οι εξαρες

Παραγωγή λεξη του **cursus** ειναι ο **cursor** =δρομεας, επιδρομεας = **κουρσάρος** (*cursor* γεν. *Cursoris*>κουρσορης>κουρσάρος). Την πηραν αυτοουσια οι Αγγλοι απο τους οποιου την πηραμε εμεις για να δηλωσουμε το σημαδι της οθονης που κινουμε, για καταδειξη, με το ποντικι του υπολογιστη. Διατηρησαμε την διαστρεβλωμενη προφορά κερσορ αντι του ορθου κούρσορ.

Διασημοι πειρατες

Ιστορικα προσωπα

ΧΑΙΡΕΝΤΙΝ ΜΠΑΡΜΠΑΡΟΣΣΑ

Μαλλον κουρσάρος παρά πειρατης. Οι Τουρκοι τον θεωρουν εθνικο ηρωα και του έχουν στησει και μνημείο μπροστα στο Ναυτικο μουσειο τους

... και ριζ' το στο γαλο

Ο Χαϊρεντίν Μπαρμπαρόσα, γεννήθηκε το 1478 στο νησί της Λέσβου απο έναν Αλβανό αγγειοπλαστη πατέρα Γιακούπ Αγά¹⁰ και μια τοπική χριστιανική μητέρα Ελληνίδα την **Κατερίνα**. Σύντομα διαπίστωσε οτι τα πλοία δεχονταν συχνά επιδρομές από πειρατές από τους Ιππότες του Αγίου Ιωάννη, που ναυλοχουσαν στη Ρόδο. Ο Χαϊρεντίν, και ο αδερφός του Αιυή ¹¹ αποφάσισαν να συμμετάσχουν στις πειρατικές επιχειρήσεις καθώς και για την αντιμετώπιση των Ιπποτών του Αγίου Ιωάννη. Ασκησαν πιέσεις των τοπικών αρχόντων από τους Μαμελούκους της Αιγύπτου μεχρι τον Σουλτάνο του Αλγεριου για να τους παράσχει τα μεσα και διάφορα πλοία για επιδρομή σε χριστιανικα λιμάνια με αντάλλαγμα ένα ποσοστό της λείας.

Κατά τη διάρκεια των κατακτητικών και αρπακτικών επιδρομών του ο Μπαρμπαρόσα έστειλε τους Τούρκους και αλγερινούς πειρατές του ενάντια πολλών νησιών του Αιγαίου, ειδικά στις Κυκλάδες καθώς και στα Κύθηρα, στην περιοχή του Τσιρίγου. Αυτό που επακολούθησε ήταν η ερήμωση του νησιού. Λέγεται ότι σκοτώθηκαν 7.000 άμαχοι και οι υπόλοιποι πουλήθηκαν ως σκλάβοι, ενώ εκείνοι που κατόρθωσαν να διαφύγουν, κρύφτηκαν στα βουνά ή πέρασαν στην Πελοπόννησο. Ακόμα και σήμερα στην πρωτεύουσα του νησιού τον Άγιο Δημήτριο, γνωστή έως Παλαιοχώρα είναι διακριτά τα ίχνη της ερήμωσης από εκείνη την πειρατική λαίλαπα.

¹⁰ Αρκετοί ιστορικοί θεωρούν πιθανό ότι και ο πατέρας τουw ήταν Έλληνας Γενίτσαρος.

¹¹ Που φαίνεται πως ήταν κοκκινότριχης και απο εκεί πήραν το παρωνυμιο Μπαρμπαροσσα=Barba rossa=Κοκκινογένης.

... και ριζ' το στο γιαλο

Χαιρ -εν-ντιν όπως Νασρ-εν-ντιν, Νουρ-εν-ντιν, Αλα[χ]-ντιν, Σαλα[μ]-ντιν κα.

Χαιρ=hayir = χαρη, προκοπη, αγαθωσύνη οφελος. Φρ. «Μ' αυτον δεν θά δούμε **χαιρι** και προκοπη, εινα **αχαιρευτος**».

Η κατάληξη endin = Εν ντιν =η θρησκεια
αρα χαιρεντιν σημαινει «η θρησκεια του καλού», την οποια επαξιως υπηρετησε ο Χαιρεντίν.

ΡΟΜΠΕΡ ΣΥΡΚΟΥΦ

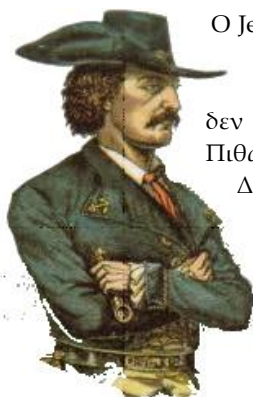
Robert Surcouf (12 Δεκεμβρίου 1773-8 Ιουλ 1827) ήταν ένας διάσημος Γάλλος κουρσάρος. Κατά τη διάρκεια της θρυλικής καριέρας του, συνέλαβε 47 πλοία και ήταν γνωστός για την λεβεντιά του και των ναυτων του, ετσι κερδισε το παρωνυμιο του ο Βασιλάς των Κουρσάρων Roi des Corsaires

Η ζωή του γυριστηκε ταινια στα 1966 με τιτλο «Ο Τιγρης Των 7 Θαλασσων / Surcouf, L'eroe Dei Sette Mari» ο φοβος και ο τρομος του Αγγλικου Ναυτικου

[ΤΑΙΝΙΑ](#)

... και ριζ' το στο γιαλο

ΖΑΝ ΛΑΦΙΤ

Ο Jean Lafitte, Lafitte anagrafe Jean Baptiste (Γαλλία, 1776 - Καραϊβικής, 1826) ήταν Γάλλος πειρατής.

δεν είμαστε σίγουροι για τον τόπος γέννησης του. Πιθανώς γεννήθηκε στη Γαλλία, στον Άγιο Δομίνικο. Καταγόταν από αριστοκρατική οικογένεια, που αποκεφαλίστηκε ολη κατά τη διάρκεια της Γαλλικής Επανάστασης. Ήξερε μιλούσε τέσσερις γλώσσες: γαλλικά, αγγλικά, ισπανικά και ιταλικά. Ασκησε την πειρατεία στον Κόλπο του Barataria και τη Νέα Ορλεάνη.

ΧΕΝΡΥ ΜΟΡΓΚΑΝ

Ο Sir Henry Morgan (Hari Morgan στην Ουαλία), Ναύαρχος (Llanrumney, 1635 - Port Royal, 25 Απριλίου 1688) ήταν πολιτικός πειρατής, κουρσάρος και Βρετανός πολιτικός. Το 1670, ο Morgan ανέλαβε τη διοίκηση της στρατιωτικής του στόλου της Τζαμάικα, αλλά το 1671, συνελήφθη και μεταφέρθηκε στο Λονδίνο: η σύλληψη ήταν σχεδόν σίγουρα ένας απαιτούμενος διπλωματικός ελιγμός, επειδή ένα έτος μετά αφέθηκε ελεύθερος με την παρέμβαση του Καρόλου II που τον διόρισε αναπληρωτή κυβερνήτη της Τζαμάικα. Ο Richard Vaughan, λόρδος, της κομητείας

Glamorgan, του ζήτησε να ενισχύει την πειρατεία.

... και ριζ' το στο γιαλο

ΦΡΑΝΣΙΣ ΝΤΡΕΙΚ

Η θαυμαστή πορεία ενός εγκληματία πειρατή, που έγινε «σερ» και εθνικός ήρωας της Αγγλίας
688.94

Ο Φράνσις Ντρέικ είχε γεννηθεί Tavistock του Devon, το 1544 και στα δώδεκα του χρόνια είχε μπει **μούτσος** στα καράβια. Ως **ναύτης** και **λοστρόμος** αργότερα, είχε μαθητεύσει δίπλα στον Ρίτσαρντ Χωκινς, τον πρώτο Άγγλο πειρατή που είχε σπάσει το ισπανικό και πορτογαλικό μονοπώλιο στο δουλεμπόριο.

Ο Ντρέικ προτείνει στην Ελισάβετ ένα εξαιρετικά φιλόδοξο σχέδιο: Να του δώσει ένα στόλο για να κάνει το γύρο του κόσμου στη διαδρομή του Μαγγελάνου, με τη διαφορά ότι δε θα ανακάλυπτε αλλά θα κατέστρεφε μέρη. Όπου περνούσε ο Μαγγελάνος κι

όσοι τον ακολούθησαν, έστηναν ισπανικές και πορτογαλικές αποικίες και εμπορικούς σταθμούς, θεμελιώνοντας την κοσμοκρατορία τους

Ο Ντρέικ θα περνούσε από τα ίδια σημεία και θα τα ισοπέδωνε. Η βασίλισσα ενθουσιάζεται και του δίνει 15 καράβια και 160 έμπειρους πειρατές.

Το ταξίδι του Ντρέικ κρατά τρία χρόνια. Το όνομα του Φράνσις Ντρέικ γίνεται συνώνυμο με το φόβο και τη λεηλασία. Στην Καραϊβική αρκεί να ακουστεί το όνομα του για να κλειστούν όλοι στα κάστρα και να παραλύσει η οικονομική ζωή. Κι ενώ τον βλέπουν στην Τζαμάικα κι ετοιμάζονται να τον αντιμετωπίσουν, σε λίγες εβδομάδες εμφανίζεται μέσα στο λιμάνι της Λίμα στο Περού, στον Ειρηνικό -έχοντας κάνει το γύρο ολόκληρης της Λατινικής Αμερικής. Καίει τον ισπανικό στόλο και λεηλατεί τα πάντα. Επιστρέφει στην Αγγλία το 1580, κουβαλώντας αμύθητους θησαυρούς κι έχοντας αποδιαρθρώσει πλήρως το εμπόριο και το αποικιακό δίκτυο των Ισπανών. Η βασίλισσα τον ανακηρύσσει εθνικό ήρωα και του απονέμει τον τίτλο του «σερ». Ο σερ Φράνσις Ντρέικ της χαρίζει ένα τεράστιο διαμάντι, που τοποθετείται στο βασιλικό στέμμα σε ένδειξη αιώνιας ευγνωμοσύνης της Αγγλίας προς τους πειρατές της.

Η πειρατεία ήταν ο βασικότερος λόγος που ο πάπας μαζί με τους Ισπανούς κηρύσσουν ιερό πόλεμο κατά των «άπιστων» προτεσταντών Αγγλων. Συγκροτείται η μεγάλη ισπανική αρμάδα του Φιλίππου του Β', η οποία εκστρατεύει κατά της Αγγλίας με σκοπό να εισβάλει στα νησιά και

... και ριζ' το στο γιαλο

να τελειώνει μια και καλή μαζί της. Η βασίλισσα καλεί όλα τα αγγλικά πειρατικά πλοία να επιστρέψουν για να υπερασπιστούν την πατρίδα. Είναι μια από τις πιο παράδοξες ναυμαχίες της ιστορίας. Η Ελισάβετ βάζει επικεφαλής το σερ Φράνσις Ντρέικ και υποναυάρχους τον Ράλεϊ και άλλους διαβόητους Άγγλους πειρατές. Από τη μία ήταν η ισπανική τεράστια αρμάδα, με πανύψηλες χρυσοστολισμένες **καραβέλες** γεμάτες τακτικού στρατού και αξιωματικούς με λοφία και γαλόνια, ενώ από την άλλη κάθε λογής **καραβάκια** των Εγγλέζων γεμάτα πειρατές.

Τον Αύγουστο του 1588 οι δύο στόλοι συγκρούονται επί οχτώ ημέρες στην περιοχή ανάμεσα στο Καλαί και στο Πλύμουθ. Δεν είναι μετωπική ναυμαχία αλλά πειρατικός κλεφτοπόλεμος στη θάλασσα. Τα βαριά ισπανικά καράβια δεν καταφέρνουν να κρατήσουν τη συνοχή τους μέσα στην τρικυμία. Μέρα και νύχτα, τα μικρά αγγλικά πλοιάρια γλιστρούν σαν φαντάσματα ανάμεσα τους, κολλούν στις **καραβέλες** και οι εξαγριωμένοι πειρατές κάνουν **ρισάλτα** στα καταστρώματα, σφάζοντας τους Ισπανούς. Η αρμάδα έχει τεράστιες απώλειες, δίνεται το σήμα της υποχώρησης, αλλά πέφτει σε τρικυμία και, μέσα στον πανικό, καταστρέφεται ολοσχερώς. Αυτό ήταν το τέλος της ισπανικής θαλασσοκρατορίας. Ο σερ Φράνσις Ντρέικ, εθνικός ήρωας πλέον και μέλος της αγγλικής αριστοκρατίας, συνέχισε να μεγαλώνει την περιουσία του ως έντιμος επιχειρηματίας και πέθανε μέσα σε τιμές και δόξα, όντας ένας από τους πλουσιότερους ανθρώπους της Αγγλίας.

Λίγες δεκαετίες αργότερα, κι αφού η Αγγλία, μέσω των πειρατών της, έγινε κυρίαρχη των θαλασσών, απαγόρευσε την πειρατεία, που ήταν εμπόδιο στο υγιές εμπόριο, το οποίο είχε πια στα χέρια της. Χωρίς πολλές συζητήσεις, κρεμά όποιον **τολμά να σηκώσει τη μαύρη σημαία με τη νεκροκεφαλή**, είτε είναι Άγγλος είτε άλλης εθνικότητας.

... και ριζ' το στο γιαλο

Ηρωες Μυθιστορηματων

ΚΑΠΤΑΙΝ ΧΟΥΚ

Ο κάπταιν Χουκ, είναι ηρωας της ταινίας κινουνηνων σχεδιων **Peter Pan** φοράει ένα μεγάλο αγκίστρι σιδήρου στη θέση του δεξιού του χεριού, η οποία ήταν αποκομμένη από τον Peter Pan και φαφωθηκε από ενα κροκόδειλο του αλμυρού νερού. Η γεύση του αρεσε τόσο πολύ που ακολουθεί τον κ. Χούκ γύρω συνεχώς, ελπίζοντας για περισσότερα. Ευτυχώς για Hook, ο κροκόδειλος κατάπιε επίσης και ένα ρολόι, έτσι Hook μπορεί να τον αντιληφθει από τον χτυπο του ρολογιου όταν πλησιαζει. Ο Peter Pan μισεί μανιωδώς τον Χουκ λόγω της αναίδειας του. Η ταινια είναι βασισμενη στο ομωνυμο εργο του J. M. Barrie που αργοτερα διακευασθηκε σε μυθιστορημα. Είναι φανερό το λογοπαιγνιο του ονοματος του πειρατη με το γαντζο με το ονομα του καπταιν Τζεημς Κουκ.

Ο ΤΖΕΙΜΣ ΚΟΥΚ (ΑΓΓΛ: JAMES COOK, 27 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ, 1728 ΜΑΡΤΟΝ, ΓΙΟΡΚΣΑΪΡ - 14 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1779 ΚΟΛΠΟΣ ΚΙΛΑΚΕΚΟΥΑ, ΧΑΒΑΗ), ΉΤΑΝ ΒΡΕΤΑΝΟΣ ΘΑΛΑΣΣΟΠΟΡΟΣ ΚΑΙ ΕΞΕΡΕΥΝΗΤΗΣ. Ο ΚΟΥΚ ΕΚΑΝΕ ΤΡΙΑ ΕΞΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΛΕΥΣΕ ΔΥΟ ΦΟΡΕΣ ΤΟΝ ΓΥΡΟ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ. ΉΤΑΝ Ο ΠΡΩΤΟΣ ΒΡΕΤΑΝΟΣ ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΣ ΠΟΥ ΕΚΑΝΕ ΤΟΝ ΠΕΡΙΠΛΟΥ ΤΗΣ ΓΗΣ ΜΕ ΕΝΑ ΜΟΝΑΔΙΚΟ ΣΚΑΦΟΣ. ΉΤΑΝ ΕΠΙΣΗΣ Ο ΠΡΩΤΟΣ ΠΟΥ ΣΤΑΜΑΤΗΣΕ ΤΟ ΣΚΟΡΒΟΥΤΟ ΡΥΘΜΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΔΙΑΙΤΑ ΤΟΥ ΠΛΗΡΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΔΗΠΤΙΚΗ ΔΗΨΗ ΚΙΤΡΟΥ ΚΑΙ ΞΙΝΟΛΑΧΑΝΟΥ. ΘΕΩΡΕΙΤΑΙ ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΥΣ ΘΑΛΑΣΣΟΠΟΡΟΥΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΣ.

... και ριζ' το στο γαλο

ΚΑΠΤΑΙΝ ΣΠΑΡΟΥ

(Πειρατές της Καραϊβικής).

Ο Captain Jack Sparrow είναι ένας φανταστικός χαρακτήρας και ο κεντρικός πρωταγωνιστής των «Πειρατών της Καραϊβικής» σειράς ταινιών που δημιουργούνται από τους σεναριογράφους Ted Elliott και Terry Rossio, και που υποδύεται ο Johnny Depp. Η σειρά ξεκίνησε με την ταινία «Πειρατές της Καραϊβικής» ακολούθησας «Η Κατάρα του Μαύρου Μαργαριταριού» (2003), «Το Νεκροσέντουκο» (2006), «Στο Τέλος του Κόσμου» (2007), και «Οι παράξενες παλίρροιες» (2011). Ο Τζακ Σπάρου αρχικά είχε σχεδιαστεί ως ένας ρολος κομπάρσου. Ήταν ο ηθοποιός Johnny Depp που τον εκανε να πρωταγωνιστεί, ο οποίος βασίστηκε στυλ του κιθαρίστα των Rolling Stones, τον Keith Richards και στο χαρακτήρα καρτούν Pepe Le Pew.

Τζακ Σπάρου είναι επίσης το θέμα μιας σειράς βιβλίων για παιδιά «Οι Πειρατές της Καραϊβικής». Ο Τζακ Σπάρου, έχει εμφανιστεί επίσης σε πολλά video games.

ΤΖΩΝ ΣΙΛΒΕΡ

(Ρ.Λ. Στήβενσον –«Το νησι των θησαυρων»)

Ο John Silver είναι ένας από τους κύριους χαρακτήρες στο βιβλίο Το νησι των Θησαυρών του Ρομπερτ Λουις Στηβενσον. Το βιβλίο μιλάει για μια περιπέτεια σε ένα νησί στις Δυτικές Ινδίες γνωστό από το νησί με τ' όνομα Skeleton, όπου είναι θαμμένος ένας μυθικός θησαυρός, ένας μεγάλου πειρατή.

Ουδέποτε πειρατής έχει εμπνεύσει περισσότερους μύθους και θρύλους από οσους ο John Silver. Ακόμα και άνθρωποι που δεν έχουν ποτέ διαβάσει το νησι των θησαυρων, γνωρίζουν το όνομα John Silver. Παραδόξως, πολλοί ποτεουν οτι ο Silver ήταν ένα πραγματικό πρόσωπο. Η απάντηση είναι λίγο συγκεχυμένη. Ο John Silver είναι εμπνευσμένη από πραγματικό φίλο Στίβενσον, τον William Henley.

[ΠΗΓΗ](#)

... και ριζ' το στο γιαλο

Οι καιρικές καταστάσεις – καιρικά φαινόμενα

αγιάζι

Απο το Τουρκικό ayaz ²⁸¹

Δροσερός, ψυχρός ανεμος, δροσια που προερχεται απο θαλασσινο ανεμο. 1158.181

Πρβλ. σιχους

Κιαν με παγωσε τ' αγιάζι
Το σακακι μου κι αν σταζει
Σου το λεω δε με νοιάζει ...

Θα με φαιι τ' αγιάζι, η παγωνιά
Απο την δική σου απονια

Αχ, θα σε ξυλοφορτώσω
που μ' έκλεισες απ' όξω
και μ' έσπασε τ' αγιάζι
κι εσένα δε σε νοιάζει.

Το ξέρω πια δε μ' αγαπάς
μα πιο πολύ με νοιάζει
χωρίς αγάπη που θα πας
στη μπόρα και στ' αγιάζι

αλκωνιδες

Ως Αλκωνίδες μέρες ονομάζονται από τους Έλληνες συνηθέστερα ημέρες του Ιανουαρίου κατά τις οποίες επικρατεί ωραίος καιρός με ηλιοφάνεια. Η ονομασία αυτή είναι αρχαία ελληνική και προέρχεται από τον Αριστοτέλη.

ευδία

Κν. **καλμα** μπουνατσα.

Ησυχος, καλος καιρος. Πρβλ. ευδιαθετος.

Ευδιαιοι (τα μπουνια)

θάλασσα

Εκτος απο την γνωστη εννοια της θαλασσας, λεμε «θαλασσα» και την «κατάσταση της θαλασσας» δηλαδη τον κυμματισμο. Φρ. «Αν εχει

... και ριζ' το στο γιαλο

[ταραγμενη] θαλασσα ισως να μη μπορεσει να δεσει το πλοιο». Οπως λεμε «αν βρουμε καιρο» και εννοουμε «κακοκαιρία». Βλ. Και [ρεστια](#)

καταιγεις

Η **καταιγίδα** είναι ένα μετεωρολογικό φαινόμενο που συνοδεύεται από αστραπές, κεραυνούς, μερικές φορές χαλάζι και σχεδόν πάντα με έντονη βροχόπτωση και ισχυρούς ανέμους. Σπανιότερα εμφανίζονται και σίφωνες μαζί με τις καταιγίδες, αν και ορισμένα σημεία στον κόσμο είναι πιο ευάλωτα. Γενικά, καταιγίδα λέγεται κάθε βίαιη ατμοσφαιρική διατάραξη (συνεπώς κακοκαιρία) που συνοδεύεται από ηλεκτρικές εκκενώσεις.

Παράγωγα: καταιγισμος, καταιγιστικο πυρ.

Ετυμολογια : απο τα μεγάλα αφρισμενα κυματα που οι αρχαιοι τα έλεγαν αιγες (κατοικες) γιατι έτσι φαινοτοουσαν πανω στη θαλασα (τόρα τα κυματα τα λεμε προβατάκια ίσως γιατι ειναι φθηνότερα).

κυκλών

Κν. Κυκλώνας, Εντονο καιρικο φαινομενο, ένα σύστημα χαμηλών πιέσεων που σχηματίζεται πάνω από τα νερά των τροπικών η υποτροπικών περιοχών και αναπτύσσεται λόγω των ανοδικών κινήσεων της ατμόσφαιρας

Απο το αρχ. ρ. κυκλω –ω περιτριγυριζω.

Το **μάτι του κυκλώνα** είναι το πιο ησυχο μέρος του κυκλώνα. Το έχουμε παρεξηγήσει και συνηθως εννοουμε (μτφ) το κεντρο της επικινδυνης περιοχης, το πιο ζορικο σημειο.

Είναι να μην σου βγει το ματι που λεμε σχετικά με τις παρεξηγήσεις.

Στο ημερολόγιο γράψαμε: «[Κυκλών](#) και καταιγίς ».

Εστείλαμε το S.O.S. μακριά σε άλλα καράβια,

κι εγώ κοιτάζοντας χλωμός τον άγριο Ινδικό

πολύ αμφιβάλλω αν φτάσουμε μια μέρα στην Μπατάβια.

Νίκος Καββαδίας Ένας δόκιμος στη γέφυρα εν ώρα κινδύνου

κύμα

Κύμα ονομάζεται μια διαταραχή που μεταδίδεται στο χώρο και το χρόνο διαμέσου του νερού. Φυσικα μιλαμε για το κυμα της θαλάσσης, γιατι υπαρχουν και ηλεκτρικα κυματα, κυματα ψυχους κ.α. που μελεταει η κυματικη (ικλαδος της φυσικης)

Ο όρος Κύμα από το αρχαίο ελληνικό ρήμα "κύω" = φουσκώνομαι (παραγ. εγκυος, κυοφορια, κυματισμος, φρ. αποικνημα φαντασιας)

... και ριζ'το στο γιαλο

Η λέξη περασε στα λατινικα *cyma* και απο εκει στα Ιταλικά ως *cima* (το *c* εδω προφέρεται «το») . Πηρε τη σημασία του ακρον, κορυφή (αρχ. αωτον) και επεστρεψε ως αντιδανειο στη φραση «τσίμα-τσίμα» που σημαινει: μολις και μετα βιας, κυριολεκτικα: **εις ακρον**.

Το *cima* σημαινει και κάλωσ, χονδρο σχοινη, παλαμάρι, γουμενα. Ισωσ επειδη συνδεει την ακρα του πλοιου με την στεριά.

Επώνυμα : Παυλοσ **Τσίμασ** – Δημοσιογραφοσ , Καθ. Μάριοσ **Τσιμάρασ**

Εικόνα 26 - Παρακτιος Κυματισμοσ

Απο το κυμα > κυματισμοσ; το σύνολο των φυσικών φαινομένων που παρουσιάζει η επιφάνεια της θάλασσας, που οφείλονται κυρίως στην απορρόφηση της κινητικής ενέργειας του ανέμου.

Μεταφορικά κάθε κίνηση που μοιάζει με κύμα ονομάζεται **κυματισμοσ** της σημαίας, των μαλιών (συν. ανέμισμα και ρ. ανεμίζει)

Φρ. «Οι τουρίστες καταφθανουν κατα κυματα»

Κατηγορίες θαλασιων κυματων: Παρακτιο βλ. Εικόνα 26 - Παρακτιος Κυματισμοσ ,

Η λεγομενη κατάσταση της θαλασσας καθοριζεται απο το υψοσ του κυματισμου, με βάση την κλίμακα Douglas.

- άπνοια <1 εωσ 0
- σχεδόν άπνοια 1
- πολύ ασθενής 2
- ασθενής 2
- σχεδόν μέτριος 3
- μέτριος 4
- ισχυρός 5
- σχεδόν θυελλώδης 6
- θυελλώδης 7
- πολύ θυελλώδης 7

... και ριζ' το στο γιαλο

- θύελλα 8
- ισχυρή θύελλα - τυφώνας 9
-

Ομοιο: κιμάς= ψιλοκομενο κομενο κρεας σε μηχανη. Η αιτιατικη «κιμα» φαινεται σαν παρατονισμενη ονομαστικη του κυματος: «κυμα». Πολλοί το γράφουν με υψιλον. Πχ. ΚΟΒΟΥΜΕ ΚΥΜΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΛΑΤΗ. Το σωστο ειναι με ιώτα. Διοτι ο χασάπης δεν σχιζει τα κύματα, κοβει ομως κιμά. Ο κιμας προερχεται απο το τουρκικο kiyima =κιγίμα ή κιμά>κιμάς

μπόρα

Τοπικος ανεμος που πνειι στα δυτικα της Ιταλιας. Ο ορος γενικευτικε απο τους ναυτικους μας και εννοει ακραιο καιρικο φαινομενο.

Ετυμολογια: Αντιδάνειο απο το ιταλικο bora < απο το λατ. borea < ΕΛΛ, βορέας < ορος. Ο βοριας ερχεται απο τις περιοχες των

βουνων (ορέων).

Φρ. Αλλοτε κυριολεκτικα : «Να μεινουμε εδω ωσπου να περάσει η **μπορα**» και αλλοτε μεταφορικα: «Εκεινοι φταιγανε και πηρε και εμας η **μπορα**»*. «**Μπόρα** ειναι! θα περάσει»

Τοπικοι ανεμοι που πνέουν στη Μεσόγειο είναι οι: Βεντεβάλες (περιοχή Μαρόκου), Γκρεγκάλε (Σικελία), Ετησίες (Αιγαίο), Λεβάντερ (Αλγερία), Λεβεντάτες (δυτικά Κορσικής), **Μπόρα** (δυτικά Ιταλίας), και Χαμπσίν (Αίγυπτος).

*) Εδώ «μπορα»= η οργη του προισταμενου

μπουνάτσα

Η καλοκαιρια, ή [ευδία](#)

Απο το Ισπ. Bonanza Ιτ. Bonaccia < Lat. Bonus κυρλ. Γαλινη, καλοκαιρια, ευδια μτφ. Καλοτυχία.

[Δεν το 'χω 'γω που πνιγομαι παρα που μπουνατσαρει.](#)

μπουρίνι

Μπουρίνι κατά την κοινή ναυτική γλώσσα και όχι μόνο, χαρακτηρίζεται γενικά η απότομη μεταβολή του καιρού, σχετικά μικρής διάρκειας, με αύξηση της έντασης του ανέμου, που συνοδεύεται

... και ριζ' το στο γαλο

όμως με καταιγίζουσα βροχόπτωση αστραπές, βροντές και κεραυνούς. Το "μπουρίνι" είναι ταυτόσημος όρος με τον επίσημο «λαίλαψ» ή «λαίλαπα» και με τον αρχαίο Αριστοτελικό όρο "εκνεφίας".

Το μπουρίνι είναι το συνηθέστερο μετεωρολογικό φαινόμενο, σημείο προγνωστικό ιδιαίτερα στους ναυτικούς, της μετάπτωσης του νοτίου ανέμου σε σφοδρό βόρειο. Σε πολλά νησιά ονομάζεται "προβέντζα". Πολλές φορές το μπουρίνι μπορεί να ξεσπάσει χωρίς να υπάρχουν νέφη ή υετός.

Φρ. μεταφορικά, ο όρος **μπουρίνι** σημαίνει θυμός, νεύρα π.χ. *Έχει τα μπουρίνια του*. Η **λαιλαπα** όμως περασε στη, μεχρι ναυτιάσεως επαναλαμβανομενη, φράση απο την τηλεόραση «**πυρινη λαιλαπα**» ετσι που κοντευουμε να ξεχασουμε την λεξη «πυρκαϊά».

νέφος

Το (αρχ) Νέφος (πληθυντικός: νέφη) ή **σύννεφο** (πληθυντικός: σύννεφα) (cloud) αποτελεί ορατό σύνολο υδρατμών, λεπτότατων υδροσταγονιδίων ή λεπτότατων παγοκρυστάλλων, ή συνδυασμό των προηγούμενων, που προέρχονται από την συμπύκνωση των υδρατμών που βρίσκονται στην ατμόσφαιρα. Η δημιουργία νέφους πολύ κοντά ή επί της επιφάνειας της Γης (ξηράς ή θάλασσας) ονομάζεται, ειδικότερα, **ομίχλη** η **πούσι**.

Συνώνυμα: Νεφέλη (αρχ) πληθ. Νεφέλαι (πρβλ. την ομώνυμη κωμωδία του Αριστοφάνη) Απο εδω ισως πρέκυψε το μσν. **νέφαλο**. Συνηθ. στον πληθυντικό «**νέφαλα**»με πιθανή επιδραση απο το λατινικο «nubulus»=νέφος

Παραγωγή: συννεφιά, συννεφιασμενος ή νεφελώδης, νεφωσεις

Παρομοιώσεις:

Αρχαίες.

«καί ἤδη τε ἦν μέσον ἡμέρας καὶ οὐπω καταφανεῖς ἦσαν οἱ πολέμιοι: ἠνίκα δὲ δείλη ἐγίγνετο, ἐφάνη κονιορτὸς ὥσπερ **νεφέλη** λευκή»

Ξενοφων – Κύρου Αναβασις-1.8.8.

“νεφέλαι πόκοις ἐρίων ὁμοῖαι” Συννεφα σαν τολυπες μαλλιου

Μεσαιωνικές

Σαν αγριεμένα **νέφαλα**, που σμίξουν και σφικτοῦσι, και στράψουσι, και τη βροντή πλια δυνατά κτυποῦσι, και γροικηθη σεισμός στή γης στη μάνιταν εκείνη, έτσι το συναπάντημα των αντρειωμένω εγίνη

306.175

Ὅσάν το μαῦρο **νέφαλο**, π' άνεμος το σκορπίζει, και με βροντές και μ' αστραπές τον κόσμο φοβερίζει, φυσά το 'κ την Ανατολή, καί πάει το στη Δόσι, κάνει το ή άνεκάτωσί να βρεξη, νά χιονιση,

... και ριζ' το στο γιαλο

εδε'τσι άστραποβρόντηξε τσή Κρήτης το λιοντάρι,
οντε στήν άμασκάλην του ησφιξε το κοντάρι.

306.182

Συγχρονες

Συννεφιασμενη Κυριακή μοιαζεις με την καρδια μου

Το **συννεφο** χρησιμοποιειται συχνα για να δηλώσει προοιμιο δυσαρεστων εξελιξεων. Πχ «... σύννεφα αρχισαν να σκεπαζουν τις συνομιλιες Ελλαδος-Τουρκίας»

νηφάλιος

Επιθετο για τον καλο καιρο (βλ. [κάλυμα](#)). Σημαινει ομως ξεμευθυστος. Απο το ρήμα νήφω. Πρβλ. αρχ παρ «τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νήφοντος ἐπὶ τῆς γλώττης τοῦ μεθύοντος»: αυτο που βρισκεται στην καρδιά του ξεμεθυστου βρισκεται στην γλωσσα του μεθυστακα. Μεταφορικα νήφων ειναι ο συγκρατημενος, ο φρονιμος, ο λογικος, ο νηφάλιος.

νερά

Το καραβι πλεει πάνω στα νερα. Οταν μπουν νερα μεσα στο κυτος η ισορροπια ανατρεπεται και το καράβι **που κανει νερα** βυθιζεται.

Νερα λεμε και και τις θαλασσιες περιοχες. Ετσι υπαρχουν :

- **Ανοιχτα** [νερα] =πελαγος. Πρβλ.
Εκεί στις Ύδρας **τ' ανοιχτά** και τω Σπετσώ
να σου μπροστά μου ένα δελφινοκόριτσο
- **Βαθειά** [νερα] =αγνωστα και αβυσσαλεα, απατα.και **βάθη**
Πρβλ.

κί βάρκα η ποθοπλάνταχτη παιει
των στων νερων τα βάθη
με του έρωτα τα πάθη.

Β. Ρωτα →Χριστινακι»

Βαθυσ < βυθός, ή βυσσός > αβυσος

Στο τέταρτο ταξίδι παιδιά, στο τέταρτο ταξίδι,
βούλιαξε στα βαθιά κάνε μια καντιλίτσα.

Τοπωνύμια: Πολλα λιμάνια με το ονομα Βαθύ (Σαμος, Σιφνος, Αυλιδα, Αγ. Νικόλαος – Κρητη, Γυθειο). Το βαθύ μερος του αιγιαλου, αυτο που έχει βαθεια νερα, λεγεται αβλεμονας. Ο αβλέμονας εδωσε το ονομα του σε Τοπωνύμιο το ψαροχώρι του *Αβλέμονα* στα Κυθηρα Το βάθος ειναι καλο χαρακτηριστικο για λιμανι. Το καλο να λεγεται.

Μεταφορικα: Λέγεται «βουτηξε στα βαθια νερα την γλωσσολογιας», ανάλογο «ειναι χωμένος μεχρι τα μπουνια». Επισης **βαθύς** λεγεται

... και ριζ' το στο γιαλο

και για τον σοβαρα σκεπτομενο τον **εμβαθύνοντα** σε καποιο θεμα. Ενα λογοτέχνημα μπορει να εχει **βάθος**.

·
πρβλ. Η πλατεια Βάθης, που αφορα την περιοχη Βαθεία ή Βάθεια ή Βάθη. Το βαθουλωμα δηλαδη προς την κοιτη του τοτε π. Κυκλοβόρου, αρχη των οδων Αχαρων και Λιοσίων.260.21

- **Ρηχά** [νερα] = στα **ρηχά**
Ρηχός = ιων. Τυπος του ραχόςΗροδοτος Ιστοριαι 6.142
Ο αβαθης. Οι κεφαλοι ζουν κοπαδιαστα σε **ρηχα** νερα»1124.
ρηχο πιατο=αβαθές πιατο ακατλαλληλο για σούπες.
Πρβλ. φρ. «άπο τον καιρο που βγηκαν τα ρηχα πιατα»=σε πολυ παλια εποχη.
Αναλογα: «Απο τον καιρο του Νώε» «Απο τον καιρο Κατά Λουκαν» «Απο τον καιρο που ο Βασιλικος κηπος ήτανε γλάστρα».
Το «ρηχό» σημαινει μεταφορικα και την ελλειψη βάθους, βαθυνοιας, ωριμης και κριτικης σκεψης. Το ποιημα μπορει να χαρακτηριζεται απο **ρηχότητα**.
- **Θολα** [νερα] =θαλασσια περιοχη οπου το νερο δεν παρουσιαζει καλη ορατοτητα λογω ρυπων, σαλευομενης αμμου κλπ. Μεταφορικα «**ψαρευει σε θολα νερα**» σημαινει ψαχνει χωρις να εχει σαφη προσορισμο και χωρις να πιθανολογει το αποτελεσμα.
- Θολά νερά και μίλια τέσσερα το ρέμα

Ενας ναυτικος, πλοιαρχος που ταξιδευει σε νερα (θαλασσιες περιοχες) που δεν γνωρίζει, αισθανεται αμηχανος και ανασφαλής. Λεμε τοτε οτι **ειναι εξω απ τα νερά του**.

Μοιάζει λιγο με τα θολα νερα.

Ουριος ανεμος

Προς τη ουράν, [πουμενη](#) του πλοιου αρα ευνοικος, ευμενης, πρυμος (πρυμνιος) καιρος.

[Ωρα καλη στην πουμνη σου](#)

Ρεστία

Αποθαλασσία ή **σάλος**, (κοινώς βουβό κύμα, φουσκοθαλασσία ή ρεστία), ονομάζεται ο κυματισμός εκείνος που δεν οφείλεται σε καιρικά φαινόμενα στο χρόνο που παρατηρείται αυτός, αλλά σε άνεμο που έπνεε σε προηγούμενο χρόνο, πολλές φορές και μέρες πριν, ή σε άλλη περιοχή. Είναι κύματα που φαίνονται να μην έχουν σχέση με τον επικρατούντα άνεμο στη περιοχή του παρατηρητή τόσο κατά διεύθυνση όσο και κατα την ένταση.

Ο σάλος απο την ριζα αλς γεν. αλός (θαλασσα) και μας εδωσε το ρήμα **σαλευω** (κινουμαι) αλλα και παραφρονώ (πρβλ. σαλεμένος, αλλα και «**Ο άγιος Συμεών ο**

... και ριζ' το στο γαλο

δια Χριστόν Σαλός=τρελος), χαρακτηριστικό των «δια Χριστόν σαλών» είναι ο «εμπαιγμός του κόσμου». Μετά από μακροχρόνια άσκηση εγκαταλείπουν την έρημό τους και επιστρέφουν στις πόλεις, συμπεριφερόμενοι κάθε άλλο παρά σαν «καλοί Χριστιανοί». Δημιουργούν προβλήματα στις ακολουθίες μέσα στους ναούς, αλλά και στους «ηθικούς ανθρώπους». Αδιαφορούν για τους τύπους της κοινωνικής ζωής. Παρουσιάζουν μια εξωφρενική ελευθεριότητα. Αυτά που λει ο σαλός είναι σαλαμάρες> αλβ. Shaki> αντιδ. σάχλα, σαχλος, σαχλαμαρα⁴⁴¹

Μεταφορικά λέμε **σάλο** κάθε αναστάτωση πχ. «το σκανδαλο του Στρος Καν δημιουργησε μεγαλο **σάλο** στους κυκλους της Ενωσης».

Συνωνυμο: κλύδων και κλυδωνισμος, θαλασσοταραχή ή ταραχή ή τάραχος.

Πρβλ. τους στιχους του Μ. Παρακλητικου κανονος Ωδη δ. «Τῶν παθῶν μου τὸν **τάραχον**, ἢ τὸν κυβερνήτην τεκοῦσα Κύριον, καὶ τὸν **κλύδωνα** κατεύνασον, τῶν ἐμῶν πταισμάτων, Θεοῦμφευτε» που περασε στην καθημερινη φράση «**τραβηξα των παθων μου τον ταραχο**»

Σίφουνας

Ο αρχαίος **σιφων** ήταν σωλήνας απο καλαμι για αντληση υγρων απο δοχεια. Στο βυζάντιο οι σιφωνάτωρες^{215.1006} ήταν οι ναυτες που με τους σιφωνες εκτοξευαν το υγρό πυρ. Πρβλ και το νεωτ. Σιφώνιον των υδραυλικων εγκαταστάσεων. Σημερα σιφουνες ονομαζουμε τους **ανεμοστρόβιλους** που σχηματίζονται στη στεριά (τοτε λεγονται **Tornados**) ή στη θάλασσα, που αποκαλούνται θαλάσσιοι σίφουνες (**waterspouts**), οι οποίοι εμφανίζονται πολύ συχνά στα τροπικά νερά. Οι περισσότεροι ανεμοστρόβιλοι περιστρέφονται αντίθετα προς την φορά των δεικτών του ρολογιού στο βόρειο ημισφαίριο και δεξιόστροφα στο νότιο, αλλά περιστασιακά αυτή η διαδικασία μπορεί και να αντιστραφεί.

Ο ακριβής μηχανισμός που δημιουργείται ένας σίφουνας δεν είναι γνωστός. Πάντως οι σχηματισμοί χοάνης διαμορφώνονται πάντα από απότομες ανοδικές τάσεις του ατμοσφαιρικού αέρα. Η ταχύτητα ενός σίφουνα μπορεί να είναι μεγαλύτερη από 480 χιλιόμετρα την ώρα αν και έχουν μετρηθεί ταχύτητες μεγαλύτερες από 800 χιλιόμετρα την ώρα.

Μεταφορικά σημεινει καποιον η κατι που εισβάλλει σε ενα μερος με μεγάλη ταχύτητα. «Μπηκε στο γραφειο μου **σα σίφουνας**, μου αφησε αυτα τα χαρτια και εξαφανιστηκε».

«**Σαν σίφουνας** πέρασε ο Κολοσσός μέσα στο Μαρούσι»

Αθλητική ειδηση στο «Πρωτο Θέμα»

Σιφουνας είναι και ο [τηλεβας](#)

... και ριξ' το στο γιало

Τυφών

Κατά την Ελληνική μυθολογία ο Τυφών ή Τυφάων ή Τυφωεύς ήταν γιγαντιαίο τερατώδες ον που γέννησε η Γαία μετά την εξόντωση των γιγάντων.

Ο Τυφών ήταν η χαρακτηριστική προσωποποίηση του **μετεωρολογικού φαινομένου του τυφώνα** κατ' εικόνα, κίνηση και καταστροφή που ανασηκώνεται από τη Γη, στροβιλίζεται ως φίδι και πλατιάζοντας υψώνεται στον ουρανό ενώ μαύρα συνήθως σύννεφα φαίνονται ως κεφάλια του να περιστρέφονται μ' αυτόν και να καλύπτουν όλο τον ουρανό. Κατά τον Ησίοδο αποτέλεσε την προσωποποίηση της ηφαιστειακής έκρηξης.

Πρβλ. στερνή φορά κι ανώφελα ξορκίζεις τον **τυφώνα**

Καββαδίας [Εσμεοάδα](#)

Φουρτουνα

Απο το Ιταλικό fortuna < lat. Fortuna < lat. Fors τυχη συν. του Συνωνυμο του καταιγίς αλλά μονο για τη θάλασα. Ευφημισμος για την ατυχια.

[Μεγαλα καράβια, μεγαλες φουρτουνες](#)

Παιχνίδι μας εφαινεται να δουμε θυμωμένη
απο μακρια τη θαλασσα, κι' αγρια φουρτουνιασμενη
με κυματ' ασπρα και θολα βρυγια ανεκατωμενα
και τα χαρακια οντε χτυπου κι' αφριζου ενα-ενα

Βιτσεντζος Κορναρος – Ερωτοκριτος.

... και ριζ' το στο γιαλο

Νίκος Καββαδίας

Συνομο σχολιο για τον ποιητη και το εργο του απο τον Αντώνη Τζαβάρα:

Σπουδή θαλάσσης ονόμασε ένα από τα τελευταία ποιήματά του. Μία βιωματική, βασανισμένη και συγκινητική σπουδή θαλάσσης συνιστά, άλλωστε, όλο του το έργο. Τρεις ποιητικές συλλογές, τρία μικρά πεζά κι ένα μυθιστόρημα χαρτογραφούν το ταξίδι του Νίκου Καββαδία στα έλληνικά γράμματα. Στο ταξίδι αυτό, ο ίδιος κράτησε το ρόλο του

Μαραμπού, του άσχημου και γρουσουζίκου πουλιού των τροπικών. Για μās, φύλαξε όλα τὰ ύπολοπα: εικόνες, αισθήσεις, άναμνήσεις, έλπίδες και φαντάσματα. ... [συνέχεια](#)

Αομίδα¹²

Στίχοι: Νίκος Καββαδίας Μουσική: Θάνος Μικρούτσικος

Το πειρατικό¹³ του Captain Jimmy,
που μ' αυτό θα φύγετε και σεις,
είναι φορτωμένο με χασίς
κι έχει τα **φανάκια** του στην πρύμη.

Μήνες τώρα που 'χουμε κινήσει
και με τη βοήθεια του **καιρού**
όσο που να πάμε στο Περού
το φορτίο θα το έχουμε καπνίσει.

Πλέμε σε μια θάλασσα γιομάτη
με λογής παράξενα φυτά,
ένας γέρος ήλιος μας κοιτά
και μας κλείνει που και που το μάτι.

¹² Η ιστορία της Armida, μιας Σαρακηνής μάγισσας και του Rinaldo, ενός στρατιώτη στην Πρώτη Σταυροφορία, δημιουργήθηκε από τον Ιταλό ποιητή Torquato Tasso. Στην επική **Απελευθερωμένη Ιερουσαλήμ** του, ο Rinaldo είναι μια άγρια και αποφασιστική φιγούρα πολεμιστή ο οποίος είναι επίσης έντιμος και όμορφος. Η Armida έχει σταλεί για να σταματήσει τους Χριστιανούς και για να δολοφονήσει στον ύπνο το στρατιώτη Rinaldo, Rinaldo αλλά εκείνη τον ερωτεύεται. Δημιουργεί ένα μαγεμένο κήπο, όπου κατέχει τον Rinaldo σαν ένα ερωτικό-κρατούμενο. Τελικά, δύο από τους συναδέλφους του Σταυροφόρους του τον βρθηκαν του κρατήσει μια ασπίδα μπροστά στο πρόσωπό του, για να δει την εικόνα του και να θυμηθεί ποιος είναι. Ο Rinaldo μόλις και μετά βίας μπορεί να αντισταθεί σε σχετικό αίτημα της Armida να παραμείνει, αλλά οι σύντροφοί του επιμένουν ότι αυτός επιστρέψει στα «χριστιανικά» καθήκοντά του (να κλεψει και να σφαξει τους ανθρώπους του αντιχριστου).

¹³ Εννοει σύγχρονο πειρατικό και όχι εποχης του μεσαιωνα.

... και ριζ' το στο γαλο

Μπουκαπόρτες άδειες σκοτεινές,
- που να ξοδευτήκαν τόννοι χίλιοι;
Μας προσμένουν πίπες αδειανές
και τελωνοφύλακες στο Τσίλι.

Ξεχασμένο **τ' άστρο του Βορρά**,
οι **άγκυρες** στο **πέλαγο** χαμένες.
Πάνω στις **σκαλιέρες** σε σειρά
δώδεκα σειρήνες κρεμασμένες.

Η **πλώρια Γοργόνα** μια βραδιά
πήδησε στον πόντο μεθυσμένη,
δίπλα της γλιστρούσαν συνοδιά
του Κολόμβου οι πέντε κολασμένοι.

Κι έπειτα στις Ξέρες του Ανκορά
τσούρμο τ' άγριο κύμα να μας βγάλει
τέρατα βαμμένα πορφυρά
με φτερούγες γλάρων στο κεφάλι.

Cambay's water

Φουντάραμε **καραμοσάλι** στο ποτάμι.
είχε ο πιλότος μας το κούτελο βαμμένο
«κι αν λείψεις χίλια χρόνια θα σε περιμένω»
ωστόσο οι κάβοι σου σκληρύναν την παλάμη.

Θολά νερά και μίλια τέσσερα το ρέμα,
οι κουλήδες τρώνε σκυφτά ρύζι με κάρι,
ο καπετάνιος μας κοιτάζει το φεγγάρι,
που 'ναι θολό και κατακόκκινο σαν αίμα.

Το ρυμουλκό σφύριξε τρεις και πάει για πέρα,
σαράντα μέρες όλο εμέτραγες τα μίλια,
μ' απόψε λέω φαρμάκι κόμπρα¹⁴ είχες στα χείλια,
την ώρα που 'πες με θυμό: «Θα βγω άλλη μέρα...»

Τη νύχτα σου 'πα στο **καμπούνι** μια ιστορία,
την ίδια που όλοι οι ναυτικοί λένε στη ράδα,

¹⁴ Κομπρα φίδι της Αφρικής, ασπις ή ναγια.

... και ριζ' το στο γιαλο

τα μάτια σου τα κυβερνούσε σοροκάδα
κι όλο μουρμούριζες βραχνά: «Φάλτσο η πορεία...»

Σαλπάρουμε! Μας περιμένουν στο Μπραζίλι.
Το πρόσωπό σου θα το μούσκεψε το αγιάζι.
Ζεστόν αγέρα κατεβάζει το μπουγάζι
μα ούτε φουστάνι στη στεριά κι ούτε μαντήλι.

Εσμεράλδα

Ολονυχτίς τον πότιζες με το κρασί του Μίδα
κι ο **φάρος** τον ελίκνιζε με τρεις **αναλαμπές**
Δίπλα ο **λοστρόμος** με μακριά πειρατική πλεξίδα
κι αλάργα μας το σκοτεινό **λιμάνι** του Gabes

Απά στο γλυκοχάραμα σε φίλησε ο πνιγμένος
κι όταν ξυπνήσεις με διπλή καμπάνα θα πνιγείς
Στο κάθε χάδι κι ένας κόμπος φεύγει ματωμένος
απ' το σημάδι της παλιάς κινέζικης πληγής

Ο παπαγάλος σου 'στειλε στερνή φορά το γεια σου
κι απάντησε απ' το **στόκολο** σπασμένα ο θερμαστής
πέτα στο **κύμα** τον παλιό που εσκούριασε σουγιά σου
κι άντε μονάχη στον **πρωραϊόν ιστό** να κρεμαστείς

Γράφει η **προπέλα** φεύγοντας ξοπίσω "σε προδίνω"
κι ο γρύλος τον ξανασφυράει στριγγά του **τιμονιού**
Μη φεύγεις. Πες μου, το 'πνιξες μια νύχτα στο Λονδίνο
ή στα βρωμιάρικα νερά κάποιου άλλου λιμανιού;

Ξυπνάν οι **ναύτες** του βυθού **ρισάλτο** να βαρέσουν
κι απέ να σου χτενίσουνε για πάντα τα μαλλιά.
Τρόχισε κείνα τα σπαθιά του λόγου που μ' αρέσουν
και ξαναγύρνα με τις φώκιες πέρα στη σπηλιά

Τρεις μέρες σπάγαν τα καρφιά και τρεις που σε καρφώναν
και συ με τις παλάμες σου πεισματικά κλειστές
στερνή φορά κι ανώφελα ξορκίζεις τον **τυφώνα**
που μας τραβάει για τη στεριά με τους **ναυαγιστές**
βλ. Ναυαγιστής

... και ριζ' το στο γιαλο

Θεσσαλονίκη

Ήταν εκείνη τη νυχτιά που φύσαγε ο **Βαρδάρης**
το κύμα η **πλώρη** εκέρδιζε οργιά με την οργιά
σ' έστειλε ο πρώτος τα νερά να πας για να **γραδάρεις**
μα εσύ θυμάσαι τη Σμαρώ και την **Καλαμαριά**
Ξέχασες κείνο το σκοπό που παίζαν οι Χιλιάνοι
-άγιε Νικόλα φύλαγε κι αγιά θαλασσινή -
τυφλό κορίτσι σ' οδηγιά, παιδί του **Μοντιλιάνι**,
που τ' αγαπούσε ο δόκιμος κι οι δυο Μαρμαρινοί.
Απάνω στο **γιατάκι** σου φίδι νωθρό κοιμάται
και φέρνει βόλτες ψάχνοντας τα ρούχα σου η μαϊμού
εκτός από τη μάνα σου κανείς δε σε θυμάται
σε τούτο το τρομακτικό ταξίδι του χαμού
Κάτω από φώτα κόκκινα κοιμάται η Σαλονίκη
πριν δέκα χρόνια μεθυσμένη μου είπες «σ' αγαπώ»
αύριο σαν τότε και **χωρίς χρυσάφι στο μανίκι**
μάταια θα ψάχνεις το στρατί που πάει για το **Ντεπό**.

Kuro Siwo¹⁵

Πρώτο ταξίδι έτυχε ναύλος για το Νότο
δύσκολες βάρδιες, κακός ύπνος και **μαλάρια**⁶.
Είναι παράξενα της Ίντιας τα φανάρια
και δεν τα βλέπεις, καθώς λένε με το πρώτο.
Πέρ' απ' τη **γέφυρα του Αδάμ**¹⁶, στη Νότιο Κίνα,
χιλιάδες παραλάβαινες τσουβάλια σόγια.
Μα ούτε στιγμή δεν ελησμόνησες τα λόγια
που σου 'πανε μια κούφια ώρα στην Αθήνα
Στα νύχια μπαίνει το κατράμι και τ' ανάβει,
χρόνια στα ρούχα το ψαρόλαδο μυρίζει,
κι ο λόγος της μες' το μυαλό σου να σφυρίζει,

¹⁵ Το Kuro Siwo (ιαπ. "μαύρο ρέμα») είναι ένα ισχυρό γρηγορό θερμο ρεύμα που ρεει βορειοανατολικά από τις βορειες Φιλιππινες, μέχρι την ανατολική ακτή της Ιαπωνίας. Είναι συνέχεια του ρευματος του Βόρειου Ισημερινού, και φέρνει σε θερμότερα νερά του Βόρειου Ειρηνικού Ωκεανού. Έχει πλάτος περίπου 50 μιλίων (80 - χιλιομ) και βάθος 1.300 ποδών (~400 μ.) φαίνεται πραγματικά σκοτεινό από μακριά από αυτό πήρε το ονομά του

¹⁶ Adam's Bridge: αλυσίδα από νησίδες από ασβεστόλιθο, μεταξύ της νησου Pamban γνωστού και ως νησος Rameswaram, από τη νοτιοανατολική ακτή του Ταμίλ Ναντού, στην Ινδία, και της νησου Mannar, στα ανοικτά της βορειοδυτικής ακτής της Σρι Λάνκα. Γεωλογικά στοιχεία δείχνουν ότι αυτή η γέφυρα είναι μια πρώην χερσαία σύνδεση μεταξύ της Ινδίας και της Σρι Λάνκα.

... και ριξ' το στο γιαλο

"ο μπούσουλας¹⁷ είναι που στρέφει ή το καράβι;"
Νωρίς μπατάρισε¹⁸ ο καιρός κ' έχει χαλάσει.
Σκαντζάρισε¹⁹, μα σε κρατά λύπη μεγάλη.
Απόψε ψόφησαν οι δυο μου παπαγάλοι
κι ο πίθηκος που 'χα με κούραση γυμνάσει.
Η λαμαρίνα! ...η λαμαρίνα²⁰ όλα τα σβήνει.
Μας έσφιξε το κυρο síwo σαν μια ζώνη
κ' συ κοιτάς ακόμη πάνω απ' το τιμόνι,
πως παίζει ο μπούσουλας καρτίνι με καρτίνι.

Νανούρισμα για μωρά και γέρους

Πρώτη μέρα του Μαγιού
πάει το **clipper** του τσαγιού.
Να προλάβει τη Σαγκάη,
να φορτώσει το άσπρο τσάι.

Μα στου νότου τα νησιά,
στο στενό του Μακασάο,
το κουρσεύουν **πειρατές**,
και δε γύρισε ποτές.

Στέρνουν ένα **μπριγκαντί**,
όλο **ασένιο**, στο **καντίνι**²¹.
Μα όξω από τη Βαρκελώνα
το **μπατάρι** μιά χελώνα,
μια χελώνα θηλυκιά,
γκαστρομένη και κακιά.

Μα ένας Κεφαλλονίτης,
κει οπίσω απ' τη Δολίχα,
τραμπάκουλο αρματώνει
και το βαφτίζει "Τρίχα".

¹⁷ πνξίδα

¹⁸ Αλλάξε, μετεστάφη, γύρισε ο ανεμος

¹⁹ Τελειώσες την βαρδια σου

²⁰ Το κατάστρωμα και κατα συνεκδοχή το πλοιο (εκ του μερους το ολον). Δαγκώνω τη λαμαρινα:εχω μεγαλο ερωτικό καυμο.

²¹ Καντινι: η τελευταια και πιο λεπτη χορδη του βιολιου που βγαζει τον οξύτερο ήχο. Μεταφορικα φρ. Στο καντινι =μεχρι την εσχατη λεπτομερεια. Πρβλ.

Στολιστικες κυρα μου στήν πενα, στο καντινι να ζησει κι ο λεβεντης, ο λεβέντης που σε ντυνει.

... και ριξ' το στο γιαλο

Καβατζάροι το Σχινάρι,
τονε κλαίγαν κι οι γαιδάροι.
Βγαίνει από τη Τζιμπεράλτα
δίχως **μπούσουλα** και χάρτα.

Όξω απ' τη Μαδαγασκάρη
ο καιρός έχει **λασκάρει**.
Κατεβάζει τα **πινά** του
και ψειρίζει τ' αχαμνά του.

Τονε πιάνουνε **κουρσάροι**
μα τους τάραξε στο ζάρι.
Μαχαιρώνει τη χελώνα
και ξορκίζει τον **κυκλώνα**.

Αριβάροι στο Μακάο
μ' ένα φόρτωμα κακάο.
Όμως βρέθηκε στ' **αμπάρι**
όλο φούντα ²²και μπουμπάρι.

Αφού το μοσχοπούλησε
στη λίρα κολυμπάει,
τσου χαιρετάει κινέζικα
και παει για τη Μπομπάη.

Τονε πιάνουν Μουσουλμάνοι
του φορέσανε καφτάνι,
τον βαφτίζουν Μουχαμέτη
και του κάνουνε σουνέτι²³.

Τσου μαθαίνει σκορδαλιά
και τον κάνουν βασιλιά.
Το 'σκασε νύχτα με **μουσώνα**
μ' όλο το βιός σε μιά κασόνα.

Το μωρό μας με κλωτσάει,
τι θα γίνει με το τσάι;
Πνίξε πια τον βασιλιά.

---

²² Φούντα = εδω χασίς

²³ Σουνέτι= περιτομή, επιβεβλημένη στους μουσουλμάνους

... και ριξίτο στο γιαλο

A! Το πίνουν οι Κινέζοι
σιωπηλοί γουλιά-γουλιά.

... και ριζ' το στο γιαλο

Πικρία

Μουσική: Θάνος Μικρούτσικος

Ξέχασα κείνο το μικρό κορίτσι από το Ανόι
και τη μουλάτρα που έζεχνε κρασί στην Τενερίφα,
τον έρωτα, που αποτιμάει σε ξύλινο χαμώι,
και τη γριά που εμέτραγε με πόντους την ταρίφα.

Το βουσσινί του Τισιανού και του περμαγγανάτου,
και τα κρεβάτια ξέχασα τα σαραβαλιασμένα
με τα λερά σεντόνια τους τα πολυκαιρισμένα,
για το κορμί σου που έδιωχνε το φόβο του θανάτου.

Ό,τι αγαπούσα αρνήθηκα για το πικρό σου αχείλι
τον τρόμο που δοκίμαζα πηδώντας το **κατάρτι**
το **μπούσουλα**, τη **βάρδια** μου και την πορεία στο χάρτη,
για ένα δυσεύρετο μικρό θαλασσινό κοχύλι.

Τον πυρετό στους Τροπικούς, του Ρίο τη μαλαφράντζα
την πυρκαγιά που ανάψαμε μια νύχτα στο Μανάο
Τη μαχαιριά που μου 'δωσε ο Μαγιάρος στην Κωσταντζα
και «Σε πονάει με τη νοτιά;» «Όχι από αλλού πονάω».

Του τρατολόγου ²⁴τον καημό, του ναύτη την ορφάνια
του **καραβιού** που κάθισε, την πλώρη τη σπασμένη
Τις ξεβαμένες στάμπες μου πούχα για περηφάνεια
για σένα, που σαλπάρισες, **γολέτα** αρματωμένη.

Τι να σου τάξω ατίθασο παιδί να σε κρατήσω
Παρηγοριά μου ο σάκος μου, σ' Αμερική κι Ασία
Σύρμα που εκόπηκε στα δυο και πως να το **ματίσω**;
Κατακαημένη, η θάλασσα μισάει την προδοσία.

Κατέβηκε ο Πολύγυρος και γίνηκε **λιμάνι**,
Λιμάνι κατασκότεινο, στενό, χωρίς φανάρια,
απόψε που αγκαλιάστηκαν Εβραίοι και Μουσουλμάνοι
και ταξιδέψαν τα νησιά στον **πόντο**, τα Κανάρια.

²⁴ Αυτου που χειρίζεται την τρατα. Όχι τερατολογος= αυτος που λειι τερατολογιες, τερατωδη ψεματα.

... και ριζ' το στο γιαλο

Γέρο, σου πρέπει μοναχά **το σίδηρο στα πόδια**²⁵,
δύο μέτρα καραβόπανο, και αριστερά τιμόνι.
Μια μέδουσα ²⁶σε αντίκρισε γαλάζια και σιμώνει
κι ένας βυθός που βόσκουνε σαλάχια και χταπόδια.

---

²⁵ Βαρύδι στα ποδια πεθαμενου που τυλιγεται σε καραβοπανο και τον ριχνουν στη θάλασσα με συνοπτικές διαδικασίες

²⁶ Έδω εννοεί το θαλάσσιο ζώο (την τσούχτρα) και όχι το τερας της μυθολογίας

... και ριζ' το στο γιαλο

Πούσι

Μουσική: [Μαρίζα Κωχ](#)

Έπεσε το **πούσι** αποβραδής
το καρaboφάναρο χαμένο
κι έφτασες χωρίς να σε προσμένω
μες στην τιμονιέρα να με δεις

Κάτασπρα φοράς κι έχεις βραχεί
πλέκω [σαλαμάστρα](#) τα μαλλιά σου
Κάτου στα νερά του Port Pegassu
βρέχει πάντα τέτοιαν εποχή

Μας παραμονεύει ο **θερμαστής**
με τα δυό του πόδια στις καδένες.
μην κοιτάς ποτέ σου τις **αντένες**
με την τρικυμία, θα ζαλιστείς.

Βλαστημά ο λοστρόμος τον καιρό
είν' αλάργα τόσο η Τοκοπίλλα
Από να φοβάμαι και να καρτερώ
κάλλιο περισκόπιο και τορπίλλα²⁷.

Φύγε! Εσέ σου πρέπει στέραα γη
Ήρθες να με δεις κι όμως δε μ' είδες
έχω απ' τα μεσάνυχτα πνιγεί
χίλια μίλια πέρ' απ' τις Εβρίδες

---

²⁷ Καλύτερα να υπηρετησω στα υποβρυχια

... και ριζ' το στο γιαλο

Σταυρός του Νότου

Μουσική: Θάνος Μικρούτσικος

Έβραζε το κύμα του γαρμπή²⁸
είμαστε σκυφτοί κι οι δυο στο χάρτη
γύρισες και μου 'πες πως το Μάρτη
σ' άλλους παραλλήλους θα 'χεις μπει

Κούλικο στο στήθος σου τατού
που όσο κι αν το καις δε λέει να σβήσει
είπαν πως την είχες αγαπήσει
σε μια κρίση μαύρου πυρετού

Βάρδια πλάι σε **κάβο** φαλακρό
κι ο Σταυρός του Νότου με τα στρούλια
Κομπολόι κρατάς από κοράλλια
κι άκοπο μασάς καφέ πικρό

Το Αλφα του Κενταύρου μια νυχτιά
με το παλλινώριο πήρα κάτου
μου 'πες με φωνή ετοιμοθανάτου
να φοβάσαι τ' άστρα του Νοτιά

αλλοτε απ' τον ίδιον ουρανό
έπαιρνες τρεις μήνες στην αράδα
με του καπετάνιου τη μιγάδα
μάθημα πορείας νυχτερινό

Σ' ένα μαγαζί του Nossi Be
πήρες το μαχαίρι δυο σελίνια
μέρα μεσημέρι απά στη **λίνια**²⁹
Ξάστραψες σαν **φάρου** αναλαμπή

Κάτω στις ακτές της Αφρικής
πάνε χρόνια τώρα που κοιμάσαι
τα φανάρια πια δεν τα θυμάσαι
και το ωραίο γλυκό της Κυριακής

---

²⁸ Λιβας

²⁹ Λινια=γραμμη, Εδώ: ο ισημερινος

... και ριζ' το στο γιαλο

Οι 7 νάνοι στο s/s Cyrenia

Εφτά. Σε παίρνει³⁰ αριστερά, μην το ζορίζεις.
Μάτσο χωράνε σε μια κούφιαν απαλάμη.
Θυμίζεις κάμαρες κλειστές, στεριά μυρίζεις.
Ο πιο μικρός αχολογάει μ' ένα καλάμι.
Γυαλίζει ο Σημ της μηχανής τα **δυο ποδάρια**³¹.
Ο Ρεκ λαδώνει στην ανάγκη το **τιμόνι**.
Μ' ένα φτερό ξορκίζει ο Γκόμπυ τη **μαλάρια**³²
κι ο στραβοκάνης ο Χαράμ πίτες ζυμώνει.
Απ' το **ποδόσταμο**³³ πηδάνε ως τη **γαλέτα**³⁴.
-Μπορώ ποτέ να σου χαλάσω το χατήρι;
Κόρη Ξανθή και γαλανή που όλο εμελέτα
ποιος ρήγα γιός θε να την πιεί σ' ένα ποτήρι.
Ραμάν αλλήθωρε, τρελέ, που λύνεις μάγια,
κατάφερε το σταυρωτό του νότου αστέρι
σωρός να πέσει να σκορπίσει στα **σπιράγια**³⁵,
και πες του κάτω από ένα δέντρο να με φέρει.
Ο Τοτ, του λείπει το ένα χέρι μα όλο γνέθει,
τούτο το απίθανο σινάφι να βρακώσει.
Εσθήρ, ποια βιβλική σκορπιάς περνώντας μέθη;
Ρου, δε μιλάς; Γιατί τρεκλίζουμε οι διακόσιοι;
Κουφός ο Σάλαχ το κατάστρωμα σαρώνει.
Μ' ένα Ξυστρι καθάρισέ με απ' τη **μοράβια**³⁶.
Μα είναι κάτι πιο βαθύ που με λερώνει.
Γιέ μου πού πας; Μάνα, **θα πάω στα καράβια**.

³⁰ Ξεφευγει απο τον ελεγκο σου

³¹ Το ακρον του διωστηρος. Η μπιελα

³² ελονοσια

³³ Το ποδοστημα. Σημειο της πρυμνης βλ. Εικονα

³⁴ Ξυλινος δισκος στην κορυφη του καταρτιου επειδη μοιζει με γαλετα=διτυριτης αρτος.

³⁵ Απο το Ιταλικό Spiraglio απο το Δημωδες Λατινικο Spiraliūm < Κλασσικο Λατινικο spiraculum < spirare=αναπνέω προβλ. Dum spiro spero. Η παραφωτισ ή φινιστρίνι.

³⁶ Χρωμα για τα υφαλα του πλοιου

... και ριξίτο στο γιало

... και ριζ' το στο γιαλο

Μαρτυρική Κατάθεση 1795

... μαζί τους μαρτυρησε και η Ελληνική γλώσσα. Οι λαογραφικές και γλωσσολογικές της πληροφορίες είναι όμως ενδιαφέρουσες:

1795 Φλεβαρίου 23, S. N. Σύρα

Δίνουμε την **παρών**ⁱ μαρτυρία εμείς οι κάτωθεν υπογραμμένοι γέροντες του **παρών** νησιού, **πως έστοντας και να ήτονε εδώ** στο πόρτος μας μέσα δυο **καράβια** μαλτέζικα και ένα **τραμπάκουλο** νεμίτζικο (Αυστριακό) και εις τες δεκαοκτώ του μηνός Φλεβαρίου **αλλά νόβα** (με το νεο ημερολογιο), ημέρα Τετράδη, κεντί ζαμανί (το απογευμα) ήλθεν ο Αλή καπετάνιος με **φουρτούνα** μεγάλη σιρόκο λεβάντε, το οποίο **τραμπάκουλο** οπού ήθελεν έλθει μπροστίτερα από τον Αλή καπετάνιο ήβαλε τούρκικη ραγιαδικη παντιέρα και τα μαλτέζικα αλπουρίσανε (υψωσαν) τούρκικη παντιέρα και βλέποντας ο Αλής καπετάνιος ραγιαδικη παντιέρα στο **τραμπάκουλο** και τούρκικες παντιέρες στα μαλτέζικα εθαρρέφτηκε κ' ήλθε ν' αράξη στο πόρτος και μαινάροντας (υποστέλλων) τα δυό του πανιά τους εγνώριαε πως ήτονε Μαλτέζοι και αχιρίσανε τον πόλεμο. Και έστοντας(ενω ηταν) ο αγέρας δυνατός **έρριξε το παστιμέντο του όξω** και βλέποντας ο Αλής καπετάνιος πως το **παστιμέντο** (πλοιο) του ο πολύς αγέρας **τό ριξεν όξω** και οι Μαλτέζοι εβγάλασι όξω άνθρωποι από τη στεριάς, έβγαλε και Αλή καπετάνιος τους ανθρώπους του όξω, κ' έμεινε μοναχός του στο **παστιμέντο** και έβαλε φωτιά δια να το κάψη · και βλέποντας εμείς τον πολύ πόλεμο εντράμαμε ο ραγιας και επήραμε τον Αλή καπετάνιο και τους λεβέντες του και τους φυλάξαμε. Τούτο μαρτυρούμε, πως Αλή καπετάνιος έκαμε πόλεμο πολύ και εσκοτωθήκανε και Μαλτέζοι και ελαβωθήκανε και πολλοί και δια το βέβαιο απογραφόμεστα.

Υπογραφές **Μάρκος Βαμπακάρης καντζιλλιέρης** (γραμματέας)

Η μαρτυρία που δώσαμε όντας ο Αλή καπετάνιος ήλθε οπού πολέμησε με τους Μαλτέζους.

Ο γνωστος συνθετης ηταν Συριανός (βλ. Φραγκοσυριανη) ισως ο γραμματεας να ηταν προγονος του.

[293.146](#)

... και ριζ' το στο γιαλο

Βιβλιογραφία

17

Η ΓΕΝΝΕΣΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ - ΓΡΑΙΕΣ, ΓΟΡΓΟΝΕΣ, ΔΡΑΚΟΣ ΕΣΠΕΡΙΔΩΝ Α. ΓΟΝΙΔΕΛΛΗΣ ΠΥΡΙΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

131

Γ. ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ - ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ - ΚΕΝΤΡΟ ΛΕΞΙΚΟΛΟΓΙΑΣ -1966

151

ΑΝΝΑ ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ - ΛΕΞΙΚΟ ΛΟΓΙΩΝ ΕΚΦΡΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΧΟΝΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ - ΠΑΤΑΚΗΣ - 1997

163

Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕΣ - ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ- ΤΟΜΟΣ Ε - ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ

165

Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕΣ - ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ- ΤΟΜΟΣ ΣΤ - ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ

192

Η. ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΥ - ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ - ΦΕΞΗΣ -1895

196

J.B. HOFMANN - ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

216

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΠΑΠΑΖΑΧΑΡΙΟΥ - ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΠΙΑΤΣΑΣ - ΑΡΓΚΟ - ΚΑΚΤΟΣ

239

Δ. ΡΩΜΑ -ΣΟΠΡΑΚΟΜΙΤΟΣ -ΕΣΤΙΑ

241

ΙΝΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ - ΛΙΑ ΜΠΟΥΣΟΥΝΗ - 1865 ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΙΚΑ - ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ - 2010

260

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΙΡΗΣ -ΑΙ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑΙ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ - ΑΡΧ. ΔΕΛΤΙΟ - 1971

261

ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ, Ι. ΣΤΑΜΑΤΑΚΟΣ, ΦΘΙΝΙΞ, 1972.

268

E.J. DE LA GRAVIERE - ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ - ΕΚΔ. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ - 1894

279

Γ. Ν. ΧΑΤΖΗΔΑΚΙΣ - ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΑ & ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΟΜΟΣ Α : ΠΕΛΕΚΑΝΟΣ : 1905

... και ριζίτο στο γιαλο

280

Γ. Ν. ΧΑΤΖΗΔΑΚΙΣ - ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΑ & ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΟΜΟΣ Β: ΠΕΛΕΚΑΝΟΣ : 1905

281

Κ. ΚΟΥΚΚΙΔΗΣ - ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΠΑΡΑΓΟΜΕΝΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ - ΕΘΜ - 1960

293

Ν.Α. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΔΗ - ΠΕΙΡΑΤΕΙΑ - ΚΟΥΡΣΑΡΟΙ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ ΦΙΛΙΠΠΟΤΗΣ-1984

300

Δ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ - ΜΕΓΑ ΛΕΞΙΚΟΝ ΟΛΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

303

Θ. ΒΟΣΤΑΝΖΟΓΛΟΥ - ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΤΟΝ ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΟΝ

306

ΒΙΤΣΕΝΤΖΟΣ ΚΟΡΝΑΡΟΣ - ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ ΓΑΛΛΕΙΑΣ

315

Ε. Α. ΣΟΡΗΟΚΛΕΣ - GREEK LEXICON OF THE ROMAN AND BYZANTINE PERIODS, HARVARD, 1914.

331

ΣΚΑΡΛΑΤΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ - ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ - ΓΚΑΡΠΟΛΑ - 1857

348

ΕΠΙΤΟΜΟ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ

352

ΑΔ. ΚΟΡΑΗΣ - ΑΤΑΚΤΑ ΤΟΜ 4 - ΕΒΕΡΑΡΤ, ΛΕΙΨΙΑ - 1832

401

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ - ΠΕΛΑΣΓΟΙ - ΚΑΚΤΟΣ - 1931

433

Σ. ΜΠΙΣΤΥ - ΙΣΤΙΟΦΟΡΟ ΠΟΛΕΜΙΚΟ - ΕΚΔ. ΑΞΙΩΤΕΛΛΗΣ - 1994

417

Σ. ΔΩΡΙΚΟΣ & Μ. ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΑΚΗΣ - ΥΔΑΤΙΚΗ ΛΕΞΙΓΡΑΦΙΑ ΕΛ. ΣΚΕΨΗ - 2000

441

Α. ΦΛΩΡΟΣ - ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ-ΕΚΔ. ΛΙΒΑΝΗΣ

602

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ - ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΟΝ - ΚΑΚΤΟΣ

... και ριζ' το στο γιαλο

638

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΑΧΤΟΥΡΗΣ – ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ ΤΟΥ 1821 – εκδ. ΚΟΥΤΣΟΥΛΙΝΟΣ -1890

637

Γ. Ι. ΚΟΤΣΟΒΙΛΗ - ΠΕΡΙ ΕΞΑΡΤΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΠΛΟΙΩΝ – ΣΤΡΟΣ, ΦΡΕΡΗΣ – 1919

687

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΜΠΟΥΡΑΚΗΣ –ΜΙΑ ΣΤΑΓΟΝΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΕΡΟΣ Β –ΠΑΤΑΚΗΣ -2004

688

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΜΠΟΥΡΑΚΗΣ –ΜΙΑ ΣΤΑΓΟΝΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΕΡΟΣ α –ΠΑΤΑΚΗΣ -2002

720

ΤΑ ΧΡΕΗ ΤΟΥ ΠΛΟΙΑΡΧΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΥΠ'ΑΥΤΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΥΠΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ –ΕΘ. ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑ - 1830

1013

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ - ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΤΟΜΟΣ Α -ΕΡΓΑΝΗ -1965

1014

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ - ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΤΟΜΟΣ Β - ΕΡΓΑΝΗ -1965

1024

ΨΑΡΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ , ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ –ΕΡΜΗΣ -1975

1025

Ρ. ΠΛΑΤ – ΠΕΙΡΑΤΕΣ – ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ -1997

1109

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΙΡΟΦΥΛΑΣ – ΟΙ ΚΟΥΡΣΑΡΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1150

ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΡΑΠΑΛΗΣ –ΓΛΩΣΣΑΡΙ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

1158

ΤΑΣΟΣ ΚΟΡΦΗΣ –ΝΙΚΟΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ, ΣΥΜΒΟΛΗ ΔΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ - ΚΕΔΡΟΣ - 1976

1159

ΝΙΚΟΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ – ΒΑΡΔΙΑ - ΚΕΔΡΟΣ -1980

1160

ΝΙΚΟΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ – ΜΑΡΑΜΠΟΥ –ΚΕΔΡΟΣ – 1979

... και ριζίτο στο γιαλο

1161

ΝΙΚΟΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ – ΠΟΥΣΙ -1161

1162

ΦΩΤΗΣ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥΣ – Ο ΑΣΤΡΟΛΑΒΟΣ –ΑΣΤΗΡ -1972

1163

Μ. ΒΛΑΧΟΣ –ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΟΛΑΝΑΚΗΣ –ΕΤ -2006

1164

ΟΙ ΜΠΟΥΡΛΟΤΙΕΡΗΔΕΣ ΤΟΥ '21 –ΕΘΝΟΣ -2011

9290

Υποηλ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Α. ΣΑΡΑΦΗΣ-ΠΙΝΤΖΙΠΙΟΣ – ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΣ ΣΤΟΛΟΣ – 1907

93841

Πλωτ. Η. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ- ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΤΟΥ ΘΩΡΑΚΙΤΟΥ – ΕΘΝ.ΤΥΠ. 1892

LSJ

Henry George Liddell. Robert Scott. A Greek-English Lexicon. Oxford. Clarendon Press. 1940.

... και ριζ' το στο γιαλο

Βραχυγραφίες

Αγγ η Επ Αγγλικά
Βλ Βλεπε, ορα
Γαλ ή fr
Επτ επτανησιακο ιδιωμα
Ιτ Ιταλικά
Ισπ Ισπανικά
Κυρ Κυριολεκτικά
Λατ λατινικά
Μτφ μεταφορικως, με μεταφορικη εννοια.
Παρ Παροιμια
Πρβλ Παραβαλε, συγκρινε
Τουρ Τουρκικά
Φρ φραση

Χρηστικές Επεξηγήσεις

[ ] : λέξεις μέσα σε τετράγωνα παρενθέσεις παραλείπονται συνηθως ως ευκολως εννοούμενες.

Λέξεις με υπογραμμισμένα μπλε γράμματα είναι σύνδεσμοι. Κλικ για μετάβαση. Πισω με Backspace

Οι αναφορες σε αλλα συγγραμματα γραφονται ως εκθετες με δυο αριθμους XXXX.ΨΨΨΨ οπου XXXX ο αριθμος του βιβλιου μου και ΨΨΨΨ η σελιδα ή οριθμος λημματος. Οπου η αναφορα είναι σε λεξικο μπορεί η σελιδα να παραλείπεται. Το XXXX είναι και συνδεσμος στον καταλογο [ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ](#)

Τονισμος: τονοι μπαινουν εκει οπου ειαι απαιρητο : αγνωστες λεξεις ή διφορουμενες πχ καλώς (καλά) και κάλως (σχοινη καβος) ή κάλα και καλά.

Υπολογίζω οτι η παραλειψη των τονων βελτιωσε την ταχυτητα γραφης μου κατα 30%.

Πως δει αναγιωσκειν

Το βιβλιο για πολλους λογους πρεπει να διαβάζεται στον υπολογιστή σας:

- Λειτουργουν οι συνδεσμοι (εσωτερικοι και εξωτερικοι) και οι σελιδοδεικτες .
- Εχετε παντα την ενημερωμενη εκδοση
- Μπορειτε να ακουσετε τραγουδια
- Μπορειτε να δειτε βιντεο.

... και ριζ' το στο γιало

Index

- Ακατος, 22
Derp, 132
kuro siwo, 156
Spratow, 142
Stevenson, 131
Αβαρια, 21
ΑΒΑΡΙΑ
    Ζημιά, 125
Αβλέμονας. βλ. νερα (βαθειά)
Αγιάζι, 143
Αγκουρρέτο, 67
αγκυρα, 65
Αιγιαλός, 20
ακρα
    τσιμα, 145
ακροπρωρο, 67
αλατι, 61
Αλκυονιδες, 143
Αλφα του Κενταυρου, 125
Αλφα του Κενταύρου. *Σταυρος του Νοτου*
Αμμωτό, 126
αμπαρι, 68
αμπαρι, 68
αναλαμπές
    αναβοσβυσματα του φάρου με σημασια, 154
ανεμοστρόβιλος, 150
αντένες, 161
αντιλογος, 133
ΑΠΑΝΕΜΟΣ
    υπήνεμος, χωρις αερα, 125
Αποθαλασσία, 149
ΑΠΟΝΕΡΑ, 125
Άρης, 39
αρματα, 94
αρμενα, 94
Ατμοπλοιο. *βλ. θαπαρι*
αύρα θαλάσσια
    μπάτης, 122
Βαρδάρης
    Αέρας που έρχεται απο τον Αξιό, 155
βάρδια, 159
ΒΕΛΟΣ, 43
Βερν Ιούλιος, 132
βρυχώμαι. *βλ. υπαρχιο*
βυθοκόρος, 23
γάντζους, 132
γαρμπής. *βλ λιψ*
γασα, 127
γιατάκι, 155
γκομενα
    ερωμένη. *βλ. Γουμενα*
Γοργόνα, 153
Γουμενα
    κάβος, 78
ΔΕΣΤΡΑ, 125
δοιάκι. *βλ. ΟΙΑΞ*
δραχμή
    πρεζα, 132
δρομόμετρο
    μερτητης ταχυτητας πλοιου, 126
Δρόμων
    κορβέττα, 24
εις ακρον
    τσιμα-τσιμα. *βλ. κύμα*
εκνεφίας
    λαιλαψ, 147
εξαλλος και εξαλος
    ομοχηα, 68
Επιστολέας
    Βυζ. Υπωναυαρχος, 84
έρμα
    σαβούρα, 68
Ευδία, 143
Θάλασσα, 143
θαλάσσια αύρα. *βλ. Μπάτης*
θερμαστής, 154, 161
Θολά νερά. *βλ. νερο*
ΙΣΤΙΑ
    πανια - αρμενα, 69
Ιστοφόρο, 37
ιστός, 154
Καβατζάρι. *βλ. Κάβος*
Καβαδιας Νικος, 68, 95, 105, 107, 134, 151, 152
κάβος, 127
καβου, 127
καδένες, 161
κακοκαιριά, 134
κάλα
    πλοια (αρχ), 14
Καλαμαριά
    Συνοικια της Θεσσαλονικης, 155
κάμιλος ή κάμπλος
    ισως παλαμαρι, 78
καμπούνι. *βλ. προστεγο*
Κανάρια Νησια, 159
κανονι, 76
κανόνι, 75
καραβι, 118, 126
καράβι, 108
κάραβος, 15
καραμοσάλι
    ασφαλής αγκυροβολια, 153

... και ριζ' το στο γαλο

- Καρινα, 70
καρτινι, 121
καρυδότσουφλο, 105
καταιγίδα, 144
Καταιγισ, 144
κατάστρωμα, 33
κενάρχος. κράβαττος του ~, 84
κέστρον, 128
κόλπο
    συμπαιγιά, 109
κομβος
    μετρηση ταχυτητας πλοιου, 126
κομπους
    κομβος, 126
κοντρα χαβαλες
    παραπέτο, 72
κουρσα, 135
κουρσαρες, 135
κουρσάροι, 157
κουρσος, 135
κυκλών, 144
Κυκλώνας. *βρ. κυκλών*
κύμα, 144
κωλαθρα
    μερος κανονιου, 76
κωλάθρα
    καννη κανονιου, 76
λαίλαψ. *βλ. μπουρίνι*
λαμαρινα, 71, 76, 95, 156
λαμαρίνα, 156
λασκάρει, 157
Λαφιτ, 138
λεγάμενος
    εραστης. *βλ. γούμενα*
λεπτεπιλεπτος, 121
λιμάνι, 159
Λιμένας, 21
Λοίπαδος. *κν. σακολεθα*
μαλαφράντζα
    συφιλη. *See*
Μασούνα
    παρομοιωση, 63
μαουνα της φαγάνας, 23, 27
ματζω, 159
ματίσω, 159
    συνδεω με πλεξιμο, 128
ματσολα
    ξυλόσφυρο, 76
μαχώνα. *βλ. μαούνα*
Μελτέμι, 123
μεσισιος -α -ον, 70
μετζουμινούτο, 127
μόλο, 108
Μοντιλιάνι, 155
Μοργκαν, 138
Μουστακλής Σπυρος. *βλ. ΒΕΛΟΣ*
μουτσος, 116
    ναυτοπαις, 115
μπατέρνω, 48
Μπατης, 122
μπάτης, 122
μπορα, 146
μπουνασα, 143
μπουρίνι, 146
μπουρλότο, 48
μπούσουλας, 159
μπρατσέρα, 55
Μπρατσέρα
    Γαυλίσ, 24
μπριγιαντινη, 134
Μπρινκαντινι
    πειρατικο πλοιου, 134
ναϋς, 15
ναυαγιστές, 105, 154
Ναυαγιστές
    Χερσαιοι πειρατες, 135
Ναυαγιστής, 16, 154
ναυκληρος, 16
ναυσταθμος, 16
ΝΑΥΤΙΑ
    Ζαλαδα, 125
νερά, 148
Νέφος, 147
Νεωσοικος, 16
νηφάλιος, 148
Ντεπό
    Συνοικια της Θεσσαλονικης, 155
ντογκανα. *βλ. τελωνείο*
Ντρέικ Φράνσις, 139
Ντυ Μωριε Δαφνη, 132
ξυλαρμενο, 94
Ο Κολοσσός της Ρόδου, 124
οιας, 72
ολκάς, 18
Ολκάς, 18
ομίχλη
    και πούσι. *βλ. Νέφος*
Ορμά
    πετονιά, 129
Παλαμαριαζω, 52
παλλινώριο, 162
Παπτάς Νικος. *βλ. ΒΕΛΟΣ*
Παραλία, 20
Πάραλος, 38
παστιμέντο
    μπαστιμεντο batiment. *βλ.*
    πειρατεια, 135
    πειρατής, 131
πειρατικα ταξι, 135
πειρατικο ταξι, 135
πλώιμον. *δες στολος*
Πολκοκ Αστηρ, 125
πούσι, 161
    και ομίχλη. *βλ. νέφος*

... και ριζί'το στο γιαλο

πρέζα

δραγμς, λεια, 133
προβέντζα. *βλ. μπουρινι*
προβλής (ο,η), 46
προπέλα, 154
πρυμος, 149
πυρινη λαίλαπα
δηλ. πυρακαϊά, 147
ρεσάλτο, 134
^{Ρεσάλτο}, 134
ρισάλτο, 132
ρισάλτο, 154
πειρατική επιθεση, 134
σαβουρα. *βλ. ΕΡΜΑ*
σαβουρογάμης, 69
σαβουρώνω, 100
Σακολεβα, 26
σαλαμάστρα, 161
σαλευω
κινουμαι, 149
σάλος, 149
σάλπα
Προστ. του ρ. σαλπάρω, 101
ψαρι, 101
σαλταδοροι, 133
σαλταρμάρες, 132, 133
Σαλτάρω
εισπηδω, 133
Σαλτο
άλμα, συντομη επισκεψη, 133
σαχτούρα. *βλ. σακτουρα*
σιγουραρω, 101
Σιλβερ, 142
σιφων, 150
σιφωνάτρες, 150
Σκαρι, 18
σοροκάδα. *βλ. σορόκος*
εντονος ΝΑ ανεμος, σοροκος, sciroccale,
122
σπιράγια, 163
Σταυρος του νοτου. *βλ. Σταυρος του Νοτου*
σύννεφο. *βλ. νέφος*

Συρκουφ, 137
Σχεδία, 19, 30
σωτροπι, 70
ταμπερνακουλο
καμπινα του πλοιαρχου, 71
ταξιμετρο, 135
ταρτανα
παρομοιωση, 63
τελώνης. *βλ. τελωνειο*
τιμόνι, 163
τιμονιέρα, 161
τραμπάκουλο, 156, 165
Τραμπάκουλο, 32
τρατολόγος, 159
τάραχος, 150
τροπς. *βλ. ΚΑΡΙΝΑ*
τσαμαδούρα
σημαδούρα, 126
τσίμα-τσίμα
μολις και μετά βιας, 145
τσούρμο
πλήρωμα. *βλ.*
τυφών, 154
υγρό πυρ, 33
φαγάνα. *See* Βυθοκορος
φαλαινίδες, 36
φαλαινοθηρικο, 36
φάρος, 162
φούντα, 157
φουντες. *βλ. Φούντο*
φουρτούνα, 165
φουρτουνιασμενη, 151
Φούστες
πειρατικά πλοια, 134
φρεγατα, 24
φυλακη πρωιας, 58
φυλακης οικος, 58
χάλα, 101
Χελάνδιον, 33
χρυσοκαραβος
χρυσος σκαραβαίος -χρυσομυγα, 15
ψαρόβαρκα, 23

ⁱ Sic'